Facultat de Ciències de la Comunicació

Treball de Fi de Grau

Títol

Créixer entre blanques
Un documental sobre estètica, afrofeminisme i identitat

Autoria

Núria Pascual Bosch i Agnès Santos Julià

Professorat tutor

Rosa Maria Palencia

Grau

Periodisme

Tipus de TFG

Projecte

Data

03/06/19

Universitat Autònoma de Barcelona

Full resum del TFG

Títol del Treball Fi de Grau:

Català: Créixer entre blanques. Un documental sobre estètica, afrofeminisme i identitat

Castellà: Crecer entre blancas. Un documental sobre estética, afrofeminismo y identidad

Anglès: Grow up between white. A documentary about esthetic, afrofeminism and identity

Autoria: Núria Pascual Bosch i Agnès Santos Julià

Professorat tutor: Rosa Maria Palencia

Curs: 2018-2019 **Grau:** Periodisme

Paraules clau (mínim 3)

Català: documental, dones, negres, estètica, identitat, créixer, blanques, afrofeminisme, afro

Castellà: documental, dones, negres, estética, identidad, crecer, blancas, afrofeminismo, afro

Anglès: documentary, women, black, esthetic, identity, grow up, white, afrofeminism, afro

Resum del Treball Fi de Grau (extensió màxima 100 paraules)

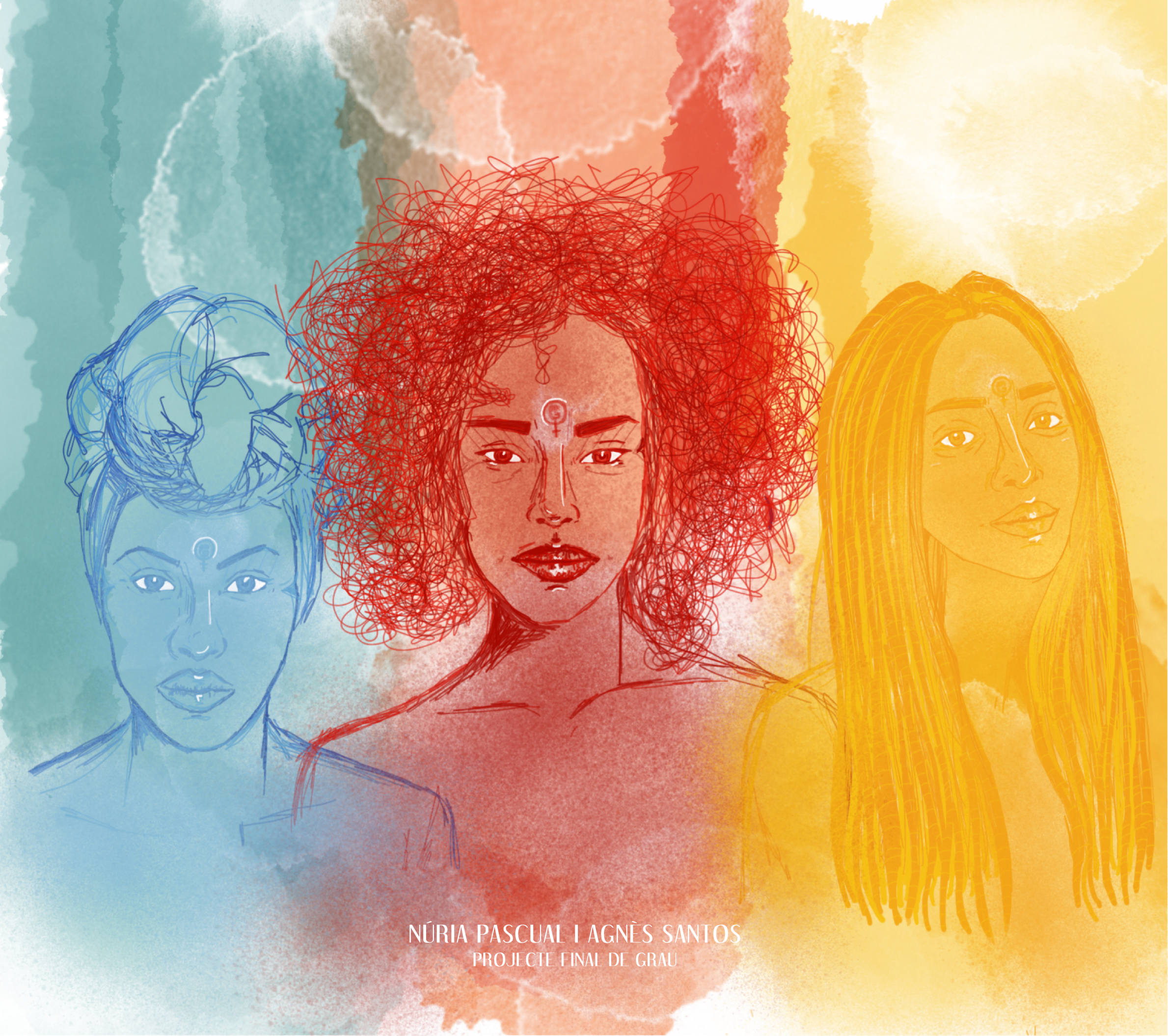
Català: Créixer entre blanques és el documental que ha resultat d'un treball previ de preproducció en el que recollim tots els documents necessaris per la realització d'aquest projecte des de la ideació, investigació, desenvolupament argumental, al pressupost, pla de finançament i producció

Castellà: Crecer entre blancas es el documental que ha resultado del trabajo previo de preproducción en el que hemos recogido todos los documentos necesarios para la realización de este proyecto desde la ideación, investigación, desarrollo argumental, al presupuesto, plan de financiación y producción

Anglès: Grow up between white is the documentary that has resulted from previous preproduction work in which we have collected all the documentation that is necessary for the realization of this project from the ideation, research, plot development, budget, financing plan and production

Créixer entre blanques

Un documental sobre estètica, afrofeminisme i identitat

NÚRIA PASCUAL I AGNÈS SANTOS

PROJECTE FINAL DE GRAU

Il·lustració: Marpa Montané

CRÉIXER ENTRE BLANQUES

Un documental sobre estètica, afrofeminisme i identitat

“Sobrevivir es solo parte de la tarea. La otra parte es enseñar”

Andre Lodre (2008)

Agraïments

A totes aquelles persones que han fet possible aquest treball, exposades de manera implícita o explicita. A la Rosa per ser tutora i companya. A en Carlos Bria per orientar-nos en hores extres.

A l'Antoniette, l'Arabi, l'Aminata i la Patricia per deixar-nos escoltar-les. A totes les nostres companyes i companys que han fet que sigui més plaent i més real.

Per totes les dones, seguim lluitant!

Índex

1. Introducció 4

1.1. Presentació del projecte 4
1.2. Justificació del projecte 6
1.3. Objectius 8

2. El gènere documental 12

2.1. El documental com a gènere 12
2.2. Fases de la producció 18
2.3. Productores audiovisuals especialitzades en documentals 18
2.4. Referents i aportacions al projecte 21

3. Temàtica 26

3.1. El feminisme 26
3.2. Dones racialitzades: afrofeminisme 30
3.4. El racisme als mitjans de comunicació 40
3.5. Relació de l'afrofeminisme amb l'estètica 46

4. Anàlisi de mercat 56

4.1. Target 56
4.2. Anàlisi DAFO 57
4.3. Models d'explotació 58
4.4. Model escollit 66

5. Presentació formal del projecte 71

5.1. El documental: presentació detallada 71
5.2. Fitxa tècnica 74
5.3. Personatges 74
5.4. Localitzacions 84
5.5. Escaleta 91
5.6. Equipament 123
5.7. Documents de producció 128
5.8. Pressupost 136
5.9. Pressupost per capítols 141
5.10. Pla de finançament 146

6. Bibliografia i webgrafia 151

6.1. Bibliografia 151
6.2.Webgrafia 153

7. Annexos 162

1

INTRODUCCIÓ

1. Introducció

1.1. Presentació del projecte

Des d'un primer moment sabíem que el nostre treball aniria relacionat amb el feminisme, que ens decantéssim per fer un projecte va venir després. Som dones dins un món d'opressions i vivim en una societat patriarcal on patim les conseqüències del masclisme en molts nivells. Tot i així, no som les més oprimides perquè entenem que com a dona es pot patir més d'una opressió. Aquest treball parla de les opressions no només per ser dona, sinó també per ser negra.

Créixer entre blanques va venir durant la realització del nostre projecte. La idea principal era que les nostres protagonistes, dones negres residents a Espanya i Catalunya parlessin del perquè de l'afrofeminisme, que és i quin motiu les havia dut a vincular-se amb la lluita. De l'afrofeminisme derivàvem directament a l'estètica per la seva vinculació i la remarcable lluita de la bellesa del cabell afro. De tot això en parlem a la temàtica i es reflecteix en el nostre documental, però al final el nostre projecte no ha acabat parlant només sobre afrofeminisme perquè a través de les nostres protagonistes hem vist que el nostre fil argumental és la realitat de ser dona negra i créixer entre blanques. Les quatre protagonistes remarquen aquest fet, les diferències que amb les dones blanques, en gran majoria estètiques, les han portat a viure discriminacions racials. Es tracta d'un projecte audiovisual en el que les veus d'aquestes dones negres són les protagonistes per mostrar la seva realitat diària.

Vam escollir un tema que coneixem bastant i ens hi sentim parts, que és el feminisme, però el nostre projecte va més enllà. Vam començar a apropar-nos a l'afrofeminisme i volíem que aquest documental fos divulgatiu d'aquest moviment.

L'aprenentatge d'aquest corrent del feminisme és rellevant a nivell actual, ja que cada vegada més s'obren debats sobre l'ètnia i el gènere i ambdós conceptes en comú. No parlem només de les dones africanes o d'aquelles que neixen a Àfrica i després han vingut a viure aquí. Les dones que parlen en aquest documental són dones negres

residents a Espanya, independentment dels seus orígens. Precisament, hem decidit que sigui així ja que relacionem a les dones negres amb les persones migrades, quan moltes d'elles o bé han nascut aquí o bé es senten part del país. Nosaltres no volem ser part de la repressió, volem ser part de l'enteniment del què vol dir ser dona negra a Espanya.

Al nostre avantprojecte de documental, l'estètica té un protagonisme rellevant ja que és un dels conceptes que més tractem. L'activisme estètic és una eina dins de l'activisme que es centra sobretot en la imatge de les sdones negres principalment en la pell i en el cabell. D'una banda ofereix a les dones negres la informació i les eines per tal de tenir cura de la seva pell i el seu cabell sense utilitzar ni transformar-los amb substàncies químiques, que a més de ser perjudicials per la salut són causants de malalties i d'altra banda crea consciència a la població de com el racisme també està o travessa els cànons, l'estètica i la percepció que tenim del que és bonic que afecten a la bellesa natural afro i a la identitat ja que moltes han hagut de treballar per acceptar-se.

En les següents pàgines es troba el nostre projecte de preproducció que consta de la introducció, l'anàlisi de mercat, el gènere documental, la temàtica i la presentació formal que inclou el pressupost i pla de finançament. En la introducció expliquem la idea, els objectius d'aquest projecte i els motius que ens van dur a portar-lo a terme, a més dels criteris metodològics de cada una de les fases del projecte.

Respecte a l'anàlisi de mercat, ens ha servit per entendre el terreny en el qual treballem, el nostre públic, la competència i acabar triant els nostres models d'explotació. Pel que fa a l'apartat del gènere documental i la temàtica és tota la part de documentació prèvia, la base del nostre documental per poder-lo materialitzar. Precisament, a l'hora de realitzar la part de presentació formal, que és la que ve a continuació d'aquestes, tota aquesta informació s'ha materialitzat a les entrevistes que hem fet. Aquesta part testimonial ens ha afirmat allò que la teoria ens assenyalava: com les dones negres pateixen moltes opressions relacionades amb l'estètica. A priori

pot semblar obvi, però tot allò que hi ha al voltant de la seva aparença física té molta transcendència al llarg de les seves vides.

El projecte es troba en el punt previ a la realització. Atès a les protagonistes hem pogut crear l'escaleta, la sinopsis, el tractament del nostre projecte i triar les localitzacions. A més de tenir els documents de producció, el pla de finançament i el pressupost. Així tot el que vindrà després només seria la gravació i l'edició del projecte documental per fer-lo realitat.

1.2. Justificació del projecte

Fer-se trenes no és una feina fàcil. No ho diem per nosaltres que ni tan sols ho vivim com a experiència i que no tenim el cabell afro, però ho hem vist en les nostres amigues negres. Fer-se trenes vol dir estar-s'hi hores, a vegades dies, per desfer-se les anteriors i fer les noves. És com un ritual i molts cops no les pots veure mentre s'ho fan, perquè no els hi agrada el seu cabell. El primer dia que una de les noies negres es va deixar el cabell afro va marcar la revolució al poble, ella es va atrevir i tot i que tothom li deia que a part de ser valenta, li quedava molt bé, somreia amb certa vergonya.

La pressió estètica ens ha afectat a totes, i ens segueix afectant d'alguna manera. Som conscients de que ha estat l'educació del sistema la que ens ha fet veure que la bellesa és d'una manera, els concursos i la publicitat, les pel·lícules i l'art. I hem intentat trencar amb els estigmes, algunes molt més que altres i amb molta més valentia. Algunes van ser les pioneres: com Luisa Capetillo la primera dona en sortir al carrer amb pantalons l'any 1880. Algunes van començar a donar-nos veu i vot. Tot i que encara ara, en memòria seva, per les que hi som i les que vindran, seguim lluitant.

Però on eren les dones negres el 8M? Perquè poques en vam veure. Moltes es van proclamar en contra d'aquesta manifestació feminista "blanca". I és que el feminisme,

a vegades sembla que més que una revolució s'ha convertit en un eslògan de màrqueting.

Quan Amancio Ortega decideix estampar aquest moviment a les seves samarretes amb frases com *"Everybody should be feminist"* es que demostra el poder del privilegi i com alguns s'acaben apropiant dels discursos més socials. Però aquí no volem parlar de màrqueting, ni de moda. Aquí volem parlar de feminisme real, del revolucionari, de les que s'aixequen i s'han aixecat perquè ara puguem escriure això.

Aquest documental no és de les blanques o les de l'elit. Volem parlar de les dones negres i de com viuen la seva negritud dins el nostre país. Elles pateixen dos lloses: ser dones i ser negres. No ho podem dir en veu de blanca, atès que només podem empatitzar amb la primera llosa. Però aquest és un treball per escoltar a les dones negres. Per treballar conjuntament amb elles ja que moltes vegades no se les escolta. Per treballar amb aquelles que lluiten contra el masclisme, contra el patriarcat i contra el racisme.

Actualment trobem un *boom* a les xarxes socials de dones afrodescendents que lluiten per no ser invisibilitzades i que volen trencar amb els estereotips que les descriuen. Les que lluiten per una definició real i lliure, sense prejudicis i sense racisme. Les que lluiten per fer-se veure, valorar i tenir les mateixes oportunitats que les dones blanques.

Som dues dones periodistes i com hem explicat en l'anterior apartat, la idea d'aquest treball va venir més per una curiositat i formació personal. Aquest va ser el punt inicial, però després ens vam adonar que era molt necessari que aquestes altres realitats tinguessin espai. Tot i que el feminisme és ara el *mainstream*, no ho són tots els feminismes i ens semblava important emfatitzar en aquest contrapunt. Al llarg del treball ens n'hem adonat que el problema és la falta de coneixement, d'interès i de visibilitat, perquè l'afrofeminisme és molt present, cada vegada més i són també, cada cop més dones, filles de les anteriors generacions més silenciades, que s'aixequen, lluiten i criden.

La nostra feina però, paradoxalment, no és donar veu a aquestes dones negres, ja que veu ja en tenen, tot i que poca gent vol escoltar-les i encara menys la gent blanca. Per això vam considerar necessari i important aquest treball, perquè no és una única realitat i hi ha molta lluita darrera que no necessita la nostra ajuda, però hem d'aprendre a escoltar, hem de saber aplicar la *sororitat* en tots els àmbits i cap a totes les dones. La falta de comprensió i d'empatització és el que ha generat aquests feminismes dividits.

Ara, després de conèixer aquestes cares i d'altres ens n'adonem que la feina és molta i que encara en falta, però que l'hem de conèixer tota i enfortir-nos juntes per crear un futur òptim per tothom. Hem sentit molta por de caure en el paternalisme durant tot el treball i hem dubtat si era pertinent que dos noies blanques parlessin de la realitat de quatre dones negres, però ha sigut més fàcil gràcies a l'ajuda i l'orientació que ens han anat donant totes elles i la resta que no surten en aquest treball.

Seria millor que cada cop fossin més les dones negres que poguessin fer aquest tipus de projectes i que fossin escoltades, però considerem que el nostre és necessari perquè ens ha conscienciat de manera implícita a nosaltres dues, a tot el nostre entorn i a les persones que els hi arribi quan sigui un documental real. Convida a la reflexió i ja és un primer pas per assolir el canvi.

1.3. Objectius

El nostre objectiu és dissenyar i planificar la preproducció d'un documental que permeti conèixer una petita part de la realitat de la dona negra a Espanya i Catalunya. És per això que nosaltres només volem ser un simple canal de transmissió: la nostra feina és obrir un espai de debat en forma de documental.

És important per analitzar i apropar a tothom la realitat d'aquestes dones per donar palesa a la falta de difusió de la cultura afro a la nostra actualitat, al moviment

afrofeminista i la dificultat d'una dona negra de créixer entre dones blanques. Per aconseguir això hem seguit una metodologia molt concreta.

En primer lloc, hem realitzat una àmplia recerca d'informació sobre diferents conceptes que volíem tractar, entre ells, el pilar de la nostra documentació: l'afrofeminisme. A partir d'aquí, hem anat ampliant coneixements arran de conèixer què representa aquest moviment i quines vessants té.

A l'hora de fer la documentació també vam buscar informació sobre el documental i com volíem que fos, ja que cap de les dues partia amb una base àmplia de com realitzar un documental ni un avantprojecte d'aquest.

A posteriori de la documentació i una mica a cavall d'aquest procés, vam voler realitzar les entrevistes a les dones que ens semblaven les perfectes protagonistes del documental, per saber els seus punts de vista. Per a nosaltres, aquest avantprojecte no hauria estat possible sense els seus testimonis.

No és un documental abstracte: tractem conceptes de manera molt clara perquè l'espectador entengui com és ser negra i viure entre persones blanques. A través de la vessant testimonial a nivell individual i sumant-li una posterior trobada entre les quatre, posem sobre la taula temes com el gènere, el sexe i l'ètnia. A més, volem fer ressò de la pressió estètica i cultural europea i sobre les altres cultures. El documental també s'encarrega d'encetar un debat sobre el concepte d'identitat personal.

Es tracta de raons socials que deriven a la integració, diversitat, feminisme i interculturalitat per una millor a de la nostra societat. També per combatre el racisme, els prejudicis i estereotips que es tenen de les altres cultures.

Volem que aquest projecte no deixi indiferent, que les dones negres s'hi sentin identificades i faci que la resta de dones ens unim a la lluita, sense donar-lis l'esquena. Volem que sigui un documental que quedi present i que sigui motiu de reflexió durant i després de la seva visualització. Que ompli aquest buit de representació social que

tenen aquestes dones i que serveixi per donar palesa de la seva situació. Que sigui un exemple més de masclisme i de racisme, per començar un canvi en la nostra societat heteropatriarcal i que sigui un dels motors d'aquest canvi. Esperem que obri interrogants que facin canviar el rumb de la lluita feminista.

2

EL GÈNERE DOCUMENTAL

2. El gènere documental

2.1. El documental com a gènere

Si anem als inicis del gènere, Daniel Zabala (2010) ens diu que trobem que per primera vegada s'utilitza la terminologia de documental a una crítica cinematogràfica de John Grierson sobre el llargmetratge *Moana* (1926), pel·lícula de Robert J. Flaherty. "A Moana, la realitat era mostrada a través d'una història recreada per les pròpies persones que havien atret la mirada del cineasta".

Bill Nichols, en el seu llibre *Representing Reality* (1997) ens explica que el documental com a concepte o pràctica no ocupa un territori fixe, ja que podem definir el documental des de tres punts de partida completament diferents. Segons quin punt de vista considerem, la definició de documental varia. Llavors, podem definir el documental en sí a partir de tres punts de vista: el del realitzador, el del text i el de l'espectador.

Si ens centrem en el primer punt de vista, definir el gènere documental és molt complicat, ja que intervenen molts factors que des de la perspectiva del realitzador són difícils de gestionar. Nichols explica que el director d'un documental només és capaç de dominar certes variables. Dins aquests paràmetres, el documentalista no pot controlar plenament un dels punts clau: la història. Llavors, definir el documental des del punt de vista del realitzador és assumir que la narrativa d'allò que es vol explicar no depèn del seu criteri personal, sinó que la feina d'aquest és conduir i esculpir el que serà un projecte on la veu no és pròpia, sinó dels personatges que intervenen.

Si intentem definir el documental a través del text, ens trobem amb una afirmació clau per entendre el gènere. Nichols remarca que el documental es basa considerablement amb la paraula parlada. La narració d'una situació per part d'un personatge dins un documental implica veracitat, tot i que el succés en qüestió només estigui explicat des d'un sol punt de vista.

Des del punt de vista de l'espectador, Nichols explica que la feina d'aquest és la de desenvolupar la capacitat de comprensió i interpretació que els permetrà entendre el

documental. El documentalista posa a sobre de la taula uns fets, un discurs i una narració. Llavors, l'espectador és qui ha de digerir la informació proposada des del criteri del realitzador. Per això, podem afirmar que la interpretació de la peça que estem veient està fortament lligada a la nostra pròpia ideologia, que ens permetrà emetre judicis de valor sobre la peça de realitat que acabem de veure.

Si ens allunyem una mica de Bill Nichols, podem trobar altres definicions vàlides sobre el gènere. Segons Michael Helfer, "el documental és un gènere cinematogràfic que va començar a ser reconegut i recordat per l'obra de qui és considerat el primer documentalista, Robert Flaherty, després de realitzar *Nanook* l'any 1922".

D'altra banda, si busquem una definició menys estricta i més senzilla, a la Real Acadèmia Espanyola descriu com a documental:

1. Que es fonamenta en documents reals
2. Dit d'una pel·lícula cinematogràfica o d'un programa televisiu: Que representa, amb caràcter informatiu o didàctic, uns fets, escenes, experiments... extrets de la realitat.

El documental és i ha estat un gènere molt important dins la televisió i el cinema, encara que la seva popularitat ha variat segons les èpoques. En molts pocs anys, la paraula documental va passar de ser un adjectiu del nom *film* a ser un substantiu que actualment identifica un gènere de pel·lícules (conjunt de films que posseeixen característiques comunes de cara a forma i contingut) on el tret comú és principalment el registre de la realitat amb un alt grau d'objectivitat o efecte de veritat.

Precisament, el documental capta i presenta la realitat i qüestions socials mitjançant tècniques cinematogràfiques. A més, realitza observacions sobre el món real, i prioritza la mirada del director. Per això, tot i que s'intenti arribar a una història objectiva, la mirada del realitzador sempre comporta que hi hagi subjectivitat.

Els documentals tenen personatges, però no són ficticis; aquests films tracten sobre persones reals, i això marca una de les grans diferències amb el cinema de ficció. De

totes maneres, ambdós tipus de llargmetratges tenen en comú estratègies compartides com el guió, l'estructura narrativa, el personatge central com a motor de la història. Això sí, el cinema documental encaixa amb tres conceptes: té credibilitat, és convincent i atrau.

Per aquestes definicions, ens diu Michel Helfer (2015) que podem confondre el documental amb el reportatge audiovisual ja que utilitzen la mateixa escala de plans, tots dos requereixen d'investigació i preparació que sol apel·lar a l'entrevista i els dos cerquen la forma de narrar o d'informar un fet utilitzant la recreació i el material d'arxiu. Tot i que comparteixen totes aquestes propietats en comú, la principal diferència és que el reportatge es considera un gènere periodístic (informa de la manera més objectiva possible d'un fet actual i d'interès públic) i el documental cinematogràfic no (no només informa sinó que també educa sense l'obligació de que es tracti d'un fet actual i tractat amb objectivitat).

Segons Jaime Barroso el reportatge televisiu és pròpiament un subgènere de la informació d'actualitat (periodisme) televisiva i, en conseqüència, el seu objectiu o finalitat és plasmar els esdeveniments, dels fets d'actualitat, que tenen algunes característiques o criteris de noticiabilitat: interès, importància, accessibilitat... però a més, en els reportatges els fets són narrats des del punt de vista implicat, ja sigui el d'algun dels protagonistes o testimonis o bé des del punt de vista del propi intermediari de la informació a través del relat a la càmera i la narració en off.

Barroso afegeix que "el documental televisiu assumeix una característica diferenciadora que té a veure més amb una actitud ètica. [...] És una narració sobre la realitat, sobre homes i llocs contemporanis, però a diferència del reportatge, aquesta mirada no estarà supeditada als imperatius de l'actualitat ni als criteris de noticiabilitat i ens oferirà una interpretació creativa de la realitat".

Realment, és molt complicat definir exactament què és un documental, ja que la terminologia es interpretable. Molts professionals de la informació i l'audiovisual utilitzen la paraula documental per definir productes amb semblances, però a la

vegada trobem que és una idea comú amb característiques canviants. Es tracta d'un gènere molt flexible que es troba en constant evolució. Com a pròpia definició, diríem que és l'expressió d'un aspecte de la realitat en format audiovisual. És la representació d'un tema amb l'objectiu de que arribi a un públic en concret.

2.1.1. Tipus de documentals

Daniela Zabala (2010) exposa que "els gèneres es defineixen per utilitzar una sèrie de característiques que l'espectador reconeix en treballs i obres que pertanyen a una mateixa categoria. [...] Les diferents classes del gènere depenen dels continguts o assumptes que s'ensenyin i es mostrin a un documental."

Bàsicament, per ara tenim clar perquè el documental es considera un gènere, però també és important saber que dins aquest gènere trobem categories diferents. Aquests subgèneres responen a les diferències que trobem dins cada film documental. Cook (2006) explica al seu llibre què qui ho defineix és Bill Nichols, qui també ens ajudava a entendre el gènere en sí.

Els models segons ell són: el poètic, l'expositiu, l'observacional, el participatiu, el reflexiu i el performatiu. Aquestes característiques s'extreuen de tres llibres diferents d'aquest autor. A *Representing reality* s'expliquen quatre modes del documental (expositiu, observacional, interactiu i reflexiu). A *Blured Boundaries* rectifica el nom de l'interactiu pel participatiu i introdueix el model poètic. Per acabar, al seu *llibre Introduction to Documentary* revisa i amplia la seva feina, incloent el mode performatiu.

SUBGÈNERE	CARACTERÍSTIQUES	EXEMPLES
Poètic	Origen a les avantguardes artístiques del cinema, adopta elements d'altres arts (fragmentació, actes incoherents). Recobra força en documentals contemporanis.	*Baraka*, de Ron Fricke (1992) *Koyaanisqatsi*, de Godfrey Reggio (1983)
Expositiu	Documental més clàssic que es basa en il·lustrar un argument amb imatges. Més retòrica que estètica. Es dirigeix directament a l'espectador amb títols i locucions.	*Nanuk, el esquimal*, de Robert Flaherty, (1922) *Las Hurdes, Tierra sin pan.* De Luís Buñuel (1932)
Observacional	Representat pels moviments cinematogràfics del Cinéma Vérité i el Direct Cinema. Busca acostar-se als personatges del documental, cerca l'observació espontània i directa.	*En el hoyo*, de Juan Carlos Rulfo (2006) *La danza – El ballet de la Ópera de París*, de Frederick Wiseman (2009)
Participatiu	Mode interactiu. Cine etnogràfic i teories socials d'investigació participativa, mostra al realitzador i al subjecte del documental interactuant. Usa eines de les ciències socials i del cinema.	*El hombre de la cámara,* de Dziga Vértov (1929) *Bowling for Columbine*, de Michael Moore (2002)

Reflexiu	Busca fer conscient a l'espectador del propi mitjà de representació i a allò que li ha atorgat autoritat. El documental no és una finestra al món, sinó que vol que l'espectador sigui crític amb les formes de representació. Autoconsciència.	*La delgada línea azul*, de Errol Morris (1988)
Performatiu	Qüestiona la base del documental tradicional. No es basa en la representació realista, sinó que vol ser més expressiu, més retòric. L'èmfasi és a les qualitats evocadores del text.	*Les glaneurs et la glaneuse*, de Agnès Varda (2000)

Taula de les modalitats documentals. Elaboració pròpia a partir de Nichols [2001]

2.1.2. Característiques del documental expositiu, observacional i poètic

A pràcticament tots els documentals esmentats anteriorment trobem hibridacions entre les diferents modalitats d'entendre aquest gènere. Ens interessa la modalitat expositiva ja que es dirigeix directament a l'espectador i l'interpel·la. Les quatre parlaran davant de càmera durant molts moments en format entrevista. A més, volem utilitzar veu en off, tot i que no volem que sigui la nostra mateixa, ni la d'un narrador omniscient, sinó que volem que sigui directament la de les entrevistes a les quatre protagonistes del documental.

El nostre projecte és de modalitat expositiva, però no volem que les imatges siguin merament de recurs, sinó que tinguin un sentit en elles mateixes i expliquin un relat. No podem dir que sigui observacional, perquè d'alguna manera les actituds que duran a terme, tot i que siguin de la seva quotidianitat, actuaran segons i pel documental, la càmera serà un simple mitjà observador, però de manera intencionada.

2.2. Fases de la producció

Les produccions audiovisuals tenen unes rutines concretes que s'han de tenir en compte a l'hora de la preproducció, per així planificar com ha de ser el rodatge del documental. Jaime Barroso (1994) especifica que en són quatre:

1. Reunió de planificació del rodatge
2. Rodatge
    a. Viatges
    b. Recopilació d'imatges i sons (rodatge)
3. Compra i còpia de materials d'arxiu:
    a. Recerca i selecció d'equip documentalista
    b. Transferència de formats i còpies
4. Realització infografia:
    a. Determinació de les seqüències
    b. Storyboard
    c. Execució de les infografies

2.3. Productores audiovisuals especialitzades en documentals

Tant a Catalunya com a Espanya, trobem moltes distribuïdores i productores audiovisuals especialitzades en documentals, així que hem fet una breu selecció d'aquelles que creiem que més s'escauen a la nostra filosofia i temàtica del documental:

- Atzur Produccions: "Som uns entusiastes de la vida i ens encanta explicar històries a través de la imatge i l'escriptura. Històries que ens ajudin a enriquir-

nos la mirada, a qüestionar la realitat i constatar que, de realitats, n'hi ha tantes com ulls que miren, orelles que senten, narius que oloren i mans que toquen." Així es defineixen Atzur Produccions. És una companyia audiovisual especialitzada en l'elaboració de documentals i altres continguts audiovisuals com espots, vídeos corporatius, educatius o artístics. Tenen predilecció per treballar en temàtiques socials i culturals, cuidant tant la forma com el contingut. A més, tenen uns valors molt marcats, que són la creativitat, l'ètica, el sentit crític i la independència. Atzur Produccions és responsabilitat d'Eulàlia Comas (Mataró, 1980). Comas és llicenciada en Periodisme per la Universitat Autònoma de Barcelona i en Antropologia Social i Cultural per la UNED, amb mestratge en Direcció de la Comunicació Empresarial i Institucional per a la UAB i màster en Documental de Creació per la Universitat Pompeu Fabra.

- Bat a Bat: és una productora de Grup Cultura 03 ubicada a Barcelona que produeix documentals, programes i ficció amb sentit crític. Va obtenir una menció especial al festival internacional de documentals DocsDF de Mèxic i s'especialitza en documentals, amb una llarga experiència de producció. Creen i produeixen tant pel sector públic com privat. Seria interessant produir des d'aquesta productora per la seva llarga experiència i la seva relació amb múltiples canals televisius, entre ells TV3 i TVE.

- Produccions Bonne: laBonne és una productora que té cabuda dins el Centre de cultura de Dones Francesca Bonnemaison, espai de trobada feminista on també tenen tallers de documental. És en aquests tallers (Taller de Documental Creatiu) que s'han gestat diferents projectes. S'ha convertit en un espai de creació i aprenentatges per dones dins del món audiovisual des de l'any 2006. Seria molt interessant produir des d'aquesta organització ja que la temàtica escau amb els seus projectes, sobre feminismes i la dona.

- Netflix: A nivell utòpic, seria una gran productora per al nostre projecte. Netflix és una plataforma online de difusió d'audiovisuals, tant sèries com pel·lícules, però també documentals. Actualment, ha produït alguns documentals com

Retratos del Feminismo. A més, té monòlegs de temàtica feminista, com Nanette, de Hanna Gatsby. Precisament, dóna molta llibertat a l'hora del timing i de pressupost, ja que actualment té molt poder a nivell empresarial dins la difusió de l'audiovisual.

- Minoria Absoluta: És la productora encarregada del Polònia, programa de sàtira política a TV3. A més, també ha fet documentals, com un de la Sagrada Família juntament amb National Geographic. Tot i que és una productora catalana i assentada a Barcelona, pot ser per temàtica sí que ens allunyem més d'aquesta productora, ja que realment no tracta temàtiques com les que nosaltres presentem.

- Metromuster: "Cultures audiovisuals emancipadores. Deconstruint codis en l'activisme". Així es presenta la productora de documentals Metromuster. És una productora d'audiovisuals independent que porta experimentant des de l'any 2010 amb l'art, la comunicació i la política. Dins els seus objectius trobem aconseguir recursos per a projectes de naturalesa no comercial o contribuir al canvi social. A més, també ens interessa molt que ells creuen en la recuperació de l'estatus cinematogràfic que mereix el gènere documental i la no-ficció. Precisament, els seus documentals, tant per temàtica i per forma, són una forta inspiració per a nosaltres a l'hora de pensar en una possible productora per el nostre documental.

- TV3: La cadena de televisió de la CCMA també produeix varis documentals. El programa Sense Ficció cada setmana treu un documental, que sol ser de producció pròpia i en català. En aquest sentit, s'adapta molt bé al nostre imaginari sobre com volem que sigui el documental. Tenen una durada d'uns 50 minuts i arriben a durar una hora. Aborden diferents temàtiques, des de medi ambient, salut, cultura, cuina i fins i tot temàtiques relacionades amb les dones com la violència de gènere. També tenen altres formats com el programa *30 minuts*, què és un programa informatiu on s'emeten produccions de 30 minuts tal i com el seu nom indica i tracta temes molt diversos normalment d'actualitat.

El programa *El documental* també és producció de la CCMA tot i que s'emet a el canal 33 i és un espai que es centra en la difusió de produccions amb participació catalana, combina produccions alienes i treballs fets en règim de coproducció o precompra. Considerem que tots tres poden ser un exemple dels que podem aprendre a l'hora de crear la nostra pròpia producció.

2.4. Referents i aportacions al projecte

- *She's beautiful when she's angry*, de Mary Dore (2014)

Aquest documental parla sobre la segona onada del feminisme. És un projecte americà parla sobre les dones que van estar involucrades a la segona onada del feminisme als Estats Units, des de l'any 1966 fins l'any 1971. Presenta a dones que van formar part d'aquell moviment, però també a activistes que avui en dia encara inspiren. Ellen Willis, Jo Freeman, Muriel Fox, Fran Beal o Marilyn Webb són algunes de les dones que donen veu a aquest documental de l'any 2014.

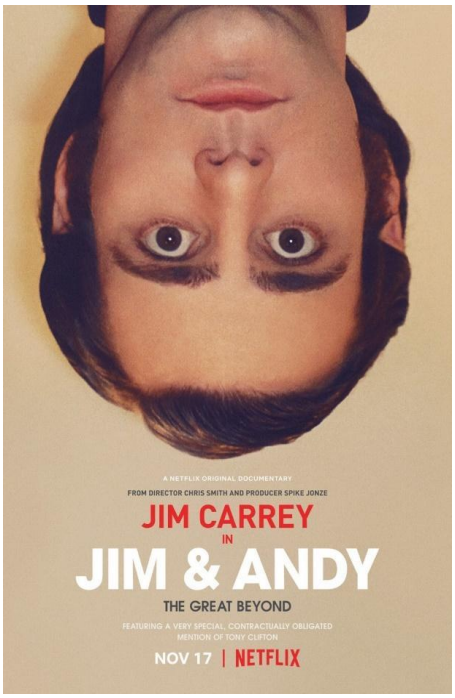
Imatge de la pàgina web del documental. Font: She's Beautiful When She's Angry

- *Jim & Andy*, de Chris Smith (2017)

El documental Jim & Andy són unes memòries de l'actor Jim Carrey sobre el rodatge de la pel·lícula *Man on the Moon* (1999). És un documental narrat per ell, on explica les vivències de posar-se dins la pell d'Andy Kaufman, comediant de Nova York que mor als 35 anys.

El film exposa tot el procés de ficar-se dins la pell del personatge i la influència que això té en l'actor.

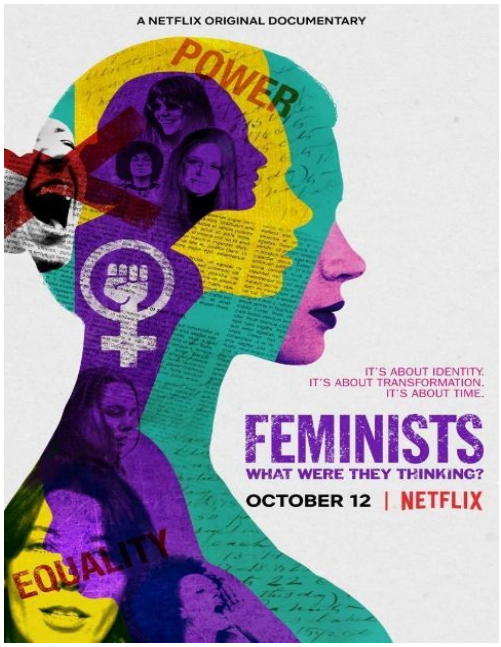
És un documental on una persona, que narra la seva història, explica allò que li ha passat, és la veu d'aquest. Per això ens agrada: estem molt interessades en que siguin les veus de l'afrofeminisme que expliquin què és i com ho viuen.

Cartell de Jim & Andy. Font: IMDB

- *Retratos del feminismo*, de Johanna Demetrakas (2018)

Igual que l'anteriorment esmentada She's Beautiful When She's Angry, en aquest documental prenen força moltes feministes i activistes dels anys 70. Aquest documental, reflexa els arguments i pensaments de les dones activistes de fa uns anys i aquestes mateixes expliquen el procés viscut, perquè són feministes i perspectives contemporànies sobre el moviment. En aquest film també s'expliquen històries de la segona onada del feminisme. Té moltes característiques del documental expositiu, i utilitza una gran varietat de imatges d'arxiu.

Cartell del documental. Font: Filmaffinity

- *Ciutat Morta*, de Xavier Artigas i Xapo Ortega (2013)

El documental Ciutat Morta, produït per Metromuster, explica tota la història darrere el cas 4F a la ciutat de Barcelona, cas de corrupció policial que es va cobrar la vida de Patricia Heras, acusada falsament i que es va suïcidar l'any 2011. Tot i que es va estrenar el 2013, no va ser fins 2015 que es va emetre al Canal 33. Va tenir un fort impacte en la població catalana, i els dies següents hi va haver concentracions.

El que ens interessa d'aquest documental és la força que té a nivell social i reivindicatiu, però a més ho fa des d'una estètica molt curada. Els amics i gent que rodejava a la protagonista posen veu al documental, però també gent implicada en el cas.

Cartell de Ciutat Morta. Font: Ciutat Morta

- *Mai més víctima*, d'Ariadna Oltra i Mireia Pigrau (2018)

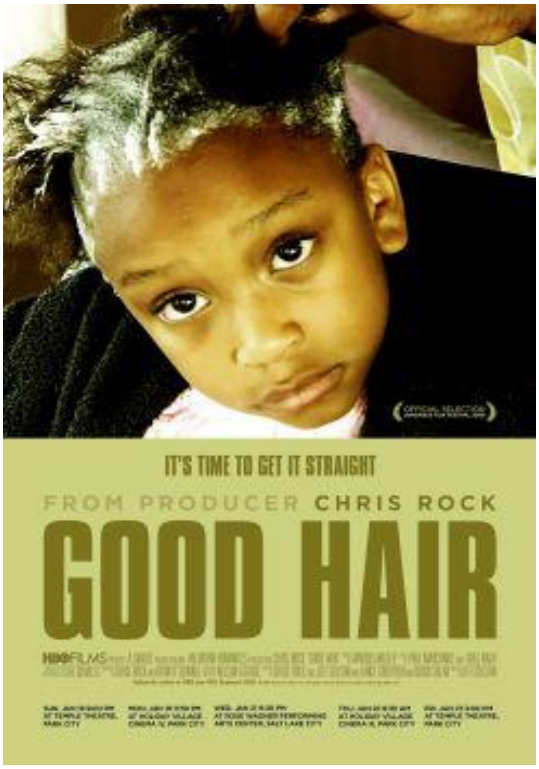
Aquest documental es va emetre al programa de TV3 Sense Ficció. Ens acostem a aquest documental ja que usa els testimonis de les dones que pateixen violència masclista de manera molt natural i propera: són elles qui expliquen les seves vivències, que han patit en diferents relacions. El documental vol entendre el procés que viuen les dones dins aquestes situacions de violència. L'estil és senzill i directe, molt proper al documental expositiu, on les dones narren i són la veu del documental.

Imatge de la pàgina web de la CCMA. Font: CCMA.

- *Good Hair,* de Chris Rock (2009)

És una pel·lícula-documental americana produïda i escrita per el comediant Chris Rock. Es centra en els punts de vista de les dones afroamericanes sobre el seu cabell afro, com han viscut tenir aquest tipus de cabell i el que els hi ha suposat conviure amb els estereotips i prejudicis que s'han donat al seu voltant. Fa un repàs històric de l'afany per estilitzar-lo. També explora la indústria de l'estil actual de les dones negres i aporta imatges i opinions del que es considera acceptable i desitjable dins la societat afroamericana i mostra la seva relació amb la cultura afroamericana.

Cartell del documental Good Hair. Font: Afroféminas

Considerem que és un molt bon i adequat referent per el nostre projecte donat que en gran part volem parlar de l'afrofeminisme i de la seva vinculació amb l'estètica i de la importància del cabell afro com a símbol identitari.

3
TEMÀTICA

3. Temàtica

3.1. El feminisme

Per entendre què és l'afrofeminisme primer necessitem saber què és el feminisme. Podem fer-nos diferents preguntes per entendre millor d'on i amb quina finalitat neix aquest moviment social i polític. Moltes dones han teoritzat sobre la idea del feminisme, però al cap i a la fi, una de les frases que millor ho resumeix és d'Angela Davis: "El feminisme és la idea radical de que les dones som persones". El feminisme és prendre consciència de la discriminació de les dones, és una altre manera de veure el món. És l'espai de contacte que van crear les dones per trencar l'aïllament social que patien dins l'esfera pública.

Quan ens preguntem el perquè del feminisme, Lynne Segal (1999:232) ens respon que la seva meta més radical, tant personal com col·lectivament, encara està per assolir: un món que sigui un lloc millor no només per algunes dones, sinó per a totes les dones. Segons Nuria Varela (2013:14) "el feminisme és un discurs polític que es basa en la justícia. És una teoria i pràctica política articulada per dones que després d'analitzar la realitat en la que viuen prenen consciència de les discriminacions que pateixen per l'única raó de ser dones".

Si anem als inicis del feminisme, sabem que la terminologia és relativament moderna. Hi ha discussions sobre on o quan apareix. Abans de que aparegués el feminisme com a tal, les dones ja denunciaven la situació d'inferioritat en la que es trobaven respecte els homes. Les relacions patriarcals són una manifestació de les relacions de gènere en les que les dones habiten una posició subordinada. Això sí, Jane Freedman al seu llibre *Feminismo ¿unidad o conflicto?* (2004) explica que la paraula "feminisme" no és coetània a les primeres manifestacions pels drets de les dones.

Podem situar el feminisme al segle XVIII quan els revolucionaris i il·lustradors francesos i les franceses començaven a defensar idees com: igualtat, fraternitat i llibertat. Per primera vegada a la història es posen en dubte els privilegis de la reialesa

i apareix el principi d'igualtat. Tot i que en un inici, només els homes van poder gaudir d'aquests avenços polítics, socials i econòmics; la Il·lustració i la Revolució francesa van il·luminar el feminisme. Segons Varela (2013:27) les dones van sortir d'aquesta gran revolució pitjor de com van entrar-hi: "Els últims anys del segle XVIII i els primers del segle XIX assenyalen la transició de l'edat moderna a la contemporània".

Aquest moviment feminista va ser empès per un grup de dones blanques de classe mitja o alta que es sentien més que dones de casa i volien passar a ser subjectes actius a l'esfera privada, tot i que estaven recolzades. bell hooks[1] sosté aquesta posició (2004:33) "el moviment feminista contemporani es referia de fet a la situació d'un grup selecte de dones blanques, casades, de classe mitjana o alta i amb educació universitària. […] Van fer de la seva situació un sinònim de la condició de totes les dones dels Estats Units, restant-li atenció al classisme, racisme i sexisme".

Segons bell hooks (2017:31) "el pensament del moviment feminista va començar entre els petits grups que compartien espais de reflexió i quan aquest es va començar a teoritzar per arribar a una major audiència, es van començar a separar els grups inicials."

El 1791, Olimpia de Gouges va escriure *La Declaració dels Drets de la Dona i la Ciutadana* com a reacció a la *Declaració dels Drets de l'Home i del Ciutadà* que només reconeixia la condició de ciutadania als homes. De la mateixa branca Mary Wollstonecraft va escriure al 1792, quan va viatjar a França per participar en els esdeveniments revolucionaris *Vindicació dels drets de la dona* on reivindicava l'emancipació de la dona i proclamava la necessitat de reconstituir tot el sistema. El feminisme molesta perquè qüestiona l'ordre establert, que està creat pels que se'n beneficien.

[1] bell hooks, era el nom de la seva besàvia. Va decidir escriure'l en minúscules per diferenciar-se d'ella, però també per controlar les temptacions de l'ego.

Llavors, entenem que el concepte de feminisme ha anat mutant i canviant a través dels anys i els segles. A part de les primeres manifestacions escrites, hi ha autores que ubiquen els inicis del moviment a finals del segle XIII, quan Guillermine de Bohemia planteja una església per a dones, o es relaciona amb les predicadores o bruixes (Gamba: 2008).

A posteriori de la Revolució Francesa, que no complia amb les demandes de les dones, aquestes van aprendre que s'havia de lluitar de forma autònoma i organitzada. Aquí és on entren en joc les sufragistes, dones que van tenir molta força als Estats Units i a Gran Bretanya. Segons Gamba, és en aquest moment on les dones reclamen drets polítics i el dret a vot, és a dir, al sufragi. Aquesta és la principal demanda d'aquestes dones, que també buscaven la igualtat en matèria laboral i en l'educació. En relació a això, l'any 1903 es crea la Woman's Social and Political Union a Gran Bretanya, dirigida per Emmiline Pankhurst que es prohibirà 10 any després.

A Amèrica Llatina el sufragi no té la mateixa rellevància, i es redueix la participació a les elits, ja que les agrupacions de dones socialistes no obtenen ressò. Més endavant, l'any 1918 es fundarà la Unió Feminista Nacional a Argentina. De totes maneres, fins l'any 1947 no és quan María Eva Duarte de Perón promou els drets polítics de les dones al país sud americà.

Susana Gamba ens explica al seu article *Feminismo: historia y corrientes* (2008), el Nou Feminisme o el feminisme com a moviment social per sé no sorgeix fins finalitzar la Segona Guerra Mundial. És en aquest precís moment on les dones tenen pràcticament a tots els països europeus dret a vot. En aquesta etapa, trobem el que podem anomenar el feminisme contemporani. Una de les obres de referència és El segon sexe, de Simone de Beauvoir (1949). Comença la lluita més enllà del dret a vot, es comença la lluita per abolir la estereotipació de la dona com a ésser sexual.

A partir dels anys 60, també trobem vindicacions baix el lema de Kate Millet "allò personal és polític". Segons Ana de Miguel (2000:18), és en aquest moment on entra en debat la sexualitat femenina i l'estructura familiar, i també les relacions de poder

que s'estableixen en ambdós subjectes. Precisament, es considera que els homes (no només els que formen part d'una elit) reben beneficis econòmics, psicològics i sexuals del sistema patriarcal, tot i que sí que recalcaven que el pes de la opressió el porta el component psicològic. El manifest de les New York Radical Feminist (1969) *Politics of The Ego* ho afirma així: "Pensem que el final de la dominació masculina és obtenir satisfacció psicològica pel seu ego, i que només secundàriament es manifesta en les relacions econòmiques".

A dia d'avui, el feminisme és una cosa *mainstream*, que qui més qui menys coneix, i que arriba a molta gent. L'anterior vaga del 8-M (2018), del dia de la dona, va ser la més multitudinària dels últims anys i carrers de tot el món es van vestir de lila. Les dones i els homes, que com a companys de lluita, es manifesten contra el sexisme són cada vegada més i la consciència feminista està arribant a la majoria de la població.

Sipi (2018:54) "hi ha una llarga història de resistència al patriarcat que no està documentada i que en ocasions no se'n diu feminisme perquè el concepte encara no estava estès. El moviment i el discurs són molt diversos, però tots tenen de fons la lluita pels drets de les dones i un gran interès en enderrocar el sistema patriarcal imperant. Hi ha molts mecanismes opressius que tendeixen a la perpetuació de l'estatus de dominació patriarcal, tals com els econòmics, ètnics, polítics i socials. Les relacions de gènere s'han de contemplar com part d'aquests mecanismes."

També Amina Mama (2010:14) recalca "Les polítiques de gènere centrades en les dones han d'ajudar a la transformació en tres nivells: el de la nostra subjectivitat, el de la nostra vida personal i en les relacions, i en tercer lloc, en l'àmbit de l'economia política. L'alliberament de les dones exigeix que superem la injustícia de gènere en tots els àmbits, des del nivell micropolític fins al macropolític, i sense oblidar-nos o ometre cap nivell de la lluita."

Això sí, el que no està de moda és l'afrofeminisme. Precisament, hi ha un gran desconeixement del feminisme negre. Des de les xarxes socials hi ha molt criticisme ja que es diu que pot ser divisiu i fins i tot identitari.

Les lluites pel dret a l'avortament, a votar, al divorci, a la lliure sexualitat, etc, en molts països han estat vençudes i ja han quedat enrere. De totes maneres, sabem que la igualtat encara no és real i que tot i que cada dia avancem una mica més, encara hi ha molts feminicidis, discriminacions i opressions a les quals les dones estem sotmeses. Encara hi ha molt per fer i per acabar amb les discriminacions més discretes que són a l'altre punta de l'iceberg.

Com s'explica en un text de Smith (1982) a l'assaig de Kum-Kum Bhavnani y Margaret Coulson (2004:51) "el feminisme és la teoria i la pràctica polítiques que lluiten per alliberar totes les dones: a les dones de color, a les de classe obrera, a les dones pobres, a les dones discapacitades, a les lesbianes, a les dones grans, així com a les dones blanques, heterosexuals econòmicament privilegiades".

3.2. Dones racialitzades: afrofeminisme

La nostra pregunta és: actualment s'inclouen les dones negres dins el feminisme? Chandra Talpade Mohanty explica que hi ha contradiccions dins el moviment ja que el feminisme occidental passa per sobre d'altres feminismes. Segons els seus anàlisis i com bé explica Mª Josefina Clavo Sebastián, perquè la dona racialitzada encaixi dins el feminisme blanc "hi ha dos obstacles fonamentals: la imatge de la dona del Tercer Món construïda pel feminisme occidental, i la marginació en que es troben les dones racialitzades".

Si coneixem una mica sobre el moviment feminista i ens interessa sobretot la matèria que treballem aquí en concret ens sonarà el nom de Sojourner Truth, pseudònim de Isabelle Baumfree, símbol i referent del feminisme afroamericà. Com explica el bloc Tribuna Feminista (2016), va ser una abolicionista i activista per els drets de les

dones. Va néixer sota l'esclavitud, però va escapar amb la seva filla el 1826. Després de recórrer als tribunals per recuperar el seu fill, es va convertir en la primera dona negra que va guanyar un judici contra l'home blanc. És coneguda i la remarquem com una de les impulsores del feminisme negre, pel seu discurs *"No sóc jo una dona?"* que va pronunciar el 1851 en la Convenció dels Drets de la Dona d'Ohio. Va ser el primer discurs que es centrava en els dos problemes que afrontaven les dones negres: ser dones i la problemàtica derivada de la seva ètnia. Truth va qüestionar que la identitat de gènere fos homogènia i que resulta fonamental per reconèixer les experiències de les dones negres.

Remei Sipi (2018:26) explica que "durant els segles XIX i XX els moviments de les dones a Àfrica han estat plurals. Alguns dels seus èxits més importants van ser el resultat de la seva participació en els moviments de resistència anti-colonial i també la lluita per les independències." També afegeix que al 1985 en la conferència de la ONU a Nairobi, un grup de dones van presentar el moviment feminista de dones africanes que incloïa aspectes de models de feminisme euroamericà, però qüestionava alguns aspectes de les definicions occidentals.

Com diu Remei Sipi (2018:13) "A África no s'ha desenvolupat la idea d'individu com a occident, més aviat a Àfrica les persones estan subjectes en la pertinència i en la seva relació amb el col·lectiu. Per això els feminismes africans segueixen el seu propi camí." En aquest treball no volem donar a entendre que l'afrofeminisme es redueixi a les dones africanes, sinó que parlem de totes les dones afrodescendents, però si que considerem pertinent tenir en compte les paraules de Sipi perquè s'entengui com la diàspora africana i la colonització patida ha afectat a totes les persones afrodescendents neixin o visquin actualment a qualsevol país.

Segons Avtar Brah (2004:107) "durant el 1970 va existir un escàs compromís per part de l'acadèmia dominant amb temes com l'explotació generalitzada del treball post colonial en la metròpolis britànica, el racisme existent en les polítiques i pràctiques culturals blanques estatals, la radicalització de la subjectivitat negre i blanca en el context específic del període posterior a la pèrdua de l'Imperi i les particularitats de

l'opressió de les dones negres dins de la teoria i la pràctica feministes. Aquest fet va desenvolupar un paper important en la formació d'organitzacions feministes negres diferenciades del Moviment Blanc de l'Alliberació de les Dones. Aquestes organitzacions van sorgir en un context de profunda crisis econòmica i política i d'un creixent atrinxerament del racisme".

A més, com expliquen Coulson i Bhavnani (2004:54) "s'ha utilitzat la falta d'informació com excusa per deixar a les dones negres fora dels anàlisis, o bé se les ha definit com un problema o se les ha convertit en una cosa exòtica. Tenim la impressió de que les dones negres han estat simplement afegides al moviment sense que s'hagi realitzat una transformació global necessària per a l'anàlisi".

Però, també Amina Mama contradiu això (2010:11) "les fonts històriques ens diuen que fins i tot les dones blanques han mirat sempre cap a l'Àfrica per trobar alternatives a la seva subordinació, des dels dies dels primers antropòlegs. Fixem-nos com els anglesos enviaven antropòlogues, com ara Sylvia Leith Ross i Judith Van Alle, per intentar trobar sentit a la lluita de les dones durant els anys vint! Així doncs, sempre hem format part d'una concepció primera del denominat feminisme occidental, tot i que no sempre ens ho han reconegut."

El caràcter reductiu que moltes vegades té el feminisme occidental oprimeix, per altra banda, a moltes dones del món que surten dels cànons establerts. Per això l'afrofeminisme se separa del feminisme. A través de la lluita, en molts textos, debats i discussions, les dones negres han provat de modificar la política del feminisme. Coulson i Bhavnani (2004:52) afegeixen que "les dones negres han aconseguit fites com la creació de l'Organització de Dones de Procedència Asiàtica i Africana i el desenvolupament de grups de Dones contra el Racisme i el Feixisme".

Afegeix Brah (2004:107) que "les comunitat negres es van implicar en una gran varietat d'activitats polítiques al llarg de la dècada (1970). Es van dur a terme vagues industrials d'una importància enorme, moltes d'elles encapçalades per dones negres. Es va constituir el Moviment de Solidaritat Sindicalista Negre (Black Trade Union

Solidarity Movement) per liderar amb el racisme en l'entorn laboral i als sindicats. [...] Les dones negres estaven involucrades en totes aquestes activitats, però la formació de grups autònoms de dones negres a finals de la dècada del 1970 va generar una nova dimensió en l'escena política".

Coulson i Bhavnani (2004:56) creuen que "el problema central de la teoria feminista socialista és el racisme, del que l'etnocentrisme pot ser una conseqüència. En la mesura de la nostra comprensió, el paper de l'Estat i del capital internacional en la creació i perpetuació de desigualtats entre persones blanques i negres es perd si utilitzem un mot com el d'etnocentrisme. La paraula i el mateix concepte semblen implicar que el problema és de naturalesa cultural, que es manté a causa de la ignorància. [...] Considerar el racisme com un problema central, implica una transformació radical i fonamental del feminisme socialista".

També Tsitsi Dangaremgba afegeix (2010:123) "La no cooperació és un dels obstacles més grans al nostre progrés. A vegades sembla que a les dones no els agradin les altres dones. No ens hem de lamentar a nosaltres mateixes per això. És normal que en qualsevol grup oprimit trobem que l'odi provocat per l'opressió s'internalitzi. Per tant, quan veus algú com tu, en lloc de dir que això és una cosa meravellosa que he d'estimar, penses que és una cosa horrible que has de destruir. Crec que les organitzacions de dones han de negociar seriosament amb aquest tema humà fonamental, que també és el de les dones. Pot tenir tot el pressupost del món per temes de gènere i igualtat, però si no entenem perquè dues dones no poden treballar juntes en una oficina i que alguna cosa positiva succeeixi, no ho aconseguiran."

3.2.1 Discriminació de gènere i racial

Quan entenem els motius del feminisme entenem el moviment. Sabem que el masclisme i el sexisme són els nostres opressors, i que a més estan arrelats a la societat: per això diem que és una qüestió estructural. D'altra banda, les dones negres

es troben doblement oprimides. En primer lloc, pel fet de ser dones, i per altra banda, pel fet de ser dones racialitzades. L'ètnia també els oprimeix perquè ens trobem amb una altra qüestió estructural: el racisme. Brah (2004:113) diu que "el racisme ni és reductible a la classe social o al gènere ni és per complet autònom. Els racisme tenen diversos orígens històrics, però s'articulen amb particulars estructures patriarcals de classe, de maneres específiques, sota unes condicions històriques donades. Els racismes poden mostrar efectes independents, però suggerir això no és el mateix que dir que el racisme és una forma independent de dominació".

Desirée Bela-Lobbede (2018:59) ens explica que "el racisme és estructural, i quan és estructural les administracions, les institucions i tots els àmbits de la societat estan impregnats d'ell. I aquest racisme està tan arrelat que no es veu si qui ho vivim en primera persona no ho senyalem".

A més, com explica el text *Racismo en los medios de comunicación* (1996:19) "el racisme és el menyspreu o subestimació per part d'una ètnia, nacionalitat o raça d'una altra ètnia per la raó de ser diferent. Implica que el grup humà subestimat és inferior en part o en tot al grup subestimador i, que per tant, no mereix una sèrie de drets o privilegis que el grup superior si es dóna a ell mateix. El racisme implica menyspreu, discriminació, prejudicis, agressió visible o oculta."

En la xerrada *Les Altres. Feministes racialitzades*, que es va dur a terme el dilluns 17 de desembre 2018 a La Bonne, Karo Moret opinava que classe, gènere i raça no van separats perquè el capitalisme es consolida amb el racisme i el patriarcat. Afegeix que les dones blanques tenen el privilegi de no sentir-se amenaçades per les institucions: "Nosaltres som aquells cossos que no es tenen en compte, que se'ns deté al carrer, no només a l'aeroport".

També Coulson i Bhavnani (2004:54) parlen del racisme fomentat per les dones blanques: "Les marxes conegudes amb el nom de Reclama la Nit, que es van desenvolupar a la segona meitat de la dècada de 1970, amb freqüència recorrien zones negres demanant més seguretat per les dones, sovint amb eslògans que

exigien més presència policial. [...] No només és un acte racista manifestar-se en zones negres exigint carrers més segurs per les dones - per quines dones? - sinó que a més, per dir-ho suaument, no conec moltes dones negres que creguin que la protecció policial sigui una forma d'aconseguir aquest objectiu. El racisme actua de manera que situa a les diferents dones en diferents relacions amb l'estructura de poder i autoritat a la societat".

Si acotem el perquè del racisme dins d'Espanya, trobem l'opinió d'Antoniette T. Soler (2018:7) sobre l'arrel d'aquest "El problema del multiculturalisme a Espanya és que s'ha construït des de sengles de processos de minorització sobre la població d'origen estranger, especialment si aquesta procedia de llocs com Àfrica, Amèrica Llatina i Àsia."

El feminisme, com s'ha entès, és un moviment que va ser iniciat per un grup selecte de dones blanques casades de classe mitja o alta que es dedicaven a les tasques domèstiques de la llar sota el para-sol del seu home, amb educació universitària. Segons bell hooks al llibre *Otras inapropiables* "el feminisme mai ha sorgit de les dones que de forma més directa son víctimes de la opressió sexista; dones a les quals es colpeja a diari, mental, física y espiritualment; dones sense la força necessària para canviar les seves condicions de vida". Les dones negres pateixen dos lloses: ser dones i ser negres.

La Mística de la Feminidad (1963) de Betty Friedan va ser el llibre que va obrir el camí a aquest moviment feminista contemporani (1960-1990) en el que criticava la situació d'aquestes dones. hooks opina que va fer d'aquesta situació un sinònim de la condició de totes les dones nord americanes, separant l'atenció del classicisme, el racisme i el sexisme. A més considera que les dones blanques poc sovint es plantegen si la seva perspectiva de realitat s'adequa a les dones com a col·lectiu. hooks (2004:42) critica que "moltes dones blanques han trobat en el moviment una solució alliberadora als seus dilemes personals. Després d'haver-se beneficiat del moviment de forma directa, es veuen menys inclinades a criticar-lo o a comprometre's a un examen rigorós de la seva estructura que aquelles que senten que no ha tingut un impacte revolucionari a

les seves vides o a la vida de la majoria de les dones. Les dones blanques que es senten part de l'estructura actual del moviment feminista semblen sentir que la seva definició d'agenda de partit, en el tema de feminisme negre o en qualsevol altre, és l'únic discurs legítim. Més que encoratjar la diversitat de veus, el diàleg crític i la controvèrsia, tracten de silenciar les discrepàncies".

D'aquí sorgeix l'existència i la necessitat de moviments paral·lels creats per aquells col·lectius que no es senten identificats en aquesta idea global del que és el feminisme, com per exemple l'afrofeminisme. És difícil saber quin és realment l'origen del feminisme negre donat que moltes cultures i tribus africanes són dominades per les dones, però la majoria de la història negra no la trobem als llibres i sense bibliografia és difícil defensar un fet.

Podem explicar però que a la segona meitat del segle XX, el feminisme negre (afrofeminisme) sorgeix com a moviment polític i social arrel de sentiments de descontentament de les dones negres tant amb el moviment per els drets civils com amb el moviment feminista. La política aplicada presenta la raça, la classe i el gènere com a categories diferenciades i aïllades entre si, d'aquesta manera s'exclou a aquelles persones que no són percebudes com part del grup dominant i crea divisions dins del moviment feminista. Quan l'anàlisi feminista tendeix a centrar-se en el gènere apareixen altres moviments feministes que es plantegen la interdependència de les opressions de sexe, raça i classe. Sipi (2018:51) "Des del segle XIX les perspectives de les dones negres han estat presents en els moviments feministes. En els seus inicis s'observava una doble crítica a les teories feministes de les dones blanques per la pretesa universalitat de les reivindicacions, que no fa més que consolidar una perspectiva excloent: les negres s'han sentit excloses i les teories de les dones blanques no són imparcials respecte a la raça."

Com reflexionen Coulson i Bhavnani (2004:60), "de quina manera la raça, el gènere i la classe s'estructuren mútuament entre si? Com es combinen i/o s'intercepten entre si? Com divideix el racisme identitat i l'experiència de gènere? Com s'experimenta el gènere des del racisme? Com donen forma gènere i raça a la classe? Afrontar

aquestes qüestions exigeix un replantejament fonamental de les categories conceptuals del feminisme socialista i podria portar-nos a desenvolupar polítiques més adequades".

bell hooks (2017:24) relata que "les dones negres no estaven d'acord amb les feministes reformistes que volien projectar firmament una imatge del moviment que consistia únicament en aconseguir la igualtat entre homes i dones dins del sistema existent. Fins i tot, abans de que es comences a debatre sobre la qüestió de la raça en els cercles feministes, les dones negres (i els seus aliats revolucionaris en la lluita) tenien clar que mai podrien aconseguir la igualtat dins del patriarcat capitalista supremacista blanc existent".

El rumb del moviment es centrava en la igualtat laboral i en contra de la dominació masculina. hooks (2017:32) creu que en anar cap a aquesta direcció "va perdre vigència la idea de que les dones, com a part de la seva transformació a feministes, necessitaven primer enfrontar-se al seu sexisme interioritzat. [...] Sense enfrontar-se al sexisme interioritzat, dones que enarboraven la bandera feminista, sovint traïen a la causa en les seves interaccions amb altres dones".

El moviment feminista contemporani liberal s'ha separat de la lluita de classe i de la lluita antiracista. Aquest moviment és empès des de la perspectiva de les dones que ja tenen un privilegi per sobre de les dones negres només pel fet de ser blanques i per sobre de totes les dones que són de classe obrera. Ho mostren al separar-se d'aquestes dues lluites i entenent el gènere i la classe com a sistemes duals. L'afrofeminisme, en canvi, agrupa raça, classe i gènere en una mateixa lluita. hooks (2004:35) diu que "el rebuig històric de les feministes a parar atenció i a atacar les jerarquies racials ha trencat el vincle entre raça i classe. [...] L'estructura de classe en la societat nord-americana s'ha format a partir de la política racial de la supremacia blanca".

També ho comparteix Brah (2004:112) “Les estructures de classe, racisme, gènere i sexualitat no poden tractar-se com a variables independents perquè l’opressió de cada una està inscrita en les altres- és constituïda per i és constitutiva per les altres”.

Fent referència a aquesta jerarquia social, hooks (2004:49) comparteix que “les dones negres estan en una posició inusual en aquesta societat, no només estem com a col·lectiu en el fons de la piràmide ocupacional, sinó que el nostre estatus social és més baix que el de qualsevol altre grup. En ocupar aquesta posició, aguantem el més dur de l'opressió sexista, racista y classista”.

El terme dones racialitzades descriu a les dones que es senten com “les altres” i que la perspectiva del feminisme blanc no contempla la seva situació i la seva opressió real. hooks (2004:38) parla del perquè el feminisme blanc va atribuir una opressió comuna a totes les dones “l’èmfasi feminista en l’opressió comuna a Estats Units era menys una estratègia de politització que una apropiació per part de les dones conservadores i lliberals d’un vocabulari polític radical que emmascarava fins a quin punt havien donat forma al moviment de manera que s'adeqüés i defenses els seus interessos de classe.

Encara que l’impuls cap a la unitat i l’empatia que suposa la noció de l’opressió comú estava dirigit a la construcció de la solidaritat, consignes com la de ‘organitzat en torn a la teva opressió’ proporcionaven l’excusa que moltes dones privilegiades necessitaven per ignorar les diferències entre el seu estatus social i el d’una gran quantitat de dones. Era una senyal de privilegi de raça i classe, així com l'expressió de certa llibertat respecte de moltes restriccions que el sexisme posa a les dones de classe obrera. D’aquesta manera, les dones de classe mitja van ser capaces de convertir els seus interessos en el focus principal del moviment feminista i d’utilitzar la retòrica del comú que convertia la seva situació concreta en sinònim d’opressió”.

hooks també considera (2004:39) que “si les dones negres de classe mitja haguessin iniciat un moviment en el que s’haguessin qualificat a elles mateixes d’oprimides, ningú les hagués pres seriosament. Si haguessin creat fòrums públics i haguessin donat

discursos sobre la seva opressió, haurien rebut atacs des de totes bandes. No va ser així per les feministes burgeses blanques que resultaven atractives per un grup ampli de dones, com elles mateixes, que anhelaven canviar la seva sort a la vida".

També en la xerrada de *Les Altres. Feministes racialitzades*, Karo Moret creu que es tenen diversos prejudicis des de la comunitat blanca cap a els immigrants, com són: donar per fet que els immigrants són un grup homogeni, qüestionar-los constantment i no interessar-se per les persones migrades: com són i com volen ser?

Coulson i Bhavnani (2004:58) comparteixen l'opinió de que "les relacions d'Estat amb les persones negres estan marcades per idees i pràctiques que associen a la gent de color amb el crim, la perversió i el desordre. Aquestes idees i pràctiques s'utilitzen per "justificar" un control policial especialment dur i coactiu. Volem assenyalar que la presència policial i la política de llei i ordre, són formes essencials a través de les quals l'Estat perpetua i legitima la violència envers les persones negres".

Un dels actes que va dur a terme el feminisme negre era el Women of Color Institute for Radical Research and Action (Institut de dones de color per la investigació i acció radical) creat el 1988, era una assemblea que es va dur a terme només un cop. Va ser un intent per part d'un grup del voltant d'una dotzena de dones de colo i de diverses nacionalitats, de col·laborar amb la transformació de la política feminista i d'establir una institució autònoma que fos útil per les dones compromeses amb la justícia social i la praxis revolucionària.

Moret considera que s'han de generar més xarxes i més espais de debat polític, que és necessari passar el micròfon a les persones racialitzades perquè parlin de que vol dir ser-ho i incorporar les persones que no tenen veu per que les decisions que es prenguin sobre elles siguin com elles ho volen i apropar-les a la realitat.

Com diu Antoniette T. Soler (2018:16) "A diferència de com diu Simone de Beauvoir "*el problema de la dona és un problema d'homes"* ; en el cas de la dona negra no és

exactament així: el problema de la dona negra és un problema d'homes i també de dones."

Brah apunta cap a una altra reflexió que amplia l'angle de visió (2004:113) "les discussions sobre el feminisme i el racisme es centren sovint al voltant de l'opressió de les dones negres més que en explorar la manera en la que el gènere de les dones negres i blanques es construeix a través de la classe i el racisme".

A més, si com a dones tenim poques eines, les afrofeministes són dones invisibilitzades. Amb el creixement de les xarxes socials creix també el moviment afro i la lluita contra els cànons establerts, ja que als mitjans tradicionals no tenen espai. Llavors, les xarxes s'usen des d'aquest moviment com a mitjà empoderador i canal de difusió.

3.4. El racisme als mitjans de comunicació

Quan busquem informació sobre racisme i sobre feminisme per separat, trobem molts estudis indicadors de cada branca. Quan busquem informació sobre la representació i la dona als mitjans de comunicació en mitjans catalans, segons un estudi de l'Observatori de les Dones als Mitjans de Comunicació només a un 24% de les notícies sortim dones, i només som protagonistes d'aquestes en un 10%. A més, segons l'estudi *Observatori del Discurs d'Odi als mitjans*, només el 16% de notícies no discriminen, i entre aquest 16% s'inclouen les dones. A més, segons la plataforma #OnSónLesDones, quan parlem de tertúlies i opinió, les dones estem invisibilitzades.

Alhora, també sabem que hi ha racisme i que està molt arrelat als mitjans de comunicació tradicionals. Segons l'informe de *mèdia.cat* sobre el discurs d'odi al mitjans, als mitjans s'utilitzen estratègies que discriminen, com visibilitzar a l'actor protagonista de la notícia per la seva ètnia o color de pell, sobretot amb connotacions negatives. També en aquest tipus de notícies amb caires xenòfobs es solen incloure fotografies o vídeos que confirmen els prejudicis del propi mitjà.

Però, el problema és quan busquem informació sobre dones negres a l'estat espanyol o bé a Catalunya. Si per ser dones i per ser negres hi ha opressió, quan se sumen ambdues discriminacions no trobem quasi informació. Segons un anàlisi de la premsa catalana de Beatrice Duodu, (2018) un 65% de les notícies que surten als mitjans sobre dones africanes tenen connotacions negatives. A més, quasi un 50% d'aquestes notícies tracten sobre tragèdies.

Precisament, el problema no només està en com surten representades aquestes dones, sinó si també tenen veu dins les notícies a on surten, ja que només en el 22% de les notícies on surten dones africanes elles parlen. A més, de les 1855 notícies visualitzades de diferents mitjans a l'informe de Duodu, només a 77 d'aquestes surten dones africanes.

3.4.1. Estereotips i estigmatització de la dona negra

Els mitjans de comunicació transmeten idees i promouen ideologies. Són vehicles que comuniquen un missatge amb una intenció. Els mitjans alhora reprodueixen estereotips que són imatges mentals i construccions socioculturals sobre persones, col·lectius, emocions o coses, entre d'altres. Són la manera simple de reduir i unificar la informació d'alguna cosa. Quan parlem d'estereotips de gènere parlem de prejudicis o idees preconcebudes que s'han anat establint a la societat, classificant així els atributs físics i psíquics de les dones i els homes. A més, els rols de gènere expressen el comportament que una societat espera d'una persona només pel seu sexe. L'ideal de bellesa femenina és un estereotip establert des d'una societat occidental per a totes les dones, que afecta a aquestes en gran mesura, pressionades per poder emmirallar-s'hi. Els estereotips es generen per qualificar i segregar els grups socials.

L'estigma és una desaprovació social de les característiques o caràcter d'un col·lectiu perquè són contraris a les normes socials establertes. Tots aquests grups exclosos necessiten fomentar una identitat positiva i trencar amb els estigmes que els

qualifiquen. Els mitjans fomenten ambdues coses perquè el seu objectiu és promoure l'ideal de persona occidental, en aquest cas dona.

Remei Sipi (2018:68): "La majoria dels trets característics de les migrades (segons qui les miri i amb quins ulls) queden totalment relegats a segon pla. Les seves característiques culturals específiques queden difuminades al estar totes sota un mateix prisma òptic. El color de la pell és el que les defineix a totes en la societat receptora. En aquesta classificació, no importen gens les condicions etnoculturals particulars de l'origen, la societat receptora les identifica com a productes uniformes."

Desirée Bela-Lobbede (2018:59) explica al seu llibre que "la majoria de dones d'Espanya no encaixen en aquests canons. Però essent negra, encaixes encara menys. [...] Existeix una pressió per a que adoptem un cànon de bellesa que no es el nostre, de bellesa caucàsica hegemònica".

Totes les dones negres que apareixien a la televisió com a referència de dona negra d'èxit, portaven melenes llises, decolorades o tenyides. Portar el cabell natural no es contemplava. Francine Gálvez va ser la primera dona negra espanyola que va presentar el Telenotícies a TVE del 1991 al 92.

Segons el *Decàleg per a una millor representació de les dones en la comunicació* creat per l'Observatori de les dones en els mitjans de comunicació, s'ha:

1. **Evitar la vinculació entre cos saludable i cànon estètic, i afavorir la representació de cossos diversos.** Quan els mitjans de comunicació representen un cos saludable sovint ens mostren un cos que coincideix amb els cànons de bellesa imperants. Aquest enfocament, per tant, incideix en la vivència del cos com un defecte, que s'ha de retocar i modelar per adaptar-se a allò que se n'espera.

2. **Representar les dones tenint en compte la seva diversitat i evitar caure en les construccions de la feminitat estereotipades i poc diverses.** Referint-se a que les dones no són un col·lectiu, és a dir, un grup definit per un model únic compartit. Tenen dret a gaudir d'una veritable varietat en la seva representació, a no ser reduïdes a un únic model, sigui quin sigui, i a poder sentir-se identificades amb diferents tipus de representació.

Tenim una idea preconcebuda de com ha de ser una dona negra i aquesta idea es conforma al voltant dels estereotips que s'han establert. Les dones negres estan forçosament obligades a assemblar-se a un ideal de bellesa eurocèntrica. Occidentalitzen el seu estil per estar dins del cànon: allisar-se el cabell, portar perruques, estar primes, vestir de manera europea o blanquejar-se la pell. Riscos que s'han vist obligades a dur a terme per una acceptació.

En l'article *Queremos hacer de nosotres, no de lo que somos para vosotres* de la periodista Lucía Mbomío a Pikara Magazine (2018) es descriuen els tipus d'estereotips en els que es representa la negritud als mitjans i produccions de ficció:

1. *El bon salvatge:* projecten una imatge de les persones negres com a primitives, de l'àmbit rural, innocents i bones, molt vinculades a la seva tradició i als seus rituals atàvic, espirituals, etc.

2. *L'africà ferotge:* sobretot així es representa a l'home. Violent, cruel, implacable i salvatge. els caracteritza també la seva ambició i falta d'adscripció a qualsevol ideologia que no sigui la que els pugui permetre enriquir-se. Animalització de l'home negre com a animal violador que no controla els seus instints. Al negre se'l sol representar com a pobre que tot i no tenir res és humil i feliç.

3. *La cuidadora:* que sol ser dona i maga. Amiga, ajudant, assistenta, esclava. La que s'ocupa de la cuida de tots, que normalment no són els membres de la seva pròpia família perquè no hi són, viuen lluny o no té temps d'estar amb ells per cuidar dels altres (blancs).

4. *La negra calenta:* hipersexualització mediàtica de la dona negra.

També, segons Sipi (2018:17) “Es tendeix a presentar a les dones africanes amb una exagerada jovialitat sota un dels tòpics més recurrents: l’estar en possessió del secret de l’alegria; com a víctima que accepta les adversitats, humiliació, càstigs i explotacions amb una gran resignació i alegria.”

També recalca aquest punt de vista Ken Bugul (2010:98) “Se’ns vol fer creure que la dona africana sempre és al camp o al mercat portant alguna cosa al cap o a l’esquena. S’imaginen que no fem bromes, que no parlem i que no sabem res.”
Molara Ogundipe aporta una contradicció a la visió que es té de com Àfrica tracta a les dones (2010:24) “Les dones es valoren com a éssers humans també a l’Àfrica, i no només com un valor comercial o com objectes de propietat, com sovint apareix en els tòpics sobre el continent.”

Els mitjans exotitzen aquestes dones negres i donen una imatge més sexualitzada que condueix a situacions masclistes i racistes. Moha Gerehou periodista, activista antiracista i president de SOS Racisme a Madrid explica a l’article *No és país per a negres* del Periódico: “Quan els colonitzadors arriben a l’Àfrica les dones negres van amb poca roba. Construeixen aquesta imatge que les africanes van provocant i buscant sexe. Això es va anar transformant i va donar peu a violacions de dones negres per saciar l’apetit sexual. Tota aquesta imatge estereotipada ha passat a la història. Ara als videoclips apareixen dones negres i llatines molt exuberants, amb moltes corbes. Tot això ha contribuït que quan surten al carrer estan sotmeses a l’assetjament masclista, a l’exotització dels qui diuen que mai han estat amb una negra o que tenir sexe amb una ha de ser d’un altre món”.

Desirée Bela-Lobedde (2018:106) diu que “el clixé de la promiscuïtat, a més, normalitza i legitima l’assatjament i l’abús sexual sobre nosaltres; i la atribució de l’exotisme per la colonització sempre ha estat lligat al abús sexual i a la violència cap a les dones negres”. i afegeix (2018:102) que “l’exotització redueix a qualsevol dona

no blanca a la categoria de cosa, de menys persona, i per això, sobretot en el cas de dones negres, es comparteixen alguns dels nostres atributs en això, coses. Passa sobretot amb el cabell".

També es vincula la immigració amb la negritud convertint les persones negres com a eternes nou vingudes, privant-les de referents i arrelament. Alhora es relaciona l'home negre amb una animalització.

De la mateixa manera que existeixen els micromasclimes també existeixen els microracismes que són els estereotips o actes quotidians que la societat occidental exerceix sobre la comunitat negra que no es detecten fàcilment, però hi són. Casos de racisme que es donen en el llenguatge, en l'oci i en l'àmbit social i solidifiquen els estigmes que es generen al voltant de les persones negres. La eradicació d'aquestes situacions es dóna a través de la seva visualització.

Sipi (2018:17) "Crida l'atenció que, en ple segle XXI, ser una dona negra en alguns llocs segueixi sent un estigma que s'ha de suportar sempre amb la mirada baixa, ignorant la feina i el paper fonamental que desenvolupem més enllà de les narracions formades, que la historiografia "oficial" invisibilitza i que les dones han exercit, exerceixen i exerciran, per a adequar les nostres societats al compàs del progrés del conjunt de la humanitat."

3.4.2. (In)visibilitat de la dona negra

(In)visibilitat és el mix del terme visibilitat que es refereix a la poca representació que tenen les dones negres als mitjans, a la invisibilitat que hi pateixen, però també a la visibilitat que algunes vegades poden tenir.

Parlem de invisibilitat quan no hi ha referents de dones negres perquè no se les visibilitza i si no surten representades és com si no existissin.

Les persones negres tenen poques opcions de representació i d'aparèixer en diferents projectes audiovisuals. Estranyament apareixen en les produccions nacionals de ficció i si apareixen, solen agrupar-se en els diferents estereotips que hem esmentat.

Sorilenny Custodio a la revista online *Afroféminas* (2018) remarca: "Aquestes ganes de mantenir els estereotips de bellesa eurocèntrica, van lligats a la discriminació de la persona així com a la invisibilització de la nostra afrodescendència."

3.5. Relació de l'afrofeminisme amb l'estètica

Moltes activistes afrodescendents expliquen que hi ha una forta relació entre l'estètica i l'afrofeminisme. Llavors, quan parlem d'aquest moviment social hem de replantejar-nos els cànons de bellesa que s'imposen a la majoria de països del món ara mateix, i perquè tots aquests estereotips a complir es troben dins les estètiques occidentals.

Desirée Bela-Lobedde, activista estètica i comunicadora de la qual ja hem esmentat la seva obra *Ser mujer negra en España* també fa xerrades i tallers sobre el ciberactivisme estètic. Les dones negres no surten als mitjans més tradicionals, i és per això que a través de les xarxes socials busquen formes d'empoderament. Hi ha moltes ciberactivistes que utilitzen sobretot Instagram per aquest fins, com Whitney Madueke, Carolina Contreras o Queen Mary.

En un d'aquests tallers realitzat el 15 de gener de 2019 al Centre Cívic Pati Llimona, Bela-Lobedde convidava a les participants a pensar quines dones negres són referents actualment. Utilitzarem l'exemple de Beyoncé: sí, és una dona negra, però que s'ha blanquejat la pell i la té molt clara, i que a més mai porta el cabell afro ja que porta perruques o el cabell allisat. Passa igual amb Rihanna, amb Winnie Harlow o Nicki Minaj, dones negres que es sotmeten als cànons de bellesa occidentals.

Llavors, per què no coneixem a les models Alek Wek i Nyamik Gatwech, que sí que porten el cabell afro? Perquè no surten als mitjans tradicionals? La resposta és senzilla: no s'adscriuen a la normativitat del cànon de bellesa occidental.

3.5.1. Cabell afro

Per entendre millor l'afrofeminisme, és necessari entendre la història del cabell afro. Al segle XVI i XXI dotze milions d'africans van ser enviats a Amèrica com a mà d'obra de manera forçada. L'activisme estètic que du a terme l'afrofeminisme és el desencadenant d'aquest moment històric perquè com explica Desiré Bela-Lobedde (2018:43) "a les societats africanes, abans de la colonització i l'esclavitud, el cabell era un component social molt important. Gràcies a com portava el cabell una persona, es podia saber quina posició ocupava dins la societat."

La colonització i el reclutament de persones negres com a futurs esclaus va esquinçar i fins i tot acabar, amb la identitat d'aquestes persones al rapar-los el cap una vegada als vaixells. Així s'asseguraven la total submissió de les persones que capturaven.

El colonialisme i esclavisme als Estats Units també va involucrar un esclavisme estètic que està relacionat amb el blanqueig de la pell i allisat de cabell per part de la població negra. Desiré Bela-Lobedde (2018:72) ho justifica: "Als mercats d'esclaus es pagava més diners per els negres de pell més clara i cabell menys arrissat. Eren els que podien aspirar a treballar a casa de l'amo. Les persones negres de pell més fosca i cabell arrissat, quedaven abocades a viure en la plantació."

Elvira Swartch Lorenzo (*Afroféminas*, 2018) diu que dins del rínxols del cabell negre hi ha una dolorosa història de raça, política, poder i orgull.

Camila Magnet (2018) explica a un article de Radio Juan Gómez Millas que el turbant africà té el seu origen a l'Àfrica subsahariana i va arribar al continent americà durant la diàspora africana com a conseqüència de la tràfic d'esclaus al segle XVIII. La seva representació com a símbol d'identitat va sorgir d'aquests. "Per la dona negra o afrodescendent té una connexió directe amb la seva ancestralitat i historia com part d'una mateixa ètnia negre. […] Té un significat i connexió amb les nostres arrels."

Khanya Khondlo Mtshali fa un repàs històric a *Timeline* i *Afroféminas* (2018): “Abans de les guerres d'independència americanes, les colònies europees van promoure lleis per distingir els esclaus africans de la població blanca. El propòsit d’això era reafirmar la superioritat dels europeus i un sistema econòmic que explotava la feina dels esclau africans. Sota el govern britànic, Carolina del Sur va aprovar la Llei del Negre (1935) que estipulava la roba que es permetia utilitzar a les persones negres, prohibint-los utilitzar qualsevol cosa extravagant com podia ser una tela, lona, tela escocesa, cotons, etc. El gobernador Esteban Rodríguez Miró, de Luisiana, va aprovar l’Edicte de Bon Govern, que exigia a les dones negres utilitzar un tignon o portar el cabell lligat amb un mocador. A més, a les dones negres se’ls va impedir utilitzar les mateixes joies o plomes que utilitzaven les dones europees. El governador estava preocupat per el creixent atractiu que les dones criolles i mestisses, a les que es referia com a mulates, tenien per els homes d’ascendència europea.”

Així Desiré Bela-Lobedde (2018:138) explica: “El governador de Luisiana, Esteban Rodríguez Miró, va promulgar les Lleis Tignon (1786). El tignon era una peça de tela per adornar el cabell utilitzada per les dones negres criolles procedents de Martinica, Guadalupe i Dominica de la zona de Luisiana. Ell considerava que les dones negres cridaven massa l’atenció als homes blancs amb els seus pentinats, per la qual cosa suposaven una amenaça per les dones blanques. Així que el govern va crear les Lleis per regularitzar la vestimenta i l'aparença de les persones negres.”

Al principi el fer obligatori l’ús dels turbants va ser per dissuadir als amos de les plantacions i els capatassos d’esclaus de perseguir a dones que eren considerades inferiors a ells.

També segons la investigadora Emilia Valencia (2018) citada a l’article de Magnet: “El turbant era utilitzat per les esclaves per cobrir amb ell les seves trenes entre les quals amagaven les llavors i l’or que posteriorment servirien per la supervivència alimentària de les seves comunitats i per comprar la llibertat.”

Alhora, com diu Magnet (2018): “l’utilitzaven per mitigar el pes provocat per les palanganes plenes d’aigua o aliment que les dones havien de portar, pràctica que encara a dia d’avui és possible veure en algunes zones de països on existeix forta presència negra.”

Khanya Khondlo Mtshali (2018) afegeix que segons l’economista i sociòleg Hlonipha Mokoena aquestes lleis van ser fetes en nom de les dones blanques que sentien que les esclaves de pell fosca eren una temptació per els homes blancs. Algunes dones blanques afaitaven a la força el cabell de les esclaves negres perquè quan caminaven amb elles, a vegades, els homes es confonien sobre qui era l’esclava. El turbant o el cap rapat tenien la funció de qualificar l’estatus social de la persona en qüestió.

Mtshali explica que “El turbant es va associar amb la representació de les dones negres com a “mamis”, que satisfeien les necessitats dels seus amos i mestresses blanques”. També afegeix que “Els esforços per vincular el codi de vestimenta dels afrodescendents a un estatus inferior sota la supremacia blanca van crear un entorn en el que els esclaus van adoptar formes d’expressar-se sota la tirania dels seus amos. El que es va utilitzar per reforçar la superioritat de la societat blanca es va convertir en un marcador d’identitat.”

A principis del segle XX els esclaus van desenvolupar tècniques per cuidar el seu cabell i van aparèixer els primers allisats químics. Sarah Breedlove, nascuda a Louisiana i coneguda com Madame C.J. Walker, va ser la primera empresària negra que el 1900 va fundar la marca C.J. Walker una empresa dedicada a la fabricació, distribució i venda de productes cosmètics i pel cabell de persones negres. El *Wonderful Hair Grower* va ser el seu producte més exitós, tot i que criticat per fomentar la internalització dels estàndards de bellesa europeus.

Arrel d’aquests productes, el turbant va adquirir un ús més funcional perquè protegien el cabell de la suor, l'aigua i la pols, que dificultaven l’efectivitat d’aquests productes.

Als 60, després de que es veiés que els productes de Walker no eren tan efectius, George E. Johnson va crear un allisador químic que es creia menys perjudicial. I als 80 va arribar el cabell postís i les extensions.

Com expliquem a l'apartat anterior, els estereotips fomenten el sistema occidental que estableix aquest ideal de bellesa, per això el feminisme té una implicació amb l'estètica, per lluitar contra la pressió estètica a la que s'han vist imposades totes les dones. Focalitzant aquesta afirmació, ens centrem amb la relació d'afrofeminisme amb l'estètica: proposa repassar i qüestionar-se el cànon de bellesa imposat. I el cabell afro és feminista perquè trenca amb aquests cànons de bellesa, amb l'esclavitud del que suposa per una dona negra ser identificada dins d'aquest ideal que fomenta el blanquejament de pell i el allisar-se els cabells.

Bela-Lobedde (2018:136) ens explica que "com a dones negres moltes de nosaltres ens hem passat anys transformant el nostre cabell per pura assimilació". L'assimilació ha estat el procés d'integració cultural que aquest grup ètnic minoritari s'ha vist obligat a dur a terme per integrar-se dins la societat del grup ètnic majoritari, en aquest cas l'europeu, perquè la seva existència no fos tan dura.

També ho recolza Josephine Kilale al seu article d'*Afroféminas* (2018): "Vivim en una societat en la que la bellesa és el que és blanc. Les meves amigues negres començaven a allisar-se el cabell i jo no volia quedar-me enrere. Avui recordo amb dolor aquell moment en el que vaig començar a odiar el meu afro".

Sorilenny Custodio a *Afroféminas* (2018) comparteix la opinió: "Si tens el cabell afro no encaixes en els paradigmes i la prejudiciosa estructura social, que considera el cabell afro com a dolent i que "com més llis millor".

El cabell afro està polititzat i es considera una arma i un acte de resistència. Darrera del cabell de cada dona negra hi ha una gran quantitat de dany al cuir cabellut i una història molt personal.

El canvi cap al cabell afro és més que pura estètica, es tracta d'identitat de l'individu. La transició cap al cabell afro és un enfrontament real identitari que pateixen la majoria de les dones negres, donat que no ha estat un model de cabell socialment acceptat i decidir fer el pas les condemna a una estigmatització i etiquetes constants perquè hi ha una connotació o percepció negativa al costat del cabell afro.

Moltes es senten insegures i necessiten el seu procés d'acceptació perquè es veuen dones totalment diferents, ho consideren una cura a la seva pròpia ànima.

Elvira Swartch Lorenzo diu a *Afroféminas* (2018) "Totes les parts del nostres cos estan subjectes a la crítica pública; tots els cossos són jutjats per normes esbiaixades de bellesa i salut. Però els cossos negres tenen una atenció especial. El cabell afro no és només cabell, és també un missatge radical".

Moltes vegades als països eurocentristes no s'ha adoptat una interculturalitat estètica, sinó que s'ha imposat la perspectiva dominant, en aquest cas la blanca i s'ha considerat que per a una bona integració les persones afrodescendents s'han d'assemblar a les persones blanques. L'acceptació del cabell afro és un gest d'empoderament per totes aquestes dones que anteriorment han patit moltíssima pressió per poder mantenir la seva identitat, a més de gastar grans quantitats de diners i de temps per assemblar-se al que no són.

Elvira Swartch Lorenzo diu que "Per les joves negres, el cabell no és només una cosa amb la que jugar, sinó que, a més, està carregada de missatges, i té el poder de dictar com els altres et tracten, i a la vegada, com et sents respecte tu mateixa. Per una dona negra el seu estil podria conduir-la a l'acceptació o rebuig de certs grups socials i classes socials i podria proporcionar la possibilitat d'una millor carrera professional".

El Big Shop, que significa "el gran tall" és quan moltes eliminen completament tot el cabell que està processat per la calor, desrissats o per el mal que els hi ha produït el tint. Es tallen el cabell allisat i mantenen només les arrels. Es pot deixar el cabell afro

així o mitjançant el que li diuen la transició que es produeix quan es deixa créixer el cabell sense allisar i es van tallant les puntes.

Això ho remarca Leticia Sánchez Garris al seu article a *Afroféminas* (2018) **"**Desesperació, tristesa, buit, por … aquestes són algunes de les coses que sentim moltes (o gairebé totes) en el moment del gran tall. Però el més difícil no es atrevir-nos a tallar-lo (almenys per mi), és el després. [...] Aquest procés d'entendre'ns i d'estimar-nos amb el nostre cabell natural necessita el seu temps, no és de la nit al dia".

Moviment Go Natural

El Moviment Go Natural és una eina d'empoderament, reivindicació identitària i de resistència política de les dones negres. Aquest moviment ha ajudat a moltes dones a decidir-se a fer la transició. Com a referents d'aquest moviment trobem a algunes dones que formen part del panorama de Hollywood que surten de la norma, com les actrius Viola Davis (de la sèrie *How to Get Away with Murderer*) o Lupita Nyongo (*12 Years a Slave*).

Per fer aquest pas moltes activistes recalquen la necessitat de referents, d'informació, com Yasmin Jusu-Sheriff explica (2010:84) "Crec que com més certesa i coherència té la gent, més poden entendre el seu entorn i el poden controlar, d'alguna manera. Aquest sentiment que no tot és fora del teu control està relacionat amb la necessitat d'informació i obertura. Crec que la informació també és important, perquè ens permet escollir. Pots decidir per tu mateixa. Tens autonomia. Com es veuen les persones a sí mateixes és molt important per la seguretat humana."

Precisament, Desirée Bela-Lobedde (2018:141) diu que "parlem d'una cosa que empodera la dona, d'un procés molt profund, molt delicat i que treu a la llum molts sentiments que ens connecten amb la nostra pròpia identitat, amb les nostres arrels, amb la nostra història (la particular i familiar, però també amb la col·lectiva i la comunitària)". Afegeix (2018:147) que "el moviment Go Natural promou allunyar-se

dels allisats químics per recuperar el cabell afro en la seva textura original, ens ajuda a descolonitzar-nos el cos. L'esclavitud i la colonització van acabar només en part. Però seguim colonitzades i esclavitzades a nivell estètic quan a les dones negres se'ns imposen canons de bellesa blanca".

També, a part o a més del cabell afro, el turbant ha passat a ser una eina identitària i reivindicativa perquè representa l'antítesi a l'ideal de bellesa de la feminitat blanca. Sobretot tenint en compte el seu recorregut històric, com ja hem explicat.

Elvira Swartch Lorenzo fa referència a la necessitat de cuidar el cabell afro: "Moltes dones de totes les races utilitzen el cabell de moltes maneres diferents i no per això l'odien. Però no es pot comparar els problemes de cabell que poden tenir altres races com els que té la nostra. La gent no entén que hem de tornar a aprendre a cuidar el nostre cabell. ¿Com pot ser que milions de dones no sàpiguen cuidar el seu cabell? Per què tantes senten que han d'amagar el seu cabell natural?".

Princess Gabbara explica al seu article d'*Afroféminas*: "Al llarg de la dècada de 1980 i durant gran part de la dècada de 1990, l'ús de l'afro era pràcticament inexistent. És a finals de 1990, quan el moviment de cabell natural tal i com el coneixem avui, comença a posar-se en marxa. Les dones negres van començar a mirar el seu cabell natural de nou com una cosa bella".

També al seu article apareix Miko Branch cofundadora de Miss Jessie's, (una de las pioneres del moviment del cabell natural) "a diferència de la dècada de 1960, quan el cabell natural, específicament l'afro, era una declaració política i posteriorment, una tendència de la moda, el moviment del cabell natural dels 90 es basa més en les dones negres que han volgut trobar un camí més saludable pel seu cabell i que les ajudi a acceptar-se a elles mateixes amb els seus atributs naturals, sense falsificar la seva identitat".

Si tornem a les converses que van sorgir a la xerrada de Ciberactivisme estètic amb Desireé Bela-Lobedde, la conclusió estava clara: l'activisme estètic és necessari com

a mitjà d'empoderament per les dones afrodescendents, ja que el cànon de bellesa occidental mata. Literalment.

Segons un informe realitzat a l'any 2011 per la OMS, només a Nigèria, on hi ha uns 180 milions d'habitants, més del 70% de les dones utilitzen productes per blanquejar-se la pell. Diem que el cànon de bellesa occidental assassina per diversos motius. Bela-Lobedde explica als seus tallers que les cremes utilitzades per aclarir la pell contenen un 20% d'una substància anomenada hidroquinona. A Europa, l'ús d'aquest compost químic està molt limitat perquè és nociu per la pell. Precisament, no permeten que la concentració d'hidroquinona en els productes sigui superior al 2%.

A més, aquestes cremes i tractaments també tenen mercuri perquè inhibeix la formació de melanina, que pot provocar taques i hiperpigmentació. Però no són les conseqüències més fatals. Un estudi de l'American Academy of Dermatology apuntava que l'ús d'aquests productes inclou entre els seus efectes deformacions, diabetis i càncer. Com explicava també al taller Bela-Lobedde, als Estats Units es van biopsiar tumors uterins a dones afroamericanes on s'hi trobaven components utilitzats als productes nocius que utilitzen per allisar els seus cabells. Per això, els cànons de bellesa maten.

4

ANÀLISI DE MERCAT

4. Anàlisi de mercat

El nostre documental té com a principal objectiu ser difós mitjançant la televisió, tant en l'àmbit català com l'espanyol i contemplem la possibilitat de que arribi a Sud-Amèrica.

Per poder aconseguir el nostre objectiu hem de conèixer el mercat d'explotació en el que treballarem i tenir noció del seu funcionament. També plantejarem altres mercats d'explotació alternatius com poden ser la presentació del nostre documental a diferents festivals i difusió via Internet, per no limitar-nos al mercat televisiu.
Per comparar i decidir entre aquests mercats hem de conèixer abans diversos punts a tenir en compte que desenvolupem en aquest apartat.

4.1. Target

És l'estudi del públic al qual va dirigit el nostre documental que definim a continuació en la següent taula, tot i que considerem que el nostre target diana són les dones d'entre 20 i 25 anys fins 35-40 posicionades amb la reivindicació feminista. I el target secundari són les parelles d'aquestes dones que d'alguna manera els hi interessa, la gent de 55 anys i públic que veu habitualment TV3. Per això el nostre target és a partir de 18 anys perquè considerem que la gent d'edat inferior no té realment l'interès en veure documentals d'aquest estil.

Característiques del documental	
Gènere	Documental
Durada	55 minuts
Temàtica	Dones negres a Espanya i Catalunya
Països de producció	Espanya i Sud-Amèrica
Llengües	Català i castellà
Públic a qui el dirigim	Joves i adults. Principalment dones
Target	+18

4.2. Anàlisi DAFO

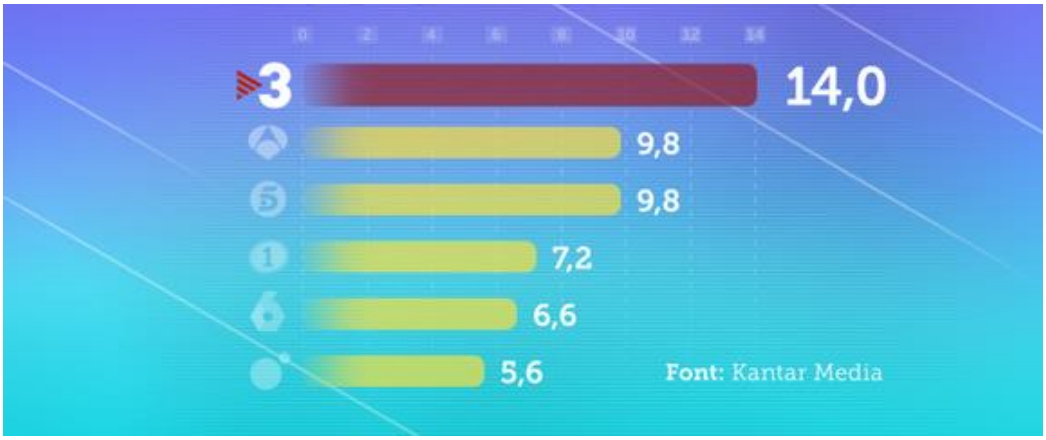
És una eina d'anàlisis estratègic. Conjuga l'estudi de les fortaleses (o punts forts) i debilitats (o punts dèbils) del nostre projecte documental amb l'estudi de les amenaces i les oportunitats de l'entorn amb l'objectiu de definir una estratègia de desenvolupament. Considerem que els documentals sobre personatges femenins estan actualment en alça i que és un bon moment perquè el nostre projecte surti a la llum.

DAFO		
INTERN	**Fortaleses**	**Debilitats**
	-Dels pocs documentals que parlen sobre aquesta temàtica -Protagonistes que per primer cop en primera persona parlen del que és ser dona i negra -Adaptació a aquestes dones, evitant el paternalisme	-Falta d'experiència i de recursos materials -Documental amb un target limitat -Caure en un paternalisme blanc, distància o precaució en molts moments
EXTERN	**Oportunitats**	**Amenaces**
	-Moment d'auge del moviment i de documentals sobre personatges femenins -Documental que es pot projectar en diferents plataformes -Moltes organitzacions i persones que donen suport	-Competència dins del sector de documentals feministes -Mitjans de comunicació polititzats i desinteressats amb la temàtica -Actituds masclistes o racistes dels mitjans i audiència

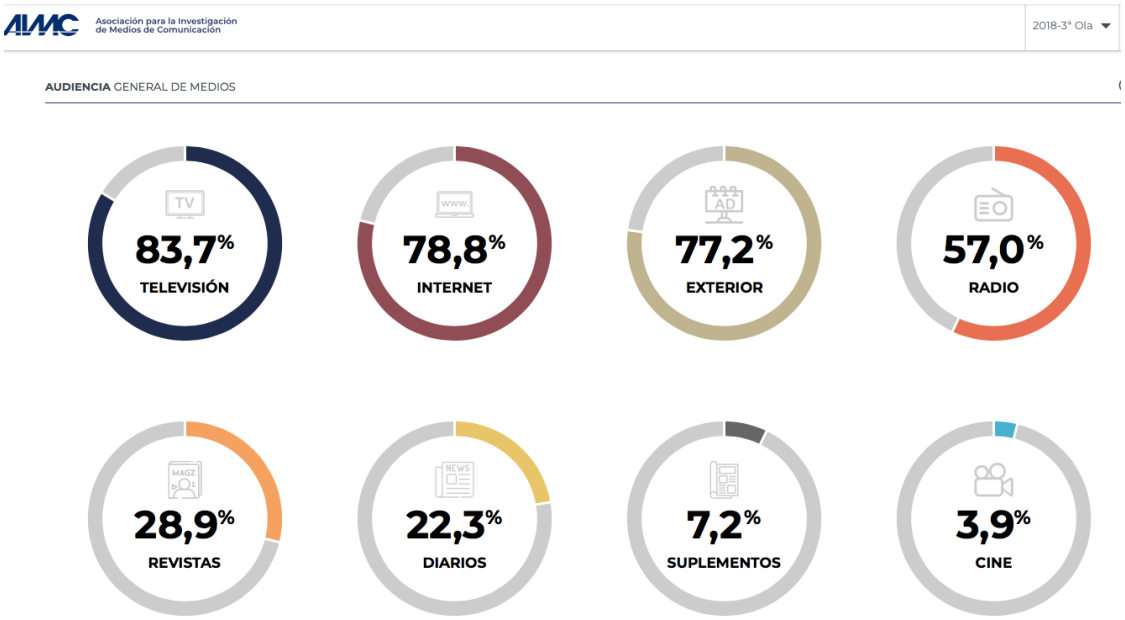
4.3. Models d'explotació

El model d'explotació del nostre documental no és únicament la televisió ni un sol mercat, per això volem analitzar les diferents possibilitats d'explotació que ens plantegem. Així analitzem la possibilitat d'explotació que existeix en els diferents àmbits que ens hem plantejat.

- **Cooproducció amb TV3:** la coproducció és la producció del documental en la que col·laboren diverses persones o entitats com és el nostre cas. TV3 fa de productora però també sol fer moltes coproduccions amb altres productores o entitats. Com que és el referent televisiu de la nostra comunitat i creiem que el nostre documental segueix bastant la línia del que la mateixa produeix, plantegem aquesta possibilitat. Amb l'entrega del seu formulari de registre de projectes documentals fem la sol·licitud de coproduir amb l'entitat. Segons Kantar Media, TV3 va tancar l'any 2018 com a líder d'audiència autonòmica i pública amb una quota del 14%.

- **Anàlisi de mercat de documental a Espanya i Catalunya:** per poder projectar el nostre documental a Espanya i Catalunya primer hem de veure quina és la situació del mercat a ambdós llocs. L'Associació per la Investigació dels Mitjans de Comunicació (AIMC), fa un recull de l'audiència anual (2018) dels mitjans on es reflecteix que hi ha un percentatge més elevat d'audiència a televisió que a internet amb un 83,7% i 78,8% respectivament. Per això la nostra prioritat és que el documental s'emeti per la televisió.

Pel que fa al share o quota de pantalla de les diferents televisions autonòmiques públiques, segons l'IDESCAT, TV3 es troba per davant de la resta de cadenes catalanes amb un 27,7% el 2018 i la cadena líder del 2018 en audiència nacional ha estat la pública TVE amb un 34,7%. Seguida de les privades Antena 3 amb un 26,8%, La Sexta amb un 24,7%, Telecinco amb un 24,6% i Cuatro amb un 22,9%.

Segons l'Instituto de Cinematografia y de las Artes Audiovisuales, gestionat pel Ministerio de Educación, Cultura y Deporte, l'any 2016 es van produir 254 llargmetratges dels quals 214 eren íntegrament nacionals i 40 coproduccions. D'aquests 254, 130 són pel·lícules de ficció, 120 són documentals i 4 d'animació.

Per saber en quines d'aquestes cadenes televisives podríem emetre el nostre documental, la nostra recerca continua per analitzar quines ofereixen més programes de gènere documental.

Gènere documental TVC (TV3 i 33)			
Programa	**Durada**	**Horari emissió**	**Temàtica**
Sense Ficció	1h	Dimarts 22:01 i 23:05h	Social, política, econòmica
30 minuts	30 - 40 minuts	Diumenge 21:55h	Social, política, econòmica
El documental	20 min -2h	Dijous 22h	Àmplia
Cronos	50 min	Dijous 23h	Internacional, història
60 minuts	50-60 min	Dilluns 22:45h	Actualitat social, econòmica i política
Som dones	30 min	Dilluns 22:05h	El món explicat per dones

Gènere documental TVE (La 1 i La 2)			
Programa	**Durada**	**Horari emissió**	**Temàtica**
Grandes documentales	1h 30 min	No hi ha horari concret	Vida natural del nostre planeta
Documenta2 (abans Docufilia)	40 min - 2h	De dilluns a dijous a les 21h amb reemissió de dilluns a dijous a les 18h i caps de setmana 17:15h	Divulgació històrica, científica i cultural
Documaster	Durada diversa	-	Series documentals d'història, cultura i ciència

Documentos TV	1h	Dimarts a les 23:55h	Història, política i actualitat
Documentales culturales	1h	-	Aspectes culturals més rellevants de tot el món. Art i cultural
Crónicas	20 min - 2h	Cada dos dijous a les 23:30h	Programa de producció pròpia dedicats a presentar temes socials o culturals d'interès

Gènere documental La Sexta			
Programa	**Durada**	**Horari emissió**	**Temàtica**
Salvados	1h - 2h	Diumenge 21:25h	Variada, sota la òptica de Évole

De totes les cadenes de televisió pública i privada escollides per el seu major índex d'audiència només La Sexta, TVE i TV3 tenen programes de gènere documental; Antena 3, Telecinco i La Cuatro no. La varietat de programes és també molt àmplia tant a TVC com a TVE, en canvi a La Sexta només s'hi produeix, com a programa de gènere documental, Salvados.

- **Anàlisi de mercat de documental a Sud-Amèrica**

Com que la nostra idea és que a la llarga el documental es pugui projectar a Sud-Amèrica (pels països on es parla l'espanyol) la nostra idea és poder expandir-lo allà a través dels festivals de documental que s'hi organitzen. Ho expliquem en aquest apartat perquè en el següent on descrivim la difusió a festivals plantegem els que es

realitzen generalment a Espanya. Els festivals que on contemplaríem presentar el nostre projecte són:

⇒ **EDOC – Encuentros del otro cine. Festival Internacional de Cine Documental:** és un festival internacional independent, no competitiu, de cinema documental. Es realitza a Quito, Guayaquil i de manera itinerant a altres ciutats de l'Equador. Ho gestiona la Corporació Cinememoria, una organització sense ànim de lucre dedicada a promoure el cinema documental i la conservació del patrimoni audiovisual a l'Equador.

⇒ **FIDBA – Festival Internacional de Cine Documental de Buenos Aires:** és un festival internacional de cine documental competitiu que es celebra a Buenos Aires, Argentina. Organitzat per FUNDOC, la Fundación de Altos Estudios en Cine Documental, compta amb 7 competències: la Competència Internacional de Llargmetratges; la Competència Internacional de l'Òpera Prima; la Competència Panorama Argentí i la Competència Internacional de Curtmetratges. També compta amb el FIDBA WIP, que és la competència dedicada als work in progress.

⇒ **FICCI – Festival Internacional de cine de Cartagena de Indias:** és l'esdeveniment cinematogràfic més antic de Amèrica Llatina que es porta a terme a Colòmbia. Acull i celebra el risc i la renovació de mirades en la cinematografia de iberoamericà i el món. Aposta per la inclusió a través de la projecció de curtmetratges i llargmetratges.

- **Difusió via internet**

Tot i que el nostre principal objectiu és que el nostre projecte sigui emès per la televisió i, a més, veiem que és el mitjà que té un índex d'audiència més alt, també contemplem altres canals de difusió via internet com són: Netflix, Amazon Prime Video, Sky España, HBO España, Filmin i Movistar + que són les plataformes de televisió per subscripció més utilitzades a l'Estat Espanyol. A Espanya són un 62% dels internautes que estan subscrits a la televisió de pagament o a plataformes streaming.

Les plantegem perquè actualment la televisió i el cinema no són els únics canals de transmissió, de fet, l'era tecnològica ha capgirat el món audiovisual i ara són moltes les persones que fan ús d'aquestes plataformes per visualitzar diversos continguts audiovisuals tant nacionals com internacionals. A més, sense les plataformes online molts dels continguts al final no serien visualitzats i no arribarien a un número tant ampli de la població, donat que s'ha adaptat a ella. Ara l'accés als portals s'ha convertit en un element a tenir en compte a l'hora de comptabilitzar l'audiència del mitjà i del producte.

Els mitjans s'han convertit en estructures omnicanals que s'han hagut d'adaptar a aquest nou canvi en què audiència i plataforma digital va lligat. A més Internet ha donat la possibilitat de generar diverses plataformes i és per això que analitzem aquestes cinc esmentades anteriorment per la seva força representativa en el mercat.

1. **Netflix**: és un servei de transmissió o streaming que permet veure una gran varietat de series, pel·lícules i documentals en qualsevol dispositiu amb accés a internet. Tenen producció pròpia i també aliena. Ofereix un mes de prova gratis sense permanència i tres tipus de plans de subscripció: bàsic (7,99€) per una persona, estàndard (10,99€) per dos persones i premium (13,99€) per quatre persones. Emmagatzemant els perfils també gestiona i recomana segons l'estil de cada.

2. **Amazon Prime Video:** és un servei de vídeos disponible en streaming, creat i gestionat per Amazon.com. Ofereix contingut original d'Amazon Studios però també altres tipus de produccions que no són pròpies, tot i que és bastant limitat per la seva recent activitat (creat el 2016). No és compatible amb tots els dispositius però té un cost de 36€ l'any a partir del segon més sense permanència i un descompte per estudiants. Permet registrar-se en tots els dispositius que es vulgui i admet fins a tres funcionant de manera simultània.

3. **Sky España:** és una plataforma de televisió per subscripció i de vídeo sota demanda accessible únicament a través d'Internet. És propietat de Sky (industria de mitjans de comunicació de masses Britànica). Yoigo és l'operador de fixe i mòbil per la qual cosa els clients de Yoigo que hagin contractat Agile

TV poden accedir al servei per 5,99€ al mes. Per els altres clients la subscripció té un cost de 6,99€ a partir del segon mes sense permanència. De moment només compta amb una sèrie de producció pròpia. Ofereix series, pel·lícules, esport, programes infantils i documentals a més de l'accés a altres canals de pagament.

4. **HBO España:** és un servei streaming de vídeo sota demanda amb una subscripció fixe que ofereix un catàleg de produccions pròpies del canal de televisió per cable nord americà HBO. També compte amb pel·lícules, series i documentals d'altres estudis internacionals. Vodafone té un acord amb HBO que permet al seus clients accedir al servei, però també altres que no siguin clients de la operadora poden fer-ne ús per 7,99€ al mes a partir del segon mes sense permanència.

5. **Filmin:** és una plataforma de cine online que ofereix cinema d'autor, independent, però també alguns títols de cinema comercial en streaming. Va sorgir l'any 2007 però fins el 2010 no va començar a prendre força. També té una versió especial en català que es diu FilminCAT que ofereix tots els continguts en català. Té un acord amb Vodafone per oferir els seus serveis a la plataforma de TV de Vodafone. Es pot accedir a la plataforma mitjançant el pagament unitari del que es vulgui veure o una subscripció mensual de 6 mesos o un any en les modalitats de Bàsica per 7,99€/mes o Plus per 14,99€/mes.

6. **Movistar +:** és una plataforma de televisió de pagament espanyola propietat de Telefònica. Emet via satèl·lit i fibra, disponible també per dispositius mòbils. Ofereix series, esports, programes infantils, documentals, pel·lícules, televisió, toros, música i cinema en llengua de signes. I compte amb produccions pròpies. Sense permanència té un cost de 65 € a 95€ al mes.

- **Projecció a festivals**

Els festivals també són un espai de possibilitat d'explotació per el gènere documental, de fet és dels principals llocs on més es donen a conèixer i aconsegueixen ressò mediàtic. Alhora també promouen una educació i alfabetització audiovisual. Els

següents festivals a nivell nacional són els que creiem que s'adapten al nostre projecte i on el podríem presentar tant per rebre un guany econòmic com per obtenir-ne difusió i l'objectiu educatiu i reflexiu que volem que es doni.

⇒ ***Docs Barcelona Festival Internacional del Cinema Documental:*** és un festival especialitzat en el gènere documental, format per seccions internacionals competitives, seccions no competitives i classes magistrals.

- *Premi TV3 al millor documental* té una dotació econòmica de 5.000€
- *Premi Nou Talent* no té dotació econòmica, però el premi és un guardó del festival
- *Premi PRO-DOCS Millor documental televisiu* com a premi es rep el guardó del festival
- *Premi del Públic* votat pel públic com a millor documental es rep com a premi el guardó del festival

⇒ ***FCAT – Festival de Cine Africano:*** es dedica al àmbit formatiu i d'alfabetització cinematogràfica mitjançant l'organització de tallers sobre critica de cine 2.0 per llicenciats en Comunicació Audiovisual i Periodisme. Alhora organitza "l'aula de cinema africà" que és per tots els públics i promouen la dinamització de col·loquis i debats en les sales de cinema.

⇒ ***Filmets- Badalona Film Festival:*** en part també es dedica a la formació i alfabetització audiovisual. Destaquem, en referència al nostre documental, l'activitat de "Filmets per a la Convivència / Drets humans" que són sessions de curtmetratges per joves de temàtica social i humana.

⇒ ***Mostra Internacional de Films de Dones:*** organitzada per Drac Màgic (entitat que es dedica a la divulgació i a l'estudi de la cultura audiovisual) és un festival de cine que té com objectiu promoure el cine dirigit per dones, visibilitzant la cultura audiovisual femenina i la filmografia de realitzadores de tot el món.

⇒ ***Documenta Madrid*:** és un festival dedicat a les diverses expressions del cinema documental i a la cerca d'aquells itineraris oberts a les noves expressions de gènere. Per llargmetratges de més de 45 minuts produïts a Espanya té una dotació econòmica de 10.000€ més trofeu.

⇒ ***Zinebi: Festival internacional de cine documental y cortometraje de Bilbao:*** les projeccions es diferencien en tres categories: documental, ficció i animació. El premi *Mikeldi al cortometraje documental* que és el que s'escau amb la nostra producció, té una dotació econòmica de 5.000€

⇒ ***Festival Márgenes:*** és un festival de cine dedicat a les noves tendències audiovisuals a Espanya, Llatinoamèrica i Portugal que està dedicat a pel·lícules que aposten per un compromís formal i ètic amb el cinema i la societat i que no han estat estrenades o que han tingut dificultats per accedir a una distribució normalitzada.

⇒ ***Punto de vista:*** és el festival de cinema documental de Navarra, celebració del cinema de no-ficció. Premi al millor curtmetratge és de 3.500€

4.4. Model escollit

Després d'analitzar els diferents canals d'expansió on podem distribuir el nostre documental, considerem que a nivell autonòmic i estatal les millors opcions són: TV3 i TVE donat que la resta no ofereixen gènere documental i Salvados és un programa amb presència documentalista i des de la mirada de Jordi Évole per la qual cosa el nostre projecte no s'hi adapta.

Pel que fa a TV3 escollirem els programes: "**Sense Ficció"** i "**60 minuts"**. Considerem que només en aquests dos hi entra la nostra proposta. El programa "30 minuts" el descartem perquè el nostre documental té una durada més llarga i "Som dones" és

una sèrie documental sobre temàtiques explicades per dones, per això l'hem inclòs en la nostra graella, però segueix uns temes i entrevistades establertes per la qual cosa el nostre no hi tindria cabuda. "El documental" segueix la mateixa direcció que Salvados amb Jordi Ambròs i "Cronos" ofereix docuficcions històriques de producció internacional.

Pel que fa a TVE triem **Crónicas** i **Documentos TV** per la seva durada i temàtica creiem que s'ajusta al nostre projecte, tot i que Cronicas és un programa de producció pròpia dels informatius de TVE creiem que hi pot tenir cabuda per el seu enfocament. "Grandes documentales" parla sobre la vida natural del planeta per la qual cosa no hi encaixa la nostra temàtica; "Documenta2" és de divulgació històrica, científica y cultural i considerem que tampoc s'hi ajusta; "Documentales culturales" és un programa sobre art i cultura que visita els aspectes culturals de tot el món i considerem que tampoc hi té cabuda el nostre documental perquè no es tracta d'això; i "Documaster" són sèries documentals que per temàtica tampoc hi encaixa.

En el moment de plantejar-nos l'expansió a Amèrica Llatina presentarem el nostre projecte documental als festivals de països de parla espanyola: **EDOC d'Equador, FICCI de Colòmbia** i **FIDBA d'Argentina.**

Segons un article d'Expansión (2018) The Cocktail Analysis estima que 6,4 milions de persones (un 34% dels internautes) paga a Espanya per veure Netfix.

Netflix és la plataforma líder de vídeo en streaming a Espanya. En segona posició es troba Amazon Prime Video amb 4,2 milions d'usuaris. HBO es troba en tercer lloc amb 3,7 milions d'usuaris tot I que la majoria no paga pel servei. Per tant, a Espanya lidera Netflix i Movistar+.

Movistar + és qui lidera el mercat de la televisió de pagament per Internet, la companyia compta amb quatre milions de llars abonades al seus serveis que serien uns 12 milions d'usuaris. Sky és la plataforma que menys subscriptors té a Espanya, en total 114.000 usuaris. **Filmin** va una mica per davant de Sky però tampoc és la que

més força té a Espanya, tot i que la plataforma és un referent en l'àmbit del documental per la seva àmplia oferta i treballa al costat de diferents festivals de cinema nacional cosa que ens facilitaria el poder presentar el nostre projecte. Per això triarem Netflix, Filmin i Movistar+ com a plataformes per distribuir el nostre documental, a més totes ofereixen aquest gènere per la qual cosa considerem que és la millor opció.

Pel que fa als festivals presentarem el nostre projecte a tots els esmentats en aquest apartat perquè ens pot servir (en algun cas) com a ajuda econòmica, però sobretot per la seva difusió i també educació de la societat. Docs Barcelona, Documenta Madrid, Zinebi i Punto de vista ens semblen uns festivals referents del gènere documental. El Festival de Cine Africano per el seu objectiu educatiu i de visibilització de la cultura africana, tot i que el nostre documental no parla d'Àfrica en si, parla de cultura afro i vol ajudar a combatre el racisme i el desconeixement. Márgenes l'hem escollit per la seva aposta amb pel compromís formal i ètic del cinema; Filmets per les seves sessions de formació i sobretot per la secció de convivència i drets humans donat que el nostre documental busca ser crític i fer reflexionar a l'espectador apostant per un canvi. Mostra Internacional de Films de Dones perquè té l'objectiu de promoure el cinema dirigit per dones i per el seu objectiu feminista.

També ens recolzarem molt en organitzacions, associacions i organismes públics que creiem que hi poden tenir alguna vinculació amb el nostre documental com: l'Observatori de les dones, Afroféminas, l'Observatori d'igualtat de la Universitat Autònoma de Barcelona, els ajuntaments implicats en el nostre documental (Saragossa, Cabrils, Blanes, Barcelona i Santa Coloma de Gramenet), l'Observatori de la Igualtat de Gènere com a òrgan del Govern adscrit a l'Institut Català de les Dones (i també aquest últim); SOS Racisme i l'Observatori de cinema i gènere per què ens ajudin a fer difusió del nostre documental.

PRESENTACIÓ FINAL DEL DOCUMENTAL	
Programes de Televisió	TVC: Sense Ficció, 60 minuts TVE: Crónicas, Documentos TV Argentina: Telefe Mèxic: Televisa
Plataformes on-line	Netflix Movistar + Filmin
Festivals	Docs Barcelona Documenta Madrid Zinebi Punto de vista Festival de Cine Africano Márgenes Filmets Mostra Internacional de Films de Dones

5

PRESENTACIÓ FORMAL DEL PROJECTE

5. Presentació formal del projecte

5.1. El documental: presentació detallada

El documental és el format de presentació que hem triat pel nostre projecte perquè creiem que la imatge és una expressió i ajuda a plasmar el nostre objectiu de manera més clara i didàctica. A través de quatre dones negres parlem del que vol dir ser una persona oprimida per dos factors: per ser dona i per ser negra. Aquest és el nostre eix central, però d'aquest deriven altres punts estructurals que varien una mica depenent de la nostra protagonista.

Ensenyem com quatre dones negres viuen la seva negritud i la seva feminitat, mostrant com és ser dona negra a Espanya i Catalunya i com conviuen amb aquesta dualitat que les fa ser subjectes oprimits.

Parlem d'afrofeminisme, de l'activisme i de la militància, de l'estètica i de la pressió estètica. Mostrarem la història i significat de cabell afro, de revolució, d'acceptació i de discriminació; d'identitat i de convivència, d'opressió i de lluita en conjunt. Veure'm com afecten els estereotips i estigmes que les descriuen en molts aspectes i que les pressionen a defensar constantment el que són realment i no el que s'ha establert que han de ser. Mostrarem la seva implicació en la normalització de la visibilitat de la comunitat negra, i de la negritud com una característica més, no com l'eix fonamental del que són i una limitació del que podrien ser. Veurem que les que han decidit involucrar-se amb l'afrofeminisme estan esgotades, perquè ser activista és una lluita que cansa.

Són molts els factors que les condicionen i que potser no són del tot visibles o no en som conscients com el racisme, masclisme o el sexisme, però també de relacions humanes que a vegades surten bé. La idea és mostrar el procés d'acceptació de la pròpia identitat.

5.1.1. Sinopsis

L'Antoniette, l'Arabi, l'Aminata i la Patricia són quatre dones negres que viuen a Espanya i Catalunya. La seva vida podria ser igual que la de qualsevol altre dona: totes quatre són independents, estudien o han estudiat, treballen i tenen objectius de futur.

El que les fa destacar de la resta és que són quatre dones negres que han crescut entre blanques i això les ha marcat, sobretot durant la infància, i les ha condicionat a viure envoltades d'estereotips, prejudicis i discriminacions. Totes quatre treballen i són de classe mitjana, però tot i tenir aquesta categoria econòmica han hagut de superar moltes situacions complicades que una dona blanca no pateix. A més han estudiat entre persones blanques i no han tingut referents negres, cosa que les ha fet créixer volent ser blanques en algun moment i negant la seva part negra. Sobretot han hagut de fer un treball per assumir i estimar el seu cabell, diferent al de les persones que les envoltaven.

Amb el temps, algunes s'han bolcat a la militància directa i defensen l'afrofeminisme. Totes han buscat referents per entendre els seus orígens, mitjançant el desplaçament, la lectura, la creació de pàgines web o la participació en actes. Al final, tot i les dificultats, no s'han rendit i a dia d'avui estimen la seva negritud, accepten els seus orígens i ja no volen assemblar-se a les persones amb les que van créixer.

5.1.2. Tractament

En quant al tractament, el documental s'estructura al voltant de les quatre protagonistes, de les quals ens centrem en les opressions i discriminacions que han patit per ser negres i la seva lluita cap a l'acceptació i reconstrucció de la seva identitat. El documental serà des del seu punt de vista, tot i que tindrà la nostra mirada i no serà una cosa escèptica. El fil argumental és el procés de superació i lluita que han hagut

de fer les quatre dones negres per acceptar els seus orígens i reconstruir la seva identitat. Al final totes han acceptat la seva negritud i no volen ser blanques.

El nostre documental és expositiu perquè, tot i que volem mostrar la quotidianitat de les protagonistes, elles parlen tant davant de càmera com en off. Volem que la veu interpel·li directament a l'espectador ajudant-nos de les imatges perquè expliquin el relat. Utilitzarem imatges pròpies perquè a partir d'aquestes coneixem el seu dia a dia i la interacció amb la seva família, amics o fills. De manera directa davant la càmera només participaran elles quatre.

Utilitzem les seves veus en off com a fil conductor complementant-ho amb imatges reals i d'arxiu, per exemple amb l'Arabi, quan ella parla de Gàmbia en veiem imatges d'arxiu pròpies. Nosaltres volem actuar com simples canals d'informació, que siguin elles qui expliquin la història, per això comencem amb veu en off per mostrar qui són les protagonistes.

El documental es desenvolupa en tres actes dividits en set seqüències. El primer acte presentem a les quatre protagonistes i es planteja el motiu del documental "ser dona i ser negra". El segon acte i desenvolupament són tots els factors d'identiat i d'opressió que han viscut i que les han portat a aquesta lluita d'identitat. El desenllaç el veiem sobretot en el debat i les frases finals on mostrem com totes han acceptat la seva negritud i els seus orígens.

El nostre documental ens porta a com elles han treballat per conèixer la seva part negra i acceptar-la. El to del documental és reivindicatiu, perquè volem fer un toc d'atenció, un cop contra la realitat que moltes persones ignoren i un motor que desenvolupi a treballar per construir conjuntament un entorn òptim per tothom. Quan a la imatge, depèn del moment de l'entrevista o del contingut fem servir un pla o un altre i per situar-nos utilitzarem plans generals. També farem ús del silenci per remarcar la importància del que diuen, per reflectir l'estat d'ànim i deixar espais de reflexió.

El so serà sincrònic en les escenes observacionals i també quan parlin davant de càmera i no sincrònic quan el so sigui el de la veu en off. Pel que fa a la música extradiegètica només apareixerà al final com a cloenda, volem que el documental sigui el més real possible per això no inclourem música excepte al final.

Pel que fa als escenaris canviaran segons l'entrevistada, com especifiquem més endavant, cadascuna es trobarà en un dels llocs que més la identifica que és on viu, on ha crescut o on s'hi sent més còmoda.

5.2. Fitxa tècnica

Títol Créixer entre blanques
Any 2019
País Espanya
Gènere Documental
Duració 55 minuts
Idioma/es Català – castellà

Direcció Núria Pascual i Agnès Santos
Producció Núria Pascual i Agnès Santos
Guionistes Núria Pascual i Agnès Santos
Productora Bat a bat

5.3. Personatges

Les següents protagonistes han estat seleccionades per diferents motius: l'Antoniette perquè és la directora d'Afroféminas que ha estat una de les principals fonts documentals del nostre treball i considerem que és un referent dins de l'afrofeminisme a més de liderar i idear la comunitat d'Afroféminas, la web de referència de l'afrofeminsme a Espanya.

L'Arabi perquè és una dona negra que s'ha criat a Catalunya, però també ha viscut durant més de tres anys a Gàmbia i ens semblava un testimoni interessant i pròxim.

L'Aminata va arribar de casualitat a través de la Karo Monet, professora de la UPF i activista afrofeminista, i ens va semblar un bon testimoni donat que ve de mare blanca i pare negre, s'ha criat entre blancs i reivindica l'estètica afro i l'afrofeminisme.

La Patricia va ser un testimoni que se'ns va presentar al del llibre de la Desirée Bela-Lobbede "Ser mujer negra en España" com a referència per el seu blog AfroHair en el que dona consells sobre cabell afro.

Antoniette T. Soler
Professió: professora
Lloc de residència: Saragossa
Lloc de naixement: L'Habana

L'Antoniette va venir de Cuba per instal·lar-se a Saragossa el 2007. Llicenciada en filosofia, a Cuba era professora de filosofia en teoria estètica. Actualment es dedica a impartir conferències, tallers i xerrades de feminisme negre.

És la directora d'Afroféminas que va crear fa cinc anys juntament amb dos altres noies com una plataforma d'empoderament i per compartir experiències de i des de les dones negres. No tenen subvencions però cada vegada va agafant més força i té més de 5.000 lectores. La seva intenció és que acabin tenint una redacció física, que sigui un mitjà referent i pugui contractar dones racialitzades.

La seva vida en gran part és la militància i tot això li afecta a la salut, motiu pel qual ha hagut de renunciar a assistir a alguns actes. Té una filla de 6 anys a la que introdueix en totes les situacions de manera natural no forçada perquè no arribi mai a cosificar a ningú com s'ha l'han cosificat a ella. Es queixa de la situació precària en la que es troben les dones negres tot i tenir un alt nivell formatiu.

Diu que el feminisme negre va prenent més força, però les situacions racistes segueixen existint a diari. Alguna vegada s'han apartat d'ella al supermercat o l'han fet fora d'un parc o l'han cosificat per ser negre. Ha hagut de justificar el seu currículum fins que ha decidit deixar de fer-ho. Segons ella les dones negres s'han de justificar per ser i quan diuen que no molesten perquè vol dir que pensen.

Creu que les dones negres han de lluitar paral·lelament al feminisme blanc si aquest no canvia perquè no poden dependre d'ell per sobreviure i han de buscar la seva pròpia estratègia.

Va fer el pas al cabell afro quan va ser mare, no va viure el moment de la transició que moltes descriuen ni va ser dur per ella però simplement abans no s'ho havia plantejat. El fet de tenir una filla li va donar forces per demostrar-li l'acceptació de la negritud i del cabell afro.

No dóna suport a la vaga del 8M perquè diu que les dones negres no hi tenen representació. Elles segueixen igual encara que hi hagi una igualtat salarial perquè pateixen discriminació de gènere i racial. Pateixen discriminació per part dels homes, però també de les dones.

Ha escrit "*Viviendo en modo Afroféminas*" el llibre parla del motiu pel qual va decidir involucrar-se en l'activisme i d'algunes experiències que viuen les persones negres. Participa en molts tallers i xerrades en els quals sempre porta a la seva filla perquè tingui referents negres i vegi la diversitat dins de la població negra, no l'estigma en el que se les ha reduït. També fa tallers per parelles mixtes juntament amb el seu marit, amb qui són parella des de fa 15 anys, donat que ell és blanc per ajudar a altres parelles a gestionar la diferencia, el privilegi i el racisme dins del context d'una relació sentimental i familiar.

Arabi Jaiteh

Professió: administrativa
Lloc de residència: Blanes
Lloc de naixement: Gàmbia

L'Arabi va néixer a Gàmbia, amb només un any va anar a viure a Torroella de Montgrí, Girona. Dels 18 als 21 va tornar a viure a Gàmbia al barri de Tobokoto i actualment fa quatre anys que viu a Blanes. Diu tenir el cor dividit i que no s'acaba de sentir d'enlloc.

Treballa en una empresa de bombes d'aigua i bobinatge com a administrativa. Ha treballat en diverses empreses i ha viatjat molt, a part d'haver fet un Erasmus a Alemanya.

Mai ha portat el cabell afro, sempre ha portat trenes perquè a més quan era petita el seu pare no li deixava portar-lo diferent, segurament per religió perquè creia que així podria atraure els homes i ara no el porta perquè necessita una cura especial i prefereix anar amb trenes.

Ha crescut entre blanques i admet que de petita volia ser com elles sobretot per l'aspecte del cabell perquè li agradava molt el cabell llarg i llis. I li cansa que tothom li pregunti com és el seu cabell o que a vegades, li hagin arribat a tocar. No va anar a la manifestació del 8M perquè no s'hi sent identificada amb el que es deia.

Creu que anar a Gàmbia li va obrir els ulls i està orgullosa del lloc d'on ve, estima la seva ètnia i creu que la gent racista deixaria de ser-ho si viatgés més. L'Arabi creu que molts dels estigmes que deriven d'Àfrica no són veritat, a més de recalcar que no es

tracta d'una massa homogènia sinó que cada país d'Àfrica és diferent igual que ho són les persones que hi viuen.

En general considera que ha tingut molta sort perquè mai ha viscut situacions de discriminació, però si que moltes vegades sent que la miren molt o es sorprenen de que una noia negra pugui tenir una vida com la d'una noia blanca. Quan era petita va patir alguns comentaris racistes a l'escola i això la va fer més forta de caràcter. Quan la seva mare va marxar a Gàmbia ella tenia 11 anys i es haver de fer càrrec de les coses de casa i dels seus germans.

Durant el temps que va viure a Gàmbia s'avorria molt perquè no estava acostumada a la rutina d'allà i se'n reien d'ella perquè no sabia fer res com per exemple rentar roba a mà i va acabar buscant una feina remunerada de traductora perquè també tenia ganes de conèixer més Gàmbia.

Quan va tornar, tot i haver estat anteriorment escolaritzada a Espanya i haver-hi viscut més de 10 anys va tenir problemes per accedir i ara ha de començar de zero com si tot el seu passat s'hagués cremat, es sent impotent per les traves que l'Estat li posa i per unes lleis d'immigració que cada cop són més racistes i exigents.

Aminata Hankö

Professió: economista

Lloc de residència: Barcelona

Lloc de naixement: Lanzarote

L'Aminata va nèixer a Lanzarote a Canàries, però es va criar a Cabrils, un municipi del Maresme i actualment viu a Barcelona on es va desplaçar per estudiar a la universitat i on ara hi treballa en una consultoria com a economista especialitzada en l'àmbit de sostenibilitat.

Amb tres anys va començar a fer dansa a l'escola Olivera de Cabrils. Filla de mare blanca i pare negre ha viscut la seva negritud com una negació durant la infància, intentant-se diferenciar i apartar del que era la comunitat negra perquè no la comparessin amb ells. Igual que l'Arabi, va crèixer en un món de blancs on era l'única negra i això va fer que tingués molta pressió per la necessitat constant d'encaixar, fins al punt de canviar la seva estètica per diferenciar-se de la comunitat negra.

Diu que això ha estat per la falta de referents que considera que inconscientment buscava i per això tenia una fixació amb la cultura afroamericana que era l'única que li arribava. El canvi de l'Aminata va ser a Barcelona on va començar a conèixer gent negra, però sobretot quan l'Angela Davis hi va anar a fer una conferència i ella hi va poder assistir i va veure que hi havia tantes noies igual que ella. Així va sentir la necessitat de reconèixer la seva identitat i acceptar-la.

Quan era petita sempre portava el cabell recollit i als 14 se'l va començar a allisar. A la universitat va probar de deixar-se'l afro, però no es sentia segura. Actualment porta el cabell afro com una mostra d'identitat i li ha donat la volta al que li passava de petita sentint orgull de la seva negritud. Els cabells també són un símbol de resistència, diu que cada vegada se l'ha anat deixant de manera més visible cosa que li ha causat

problemes en l'àmbit laboral, com per exemple moments incòmodes en els que li han tocat o li pregunten pel seu cabell, tants els seus companys i companyes com clients. Fora de la feina també l'han exotitzat només per ser negre i portar el cabell afro i ha viscut el fetitixme d'alguns nois de tenir relacions amb una dona afro.

A part de ser economista, l'Aminata també participa en alguns projectes com a model des dels 15 anys. Aquest àmbit no li agrada gaire per la seva relació amb el consumisme, l'explotació i els efectes negatius cap al medi ambient, però actualment segueix participant en alguns projectes de manera molt selectiva, i sempre està oberta a projectes de o amb persones afrodescendents.

Va participar en la manifestació del 8M, en el bloc immigrant, però diu que van rebre mostres de rebuig i que la gent no entenia perquè es vinculava feminisme amb antirracisme. No es dedica a la militància, però és una persona propera i simpatitzant a l'afrofeminisme que assisteix a molts debats i tallers. Creu que l'afrofeminisme és molt necessari per visibilitzar una part de la població que està invisibilitzada i entendre que hi ha opressions diferents a les que pot patir una dona blanca i realitats que són diferents a les del feminisme hegemònic.

Patricia Tena

Professió: operària de logística
Lloc de residència: Santa Coloma de Gramenet
Lloc de naixement: Saragossa

La Patricia va néixer a Saragossa, actualment viu a Santa Coloma de Gramenet des de fa 13 anys i és tècnica d'activitats fisicoesportives, però treballa com a operària de logística al Parc Científic de Barcelona.

Quan va acabar els estudis no trobava feina del seu àmbit, s'havia de fer autònoma i no era una situació econòmica factible per ella, per això va començar a treballar amb el grup Inditex i va fer cursos de logística. A Barcelona s'ha sentit més integrada i còmode per la seva multiculturalitat, a Saragossa es sentia més com "la rara."

Treballa en un sector que tot són homes, en el que és l'única dona i s'ha trobat amb actituds paternalistes i per ser negra ha hagut d'aguantar molts comentaris racistes. També ha hagut de suportar comentaris racistes de persones externes sobre la seva relació, com per exemple quan li deien al seu marit que ella volia quedar-se amb la casa i volia els papers.

Filla de mare blanca i pare negre, ha viscut sempre en un entorn blanc criant-se amb la família materna sense conèixer el seu pare. Això ha fet que sentís la falta de coneixement que tenia sobre la comunitat negra i els seus orígens.

Arrel del procés estètic va començar a conèixer gent racialitzada que ara són també "la seva família". Tot i que mai li ha afectat tenir un color de pell diferent, el cabell sí que ha estat un problema i un trauma des de petita, generant-li problemes d'autoestima. La seva família no sabia com pentinar-lo ni tractar-lo i rebia comentaris

discriminatoris a l'escola. Mai ha volgut ser blanca perquè al color de la pell no li ha donat molta importància, tot i que si que s'ha sentit amb alguna limitació, però el cabell si que ha estat un diferenciador i ha volgut tenir-lo com una dona blanca. A l'escola li estiraven el cabell o li deien que picava i que feia pudor i no es volien seure al seu costat.

Sempre portava cua fins que amb 15 anys es va comprar el primer desrissador, per allisar-se el cabell, però ningú li explicava com fer-ho i on anar. Fa uns anys va decidir deixar-se el cabell natural que és com el porta ara.

En l'àmbit laboral ha sentit que per la seva aparença física se l'ha prejutjat moltes vegades i s'han sorprès de que tingui estudis. També a nivell de relacions sexo afectives ha hagut d'aguantar molts comentaris sexistes derivats de l'erotització i el fetitxisme.

El 2008 va crear el bloc AfroHair durant la seva transició al cabell natural, com a teràpia personal i per aprendre, compartir i interactuar. A través del bloc també buscava d'alguna manera la seva representació i identitat personal. El va crear també amb l'objectiu de superar aquest desconeixement que tenen totes les noies negres sobre el seu cabell i per la falta de referents. A més ha passat a ser també una comunitat de dones que es reuneixen per compartir experiències, debatre i empoderar-se sentint-se bé amb el seu cabell.

5.4. Localitzacions

Les localitzacions les hem triat tenint en compte les nostres protagonistes perquè per elles son espais significatius. Aquestes ens serviran per mostrar la seva vida en els espais que porten a terme la seva activitat i la seva quotidianitat.

DESCRIPRICIÓ	LOCALITZACIÓ
Entrevista Antoniette	Saragossa
Imatges d'Antoniette Al parc amb la seva filla En un acte d'Afroféminas A casa seva Passejant per la Ribera del Ebro	Ribera del Ebro – Saragossa
Entrevista Arabi	Blanes
Imatges d'Arabi Fent-se trenes A casa seva Passejant el gos Anant a treballar o conduint	Casa de camp - Blanes Desembocadura riu Tordera – Blanes
Entrevista Aminata	Cabrils
Imatges de l'Aminata Al transport públic, anant a treballar Fent tractament del cabell A fora de la seva escola	Cabrils A Barcelona Escola l'Olivera
Entrevista Patricia	Santa Coloma de Gramanet
Imatges recurs de la Patricia A casa seva Passejant per Barcelona Mirant el bloc d'Afrohair Fent tractament del cabell	Barcelona Santa Coloma de Gramanet Parc Científic de Barcelona

Taula rodona Trobada entre elles per parlar de com han abraçat la seva cultura i la de la seva família i com viuen la negritud	Universitat Autònoma de Barcelona

Saragossa

L'Antoniette actualment viu a Saragossa on és professora, directora d'Afroféminas i mare. Saragossa és una ciutat i un municipi d'Espanya, capital de la comarca de Saragossa i de la comunitat autònoma d'Aragó. L'entrevista la farem a casa seva.

Ribera del Ebro [2]

L'Antoniette ens va comentar que és dels espais que més li agrada de Saragossa, on va a caminar i a relaxar-se. És un lloc que la identifica i on també ha gravat altres entrevistes. Un lloc tranquil i acollidor, on donar una volta pel costat del riu i amb bones vistes de la basílica del Pilar.

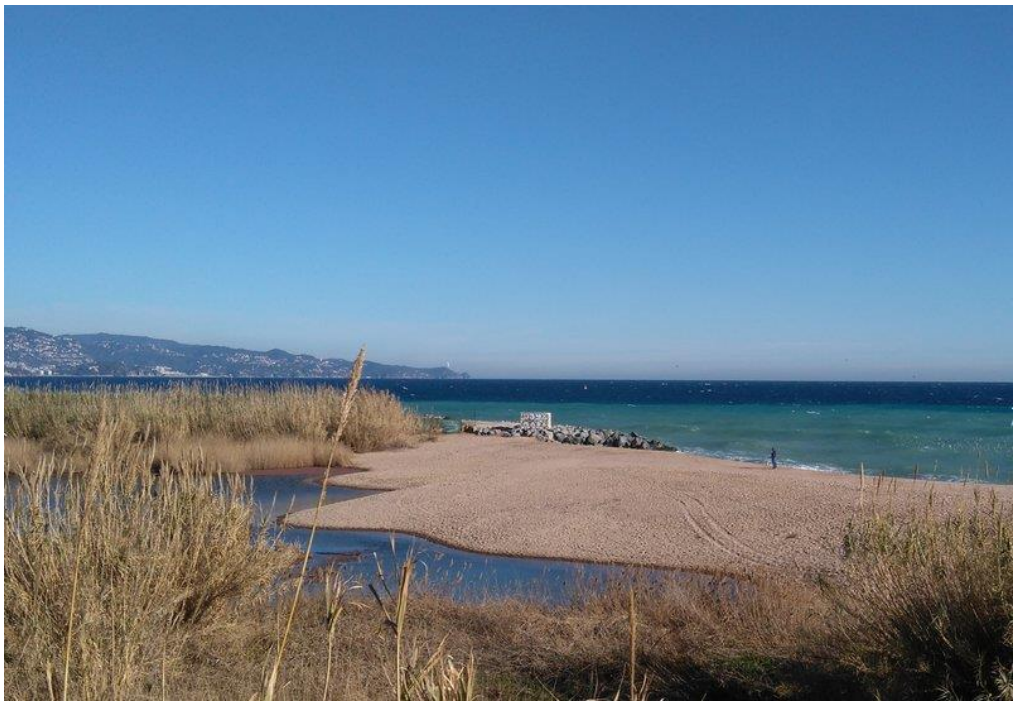
[2] Imatge de la Ribera del Ebro de Saragossa. Font: http://escultura.usj.es/?p=3155 Consultat 7/03/2019

Blanes

L'Arabi actualment viu a Blanes des de fa quatre anys on treballa en una empresa com a administrativa de bombes d'aigua i bobinatge. Blanes és un municipi de la comarca de la Selva a la provicia de Girona, a Catalunya. L'entrevista la farem a casa seva.

Desembocadura del riu Tordera [3]

La parella amb la que viu l'Arabi tenen una casa de camp a prop de la desembocadura del riu Tordera. Un lloc on hi va sovint per passejar el seu gos Sam i relexar-se, és un dels llocs de Blanes que més li agraden per la seva tranquil·litat i bellesa.

[3] Imatge de la desembocadura del riu Tordera, Blanes. Font: https://www.elpuntavui.cat/territori/article/11-mediambient/1342601-torna-l-aigua-al-delta-del-riu-tordera-a-blanes.html Consultat: 7/03/19

Cabrils[4]

L'Aminata actualment viu a Barcelona, però es va criar a Cabrils, municipi del Maresme, per això es sent identificada i representada més en aquest poble que en la gran ciutat on es va desplaçar per anar-hi a estudiar. A Cabrils hi té la seva família i feia dança en una de les escoles. Li farem l'entrevista aquí.

Universitat Autònoma de Barcelona (UAB)[5]

En aquest campus, a l'aire lliure, és on realitzarem el debat perquè posin en comú les seves vivències i puguin parlar-ne.

[4] Imatge del municipi de Cabrils. Font: https://www.lavanguardia.com/local/maresme/20160720/403356034901/cabrils-sant-vicenc-de-montalt-alella-ranking-renta-irpf.html Consultat: 14/03/19

[5] Imatge del campus de la UAB. Font: https://www.uab.cat/web/sala-de-prensa/detalle-noticia-1345667994339.html?noticiaid=1345768450748 Consultat:14/03/19

Barcelona[6]

En aquesta ciutat gravarem a diversos espais, tant en el cas de l'Aminata donat que ara hi resideix i hi treballa, com en el cas de la Patricia per motius laborals. Els llocs de la ciutat que gravarem seran segons la rutina de les protagonistes, com hem definit al quadre de localitzacions.

Santa Coloma de Gramanet[7]

És el municipi on viu la Patricia amb la seva parella des de fa 13 anys i amb el qual és sent identificada i ha fet el seu camí des de que va venir de Saragossa.

[6] Imatge panorámica de la ciutat de Barcelona. Font: https://www.iatiseguros.com/2017/06/barcelona-en-dos-dias-que-ver-que-hacer/ Consultat 15/3/19

[7] Imatge panorámica de Santa Coloma de Gramanet. Font: https://www.finquesrubio.com/blog/finques-rubio/page/3/ Consultat: 15/3/19

Parc Científic de Barcelona[8]

És on treballa la Patricia com a operària de logísitca, ella és la única dona de la seva empresa.

[8] Imatge de l'edifici del Parc Científic. Font: https://ca.wikipedia.org/wiki/Parc_Cient%C3%ADfic_de_Barcelona Consultat: 15/3/19

5.5. Escaleta

MINUTS	PERSONATGES	ÀUDIO	IMATGE	LOCALITZACIÓ	DESCRIPCIÓ
SEQÜÈNCIA 1: PRESENTACIÓ. Què vol dir ser dona i ser negra					
00:00:00	Antoniette	Veu en off **Antoniette**: “Soy una mujer feminista negra. Molesta mucho ver a una mujer negra que tenga autoestima. Cuando las mujeres negras llegamos tenemos que decir el currículum entero para que crean en nosotras...”	Pla general d’Antoniette caminant d’esquenes	Carrers de Saragossa	Inici: que vol dir ser dona i ser negra segons l’Antoniette
00:01:00	Antoniette Arabi Aminata Patricia	So sincrònic del pla	Pla general de les quatre dretes una al costa de l’altre	Barcelona	Entra títol en gros: Créixer entre blanques Imatge d’elles de fons enfocada

00:01:10	Antoniette	Veu en off **Antoniette: "**Cuando llegué a Zaragoza viví muchas situaciones en las que se me confundía con la señora que limpiaba o con la que trabajaba en un bar. Yo soy incapaz de saber donde trabaja la gente visualmente. Pero conmigo la gente tenia una mirada racializada..."	Pla general de l'Antoniette amb la seva filla (d'esquenes) jugant al parc Travelling de l'Antoniette i la seva filla al parc	Parc infantil de Saragossa	Explicant que vol dir ser dona i ser negra. Situacions racistes i masclistes que ha viscut a Saragossa
00:01:40	Antoniette	So sincrònic del pla	Primer pla d'Antoniette	Parc infantil de Saragossa	Presentació "Antoniette" Títol: Antoniette en lletres blanques a un costat
00:01:47	Antoniette	Veu en off **Antoniette: "**A mi me echaron de un parque un domingo a las 16h de la tarde diciéndome que los niños negros apestan. La situación fue muy	Pla americà d'Antoniette	Parc infantil de Saragossa	Segueix explicació anterior

		dura para mi y además mi hija tenía 11 meses. Allí me aterré...”			
00:02:17	Aminata	Veu en off **Aminata**: “Jo em sentia d’aquí, havia nascut aquí, parlava català, però sempre hi havia hagut com aquest punt de “no sóc d’aquí”. A mi em va marcar molt aquesta pressió constant d’encaixar...”	Pla general amb steadycam caminant pels carrers	Carrers de Cabrils	Explicació de l’Aminata sobre que vol dir ser negra
00:02:47	Aminata	So sincrònic del pla	Primer pla Aminata	Carrers de Cabrils	Presentació “Aminata” Títol: Aminata en lletres blanques a un costat
00:02:54	Aminata	Veu en off **Aminata:** “En el meu cas me’n vaig adonar amb 4 anys que va ser el primer cop que algú hem va cridar negra, negrita o les cançons del ColaCao.”	Pla mig de l’Aminata	Banc dels carrers de Cabrils	Aminata fumant un cigarret sense mirar a càmera

00:03:10	Aminata	So sincrònic del pla	Pla escorç Aminata	Banc dels carrers de Cabrils	Aminata mirant l'anunci de ColaCao a través de la tablet
00:03:30	Aminata	Veu en off **Aminata:** "Jo crec que la majoria de nens i nenes que som negres quan som petits no ho sabem, no notem aquesta diferència que la resta veu. Fins que no hi ha algú altre que de sobta et crida "negra!" no te n'adones..."	Pla detall dels ulls Pla detall de les mans	Banc dels carrers de Cabrils	Continuació de l'explicació sobre que vol dir ser negra
00:04:00	Aminata	Veu en off **Aminata: "**La meva mare és blanca i el meu pare és negre i he crescut sense una figura negra. El fet d'estar envoltada sempre de blancs i ser la única negra em feia rebutjar tot el que tingués a veure amb la negritud..."	Plans generals de la casa i la gent, alternant amb primers plans i detall per mostrar la interacció entre ells	Casa dels pares de l'Aminata, apunt de dinar es mostra el moment de reunió familiar	Continuació de l'explicació sobre que vol dir ser negra

00:04:30	Arabi	Veu en off **Arabi:** “Vaig venir a viure aquí amb un any i he crescut i viscut entre blancs. Volia ser com ells…”	Travelling amb l’stadycam de l’Arabi caminant pel port	Port de Blanes	Explicació de l’Arabi sobre quan va arribar a Catalunya i què volia dir viure envoltada de gent blanca per ella
00:05:00	Arabi	So sincrònic	Primer pla Arabi	Port de Blanes	Presentació “Arabi” Títol: Arabi en lletres blanques a un costat
00:05:07	Arabi	Veu en off **Arabi**: “Crec que anar a Gàmbia m’ha obert més els ulls”	Pla detall dels ulls de l’Arabi	Port de Blanes mateix	Breu introducció de les imatges d’arxiu de Gàmbia
00:05:15	Arabi	Veu en off **Arabi:** “Allà m’avorria molt, cada dia era el mateix. Les dones viuen una rutina continua: van al mercat, cuinen... fan totes les coses de casa, els homes no fan res.”	Imatges d’arxiu de Gàmbia	Gàmbia	Imatges del bateig del nebot de l’Arabi i de les dones gambianes cuinant
00:05:30	Arabi	Veu en off **Arabi**: “Sempre diuen “Àfrica” com si fos una massa homogènia...”	Pla general de l’Arabi caminant per Blanes	Blanes	Arabi segueix amb l’explicació

00:05:40	Patricia	Veu en off **Patricia**: ”Yo nunca he vivido con personas negras. Mi madre es blanca y me he criado con mi familia materna. No conozco a mi padre, entonces era como si me faltara algo y mi entorno siempre ha querido protegerme, me han aislado un poco a la hora de conocer un poco más…”	Pla general amb la steadycam movent-se i seguint a la Patricia	Santa Coloma de Gramanet	Explica com ha crescut entre blancs i que durant molt anys no va conèixer a cap persona negra
00:06:00	Patricia	So sincrònic	Primer pla Patricia	Santa Coloma de Gramanet	Presentació Patricia Títol: “Patricia” en lletres blanques a un costat
SEQÜÈNCIA 2: IDENTITAT NEGRE I CABELL					
00:06:07	Patricia	Veu en off **Patricia**: “Afrohair empezó como un foro porque era la época y fue mientras hacía un	Pla detall dels ulls de la Patricia	Santa Coloma de Gramanet	Explicació de com crea el blog d’Afrohair i perquè

		curso de diseño web cuando empecé a investigar sobre el pelo. Me metía sobretodo en foros americanos y creé un foro porque era lo que estaba de moda y te permitía interactuar más con la gente. Al poco tiempo conocí lo que era un blog, así que lo creé para así enseñar a otras chicas lo que iba aprendiendo y me iban enseñando…"	Pla escorç de la Patricia mirant el seu blog Afrohair amb la tablet asseguda a un banc Pla detall del seu cabell		
00:07:00	Arabi	So sincrònic **Arabi: "** He anat amb el cabell deixat anar però mai afro. Suposo que em sento rara, però no pel que dirà la gent sinó que ara te'l toquen i et diuen que sembla una esponja..."	Primer pla Arabi mirant a camera	Desembocadura del riu Tordera	Explicació dels processos que ha viscut el seu cabell

00:07:40	Arabi	So sincrònic	Alternació de pla general, pla mig i pla detall de l'Arabi pel riu Tordera	Desembocadura del riu Tordera	Arabi per la desembocadura amb el seu gos Sam
00:08:00	Arabi	Veu en off **Arabi:** "Jo me'n recordo que quan era petita al meu pare no li agradava que anés amb el cabell deixat anar. No se perquè, suposo que per religió i no li agradava perquè creia que el cabell deixat anar podia atraure els homes." So sincònic quan no hi ha veu en off		Desembocadura del riu Tordera	Arabi a la desembocadura continua explicant els processos del seu cabell
00:08:40	Arabi	Veu en off **Arabi**: "Me l'he allisat, mai he portat perruques i m'he fet extensions."		Desembocadura del riu Tordera	Arabi a la desembocadura continua explicant els

					processos del seu cabell
00:09:00	Arabi	Veu en off **Arabi**: “Hi ha milers tipus de trenes, no t’ho pots ni imaginar. Ens desfem les trenes, seus al terra i te’n fan més.” So sincrònic quan no hi ha veu en off	Primer pla d’Arabi fent-se trenes Pla escorç d’Arabi fent-se trenes Pla detall de les mans de la persona que li fa les trenes i primer pla d’aquesta amiga seva	Blanes	Arabi fent-se trenes
00:11:00	Aminata	So sincrònic	Primer pla de l’Aminta pentinant-se	Casa de l’Aminata a Barcelona	Aminata pentinant-se

00:11:20	Aminata	So sincrònic **Aminata:** “Jo me’l vaig començar a allisar a l’adolescència, tota la meva infància vaig portar el cabell recollit perquè el meu cabell era molt gran i hem deien coses...”	Primer pla mirant a càmera	Casa de l’Aminata a Barcelona	Aminata explicant el procés que ha viscut el seu cabell
00:11:50	Aminata	So sincrònic **Aminata:** “Des de fa dos anys vaig decidir deixar-me de planxar el cabell i que surtis realment com era, ja busco fins i tot l’exuberància. El cabell afro per les dones és resistència i és dir estem aquí i així som nosaltres.”	Pla moviment steadycam del perfil fins a primer pla	Casa de l’Aminata a Barcelona	Aminata explicant el procés que ha viscut el seu cabell
00:12:20	Aminata	So sincrònic	Alternació de pla mig, general, detall, escorç de l’Aminata	Casa de l’Aminata a Barcelona	Aminata cuidant-se el cabell i rutina matinera

			mentre fa la rutina del matí		
00:14:00	Aminata	So sincrònic	Pla general des de dins	Casa de l'Aminata a Barcelona	Obrint la porta de casa i sortint al carrer
00:14:05	Antoniette	So sincrònic	Pla general des de fora	Casa de l'Antoniette a Saragossa	Antoniette tancant la porta i sortint al carrer
00:14:10	Antoniette	Veu en off **Antoniette:** "Como yo vengo de la filosofia para mi el activismo estético era un espacio de reflexión. El pelo es un punto más de opresión y una de las contradicciones con las que se encuentran las mujeres negras a la hora de mostrarse. Yo me rizé, me puse extensiones.. Cuando fuí madre y vi que iba a tenir una hija mestiza y todo el mundo iba a elevar la parte blanca de mi hija decidí	Pla mig a general en moviment steadycam mentre camina pel carrer Pla detall dels peus	Carrers de Saragossa	Antoniette anant cap a un acte d'Afroféminas

		dejarme el pelo natural. Yo no viví una transición traumática**...”**			
00:15:00	Antoniette	So sincrònic	Alternació de pla mig, general, detall, escorç del públic i de les ponents	Saragossa[9]	Acte d’Afroféminas
SEQÜÈNCIA 3: NECESSITAT DE REFERENTS					
00:17:00	Antoniette	So sincrònic **Antoniette:** “Afroféminas tiene cinco años y una media de 5.000 visitas al día. Tiene un perfil muy activista, llegó primero como una necesidad personal de empoderamiento, un encuentro para entender que mis	Primer pla Antoniette	Lloc de l’acte a Saragossa	Explicació del que és Afroféminas

[9] A dia de l’elaboració de l’escaleta no sabem on es realitzaria aquest acte

		experiencias no eran únicas y lo que hacemos es mostrar las opresiones del sistema a nivel del testimonio...”			
00:18:00	Antoniette	Veu en off **Antoniette:** “En la comunidad afrodescendiente es muy importante la educación. Existe un sistema educativo muy racista en toda España. A la gente negra siempre se le sugiere que no vayan a la universidad...”	Pla moviment steadycam seguint a l’Antoniette caminant.	Carrers de Saragossa	Antoniette explica la necessitat de referents
00:19:00	Patricia	Veu en off **Patricia:** “De pequeña prácticamente no tenia referentes negros. Veía *La hora de Bill Cosby* en televisión y poco más. De hecho hace unos años en Zaragoza tampoco había casi nadie negro, entonces tampoco	Pla general de la Patricia a casa seva, alternant amb pla mig, primer i detall d’ella amb la seva parella	Santa Coloma de Gramanet	Segueix el fil conductor de l’Antoniette sobre els referents explicant que a casa seva no n’ha tingut i com la seva mare i la seva àvia no la sabien pentinar

		había gente que viera y yo dijera "se parece a mí o es como yo…"			
00:19:30	Patricia	So sincrònic "De pequeña el pelo para mí era una tortura. Yo tenía la autoestima muy baja, ni mi madre ni mi abuela sabían cómo peinarme. Además de pequeña se metían mucho conmigo por eso. El día que tenían que lavarme la cabeza y desenredarme para mí era horrible. A veces, hasta cogía unas tijeras y me lo cortaba a mí misma. Cuando tenía nudos a veces mi madre y mi abuela me desenredaban con un tenedor porque no sabían cómo hacerlo…."	Primer pla de la Patrícia asseguda a casa seva	Santa Coloma de Gramanet	Continua explicant com la tractaven a l'escola atès al seu cabell

00:20:00	Patricia	Veu en off **Patricia:** “Fue a partir de que empecé a investigar por el tema del pelo. Era una cosa que me traía mal desde pequeña, entonces fui contactando con gente que padecía los mismos problemas de cabello. Ahora es gente que ha pasado a formar parte de mi familia….” So sincrònic mentre no hi hagi veu en off	Alternació pla escorç i pla detall de la Patricia pentinant-se	Santa Coloma de Gramanet	Explicació de la Patricia de com a través d’Afrohair coneix a altres persones negres i entendre part de la seva identitat
00:22:00	Patricia	So sincrònic “Ahora mismo estoy sobretodo aprendiendo lo que significa el afrofeminismo y lo que es. Desde el poco contacto con la gente negra que he tenido, desde un inicio yo me he centrado en el pelo, pero a medida que vas	Primer pla	Santa Coloma de Gramanet	La Patricia explica com s’està interessant per l’afrofeminisme i la seva importància

		conociendo más e investigando te das cuenta del sentido y de la historia detrás de todo. No sólo el pelo, sino el significado que hay más allá de todo…"			
00:22:30	Aminata	Veu en off **Aminata: "**Part del perquè jo rebutjava tot el que tingués a veure amb ser negra, era perquè tots els imputs que rebia dels mitjans eren negatius i jo no volia que hem relacionessin amb allò..."	Pla escorç tancat amb moviment Pla detall de les mans agafant la bossa en moviment	Barcelona	L'Aminata anant a la feina
00:23:00	Aminata	Veu en off **Aminata:** "De petita llegia els llibres de l'escola i de l'institut i altres tipus de lectures però en les que tots eren blancs. Ara he trobat referents que no són nous, ja hi eren però no arribaven o no coneixia..."	Pla general de l'Aminata d'esquenes mirant un aparador d'una llibreria	Barcelona	L'Aminata segueix l'explicació sobre els referents

00:24:00	Arabi	Veu en off **Arabi: "**M'han faltat referents negres perquè nosaltres a casa sempre miràvem la tele d'aquí, mai la d'allà."	Pla genera en moviment seguint a l'Arabi	Casa de camp de Blanes	L'Arabi es desplaça amb motocicleta fins la casa de camp que tenen a Blanes
00:24:20	Arabi	So sincrònic	Pla mig de l'Arabi baixant de la moto, pla detall treient-se el casc i pla general entrant a la casa. Alternació de pla general, pla mig i primer pla de l'Arabi amb la seva família a la casa	Casa de camp de Blanes	L'Arabi entra a la casa de camp
00:24:40	Antoniette	So sincrònic **Antoniette:** "La falta de referentes es una realidad. Es muy difícil encontrar	Primer pla de l'Antoniette mirant a càmera	Casa Antoniette a Saragossa	L'Antoniette explica com lluita a diari perquè la seva filla

		una mujer negra en la televisión. Como madre aunque mi hija me vea a mi necessita ver a más personas. Le compramos libros, le pongo dibuixos donde salgan niños negros. Cada vez que hacemos eventos de Afroféminas ella està entre un montón de personas negras y de gente diversa...”			creixi dins un entorn que normalitzi a les persones negres dins de diferents àmbits i professions
00:25:00	Antoniette	Veu en off **Antoniette:** “ “Desde que somos niñas nos enseñan una manera de vernos y nos la creemos. Mi referente principal ha sido mi máma, yo vengo de un ambiente matriarcal y mi madre era una persona muy rebelde...”	Alternació de pla general, mig i detall de l’Antoniette i del seu home fent coses. La seva filla es veurà de lluny o d’esquenes jugant	Casa Antoniette a Saragossa	L’Antoniette continua explicant-nos els referents que té i com l‘han influenciat al llarg de la seva vida mentre fa coses del seu dia a dia a casa

SEQÜÈNCIA 4: DISCRIMINACIÓ					
00:27:00	Aminata	So sincrònic **Aminata: "**Mai he treballat amb ningú que no fos blanc o blanca. Des de que vaig canviar el meu estil de cabell és quasi una fixació que es parli molt del meu cabell o de l'estètica i que me'l toquin entre companyes, però fins i tot també en reunions de treball amb clients i clientes..."	Primer pla Aminata	Barcelona a la porta principal de la oficina on treballa	L'Aminata parla de situacions en les que ha viscut discriminació laboral pel seu cabell i color de pell
00:27:20	Aminata	De so sincrònic passa a ser veu en off	Pla detall dels ulls l'Aminata a fora de la feina Pla mig obrint la porta de la feina	Barcelona a la porta principal de la oficina on treballa	Continua l'explicació sobre les discriminacions que pateix a la feina

			Pla general de l'Aminata entrant a la feina		
00:28:00	Patricia	So sincrònic	Pla general de la Patricia sortint del Tram Pla mig d'esquenes steadycam en moviment mentre va a la feina	Barcelona	La Patricia surt del tramvia per desplaçar-se a la feina
00:28:20	Patricia	Veu en off **Patricia:** "Trabajo en un sector en donde casi siempre trabajan hombres así que sufro como dos partes de discriminación: por una parte siempre te quieren ayudar, no te	Alternació de plans de la Patricia al seu entorn laboral	Parc Científic de Barcelona	La Patricia parla de les discriminacions laborals que viu

		dejan hacer algunas cosas, y por otra parte por el simple hecho de ser mujer pues te hacen sentir como que no vales. Por ser negra además, me hacían los típicos comentarios…"			
00:29:20	Arabi	So sincrònic **Arabi**: "Jo mai m'he trobat en situacions laborals de discriminació amb això puc estar orgullosa. Si que sempre et fan mirades i jo per això crec que a vegades m'he tornat més agressiva i també faig mirades i no m'agrada que hem mirin així només perquè sóc negra."	Primer pla de l'Arabi a pla detall de la boca	Casa de camp de Blanes	L'Arabi, en contraposició a les altres entrevistades, explica que mai ha patit situacions de discriminació
00:30:00	Antoniette	So sincrònic **Antoniette:** "Tenemos un nivel de formación altíssimo, pero estamos en una situación de precariedad laboral.	Primer pla d'Antoniette	Casa de l'Antoniette a Saragossa	L'Antoniette parla de les situacions de discriminació a nivell laboral que pateix

		Yo he ido a una universidad a dar una conferencia y el saludo ha sido 'no sabia que eras negra'. Porqué se da por hecho que si eres blanca estás por conocimiento y si eres negra estás por casualidad..."			
00:31:00	Aminata	Veu en off **Aminata:** "M'he sentit més oprimida per ser una dona racialitzada que per ser dona. No és una competició, però són coses que sumen i jo perquè sóc de classe mitjana, però si fos pobre seria una altra suma..."	Pla general en moviment seguint-la fent un tomb per fora de l'escola	Cabrils – Fora de l'Escola l'Olivera	L'Aminata parla de les discriminacions que pateix al ser dona i ser negra
SEQÜÈNCIA 5: MILITÀNCIA I AFROFEMINISME					
00:32:00	Aminata	So sincrònic **Aminata: "**No es tracta de veure qui està més oprimit però s'han de tenir en compte totes aquestes realitats a	Pla mig Aminata mirant a càmera	Cabrils – Fora de l'Escola l'Olivera. Asseguda a la tanca de fora	L'Aminata continua el discurs derivant-lo cap a parlar de l'afrofeminisme

		l'hora de construir un discurs creïble que ens tingui en compte a totes per realment fer un canvi."			
00:32:30	Aminata	Veu en off **Aminata:** El feminisme hegemònic parla de paternalisme quan parla de masclisme, però és incapaç d'acceptar-ho quan parla de feminisme que inclogui altres col·lectius o comunitats..."	Alternació pla general, pla mig escorç, primer pla en moviment	Cabrils – Fora de l'Escola l'Olivera cap a casa els seus pares	Continuació del discurs
00:33:00	Patricia	Veu en off **Patricia:** "Ahora mismo estoy sobretodo aprendiendo lo que significa y lo que es el afrofeminismo. Desde el poco contacto con la gente negra que he tenido, desde un inicio yo me he centrado en el pelo, pero a medida que vas conociendo más e investigando te das cuenta del	Alternació pla general, pla mig escorç, primer pla en moviment	Barcelona	La Patricia es desplaça de la feina a casa i explica la seva visió de l'afrofeminsme

		sentido y de la historia detrás d todo…"			
00:33:20	Antoniette	Veu en off **Antoniette:** "Me da exactamente igual si el feminismo blanco cambia o no, yo no voy a esperar que un grupo de personas cambien para que yo viva. El feminismo tiene un montón de cosas a resolver, pero nosotras tenemos que buscar un camino. Dentro de la izquierda existe una resistencia profunda a que estas cosas no se resuelvan..."	Alternació pla general, primer pla en moviment Travelling al costat del riu	Ribera del Ebro - Saragossa	L'Antoniette parla sobre l'afrofeminisme i la seva militància
00:34:20	Antoniette	De veu en off passa a so sincrònic "La fuerza que buscamos no es para machacar, es para encontrar oportunidades para un grupo de personas a las que no	Pla mig Antoniette mirant a càmera	Ribera del Ebro - Saragossa	Continua el seu discurs

		nos las dan. No podemos meternos en los discursos mainstream porque en realidad no tenemos vida allí, no encontramos desarrollo. Por esa posición paternalista socialment siempre te consideran menos. Te quieren para ser la mujer de color de la foto del 8M, però no para pensar. De la misma manera que un hombre cosifica a una mujer esas mujeres me estan cosificando a mi....”			
00:35:00	Aminata	Veu en off **Aminata: “**Totes les meves companyes racialitzades i negres vam tenir molts dubtes i al final vam decidir anar, però amb la intenció d’anar-hi una mica en bloc i fer-nos sentir...”	Imatges d’arxiu de la manifestació del 8M	Barcelona	L’Aminata parla sobre la seva visió i posició envers la manifestació feminista del 8M

00:35:40	Antoniette	Veu en off **Antoniette:** "Afroféminas no vamos, no tiene ningun sentido para nosotras. ¿Dónde està el crecimiento de las mujeres negres allí? Cada colectivo tiene prioridades y las nuestras no se resuelven en esa huelga. La opresión racista no està considerada una opresión de la que se tanga que discutir a día de hoy..."	Imatges d'arxiu de la manifestació del 8M, seguides d'imatges d'arxiu del Black BCN	Barcelona	L'Antoniette parla sobre la seva visió i explica el motiu pel qual no està a favor de la manifestació del 8M i les alternatives que presenta el moviment afrofeminista
SEQÜÈNCIA 6: RACISME I ESTIGMATITZACIÓ					
00:36:20	Arabi	Veu en off **Arabi:** "Jo he viscut aquí més de 10 anys i he estat escolaritzada, però encara no tinc la nacionalitat espanyola. No tinc ni uns drets mínims amb els que gairebé pugui ser espanyola després de tant de temps que	De pla general a pla sencer de l'Arabi. Molt lent.	Exterior de la casa de camp de Blanes	L'Arabi parla sobre la seva experiència personal amb les lleis d'inmigració

		porto aquí. Encara avui si vull viatjar segons a quins països no puc, he hagut de tornar a començar de zero...”			
00:37:00	Patricia	Veu en off **Patricia:** “Con los chicos con los que he estado no he vivido situaciones racistas, pero por parte de las familias sí. Por ejemplo, con la de mi pareja actual, que llevamos trece años juntos, lo primero que le dijo la vecina fue: “vigila porque esta viene a quedarse con tu casa, a que le des papeles…”	De pla general a pla sencer de la Patricia. Molt lent.	Carrer de Santa Coloma de Gramanet	La Patricia parla de l’estigmatització que li han fet al voltant de la seva persona pel fet de ser negra
00:37:40	Aminata	Veu en off **Aminata:** “M’he trobat comentaris molt sexistes d’estereotips negatius que no sé d’on els treuen, en qüestions de sexe com per exemple que som	De pla general a pla sencer de l’Aminata. Molt lent.	Carrer de Cabrils	L’Aminata parla de l’exotització pel fet de ser negra

		més calentes o sortides. El fetitxisme de tenir relacions amb una dona afro...”			
00:38:20	Antoniette	Veu en off **Antoniette:** “Los estereotipos sobre la mujer negra son prejuicios de la colonización. La mujer sumisa, la que convive con el machismo. Se sigue pensando que la negritud quita valor....”	De pla general a pla sencer de l’Antoniette. Molt lent.	Ribera del Ebro - Saragossa	L’Antoniette parla dels estereotips al voltant de la dona negra
SEQÜÈNCIA 7: CONVERSA ENTRE LES QUATRE					
00:39:00	Antoniette Arabi Aminata Patricia	So sincrònic	Alternació de pla general, pla mig, detall, escorç, perfil, etc.	Exteriors Universitat Autònoma de Barcelona	Conversa entre les protagonistes. No és la gravació de tota la xerrada que fan, sinó la selecció dels moments més significatius d’aquesta. L’eix principal és el

					procés que han viscut d'acceptació i d'abraçar la seva identitat i els seus orígens. D'aquesta derivaran temes com l'activisme estètic, el moviment Go Natural, la militància, l'afrofeminisme, les discriminacions, com és ser dona a Gàmbia i com és créixer entre blanques.
00:50:00	Antoniette Arabi Aminata Patricia	Inici música de fons: "Tomorrow – Benjamin Tissot"	Pla general tancat a més obert	Exteriors Universitat Autònoma de Barcelona	Les quatre s'aixequen i s'acomiaden entre elles

		Veu en off **Arabi: “**Me’n penedeixo de voler ser com una blanca perquè està clar que no ho podem ser i ens hem d’acceptar i tenir la nostra pròpia personalitat.” Veu en off **Antoniette:** “Con la opresión que tengo que luchar más es con el racismo, no con el género básicament porque los problemas de racismo también los recibo de las mujeres.” Veu en off **Aminata: “**Vaig estar molts anys castigant-me fins que la meva identitat hem va explotar a la cara. Ara li dono la volta i sento orgull de la meva negritud.”			

		Veu en off **Patricia: "**El activismo estético es necesario para darnos a conocer así como somos, alejándonos de según qué cánones de belleza. Acabar con lo de "pelo bueno" al pelo liso, con el querer ser blanca."			
00:52:00		Fade in música fins a volum normal	Fos a negre		Imatge desapareix i entra un fons negre d'introducció als crèdits
00:52:01			Crèdits		Crèdits finals

00:54:59		Fade out música			

5.6. Equipament

Per elaborar el pressupost primer de tot necessitem saber aproximadament el cost que tindrà el nostre projecte. Per això, en primer lloc i abans d'elaborar tan sols el pla de treball, necessitem saber quin equipament usarem a la preproducció, a la producció i a la postproducció del documental.

No només parlarem d'equipament en el sentit material, sinó que en aquest apartat també es té en compte l'equip humà que formarà part del documental.

5.6.1. Equip de direcció i producció

Per al nostre documental necessitarem el següent equip humà:

- Directores del documental: s'encarregaran de supervisar tot l'equip tècnic i de decidir sobre els conceptes de producció. Són les encarregades de dirigir la part de producció.
- Ajudant de direcció: a part de vetllar per les decisions del director del documental i que aquestes es portin a terme, ajudarà amb altres coses com amb les transcripcions d'entrevistes.
- Cap de producció: a part de coordinar les funcions tècniques com el pla de producció, també supervisarà les diferents línies de producció a la vegada que també es farà càrrec del factor humà.

5.6.2. Equip tècnic

A l'equip humà i sense contar a l'equip de direcció, hi intervindran diversos tècnics. Tenim diferents equips depenent de les tasques:

- Equip de càmera: necessitarem dos operadors de càmeres.
    - Operador especialista de càmera: com que tenim plans de seguiment i en moviment necessitarem un operador especialista en *steadycam*. A més, s'encarregarà de tot allò en referència a les càmeres per a les sessions de gravació: bateries, memòria, bon estat de les càmeres, etc.
    - Operador de càmera: també hi haurà plans fixes, per això hi haurà aquest operador. A més també s'encarregarà de tot allò que faci referència a les càmeres, com l'anterior operador.

- Equip de so: constarà d'un cap de so i d'un ajudant de so.
    - Cap de so: aquest s'encarregarà de supervisar totes les tasques de so a l'hora de gravar tant a interiors com exteriors, però també serà l'encarregat d'arreglar el so a la postproducció.
    - Ajudant de so: baix la supervisió del cap de so, ajudarà a les tasques que siguin pertinents, però també farà de perxista a les gravacions.
- Equip de muntatge: per a l'equip de muntatge hi haurà un muntador d'imatge i un ajudant de muntatge
    - Muntador d'imatge: serà la persona encarregada de fer tota la part del muntatge de vídeo seguint les instruccions del director. És una peça clau per a la postproducció.
    - Ajudant de muntatge: a part d'ajudar al muntador, serà l'encarregat de l'etalonatge juntament amb el muntador, a més de grafista.

      Equip de guió: hi haurà dues guionistes, a més d'un supervisor de continuïtat.
- Equip de guió: encarregats d'escriure el guió i de supervisar com s'efectua i es trasllada aquest al rodatge
    - Guionistes: la seva feina és principalment la guionització de tot el documental, a part d'encarregar-se en el nostre cas de l'escaleta. Seran dues persones.
    - SCRIPT o supervisor de continuïtat: també podria formar part de l'equip de direcció. Serà la persona encarregada de veure que tot el que s'està gravant tingui coherència amb la cronologia marcada pel guió.

5.6.3 Material tècnic: imatge i so

Després de barallar les diverses ofertes de diferents empreses del sector audiovisual, ens hem decantat per llogar el material tècnic de so i imatge a l'hora de gravar el nostre documental. L'empresa seleccionada és Avisual Pro, localitzada al carrer Sepúlveda de la ciutat de Barcelona.

L’equip que llogarem és el següent:

MATERIAL D’IMATGE	DESCRIPCIÓ
Trípode Manfrotto Befree Live 	Compacte i lleuger **Aspectes tècnics:** • Pes: 1,1kg • Carga màxima: 4kg • Altura mínima: 34 cm • Altura màxima: 144 cm • Material: fibra de carboni
Càmera Sony PXW-Z90 4K 	Càmera de vídeo professional 4K/FHD amb objectiu LEICA DICOMAR gran angular de 24,5 mm i zoom òptic de 15 augments, estabilitzador d’imatge òptic avançat i auto enfocament intel·ligent. **Aspectes tècnics:** • Gravació en 4K HDR • Zoom òptic de 2 augments • Enfocament automàtic híbrid ràpid • Estabilitzador d’imatge • Targeta de memòria SD • Sortida SDI • 2 entrades XLR

Suport d'espatlla Varizoom Traveler 	Suport compacte, encoixinat i regulable, en altura disposa de suport addicional amb un cinturó que suporta el pes de la càmera. Les empunyadures proporcionen un posicionament còmode de les mans. També permet muntar una torxa o un monitor. **Aspectes tècnics:** • Pes: 2.40kg • Suporta càmeres de fins a 3kg
Reflector Lastolite 5 de 175cm 	Reflector plegable. Molt fàcil de transportar i les diferents capes ofereixen molta flexibilitat. Forma circular. **Aspectes tècnics:** • Dimensions: 75cm • Reflector daurat, platejat, blanc, *sunfire* • Difusor translúcid

MATERIAL DE SO	DESCRIPCIÓ
Micròfon unidireccional RODE NTG-4+ 	Amb càpsula de condensador amb molt baix soroll, alta sensibilitat i l'avantatge del control d'equalització i control de nivell mitjançant controls digitals. **Aspectes tècnics:** • Rang de freqüència: 20Hz – 20kHz • Alimentació Phantom 48V o càrrega per USB • Connexió XLR • Patró de direcció supercardioide unidireccional • Sensibilitat: -32.0dB Re 1 volt / Pascal (25.00mV @ 94dB SPL) +/- 2db A 1KhZ.
Perxa de fibra de carboni Rycote G3 	Perxa de micròfon telescòpica de 3 seccions, combina una construcció lleugera amb gran resistència a la tensió i té una extensió de fins a 1,63 metres. **Aspectes tècnics:** • Longitud: plegada 0,64m y estès 1,63m • Pes: 360g

Auriculars Sennheiser 	Alta qualitat i precisió en la reproducció de so. Proporciona un bon aïllament contra el soroll ambiental i una resposta de baixos molt eficaç. **Aspectes tècnics:** • Freqüència: 18-18.000 Hz • Connector jack: 6,3mm / 3,5mm • Llarg de cable: 3m • Nivell de pressió acústica: 115dB

5.6.4. Material tècnic: edició

Com que no tenim oficina física ni material d'edició, la decisió que més s'adequa a les nostres necessitats és el lloguer d'una sala d'edició que ens ofereixi software per editar el nostre documental.

La opció escollida és Videolab, un laboratori audiovisual que ofereix lloguer de sales d'edició per hores o per dies i que es troba al carrer Santaló de Barcelona. En aquestes sales ofereixen tant software d'edició de vídeo, com Davinci Resolve, Avid, Final Cut, Premiere CC... com software d'edició d'àudio.

5.7. Documents de producció

Per al nostre documental requerim de certs documents de producció que ens seran fonamentals per a posteriorment redactar el pressupost i el pla de finançament.

5.7.1. Calendari

Per començar a orientar el que serà el futur pla de treball on trobem les parts de preproducció, producció i postproducció, el primer que necessitem és delimitar el nostre espai temporal. El total són 11 mesos, que comprenen des d'octubre de 2018 fins al setembre del 2019.

Preproducció	Octubre 2018 – Maig 2019
Producció	Juliol – Agost 2019
Postproducció	Agost – Setembre 2019

OCTUBRE						
Dl	**Dt**	**Dc**	**Dj**	**Dv**	**Ds**	**Dg**
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	31				

NOVEMBRE						
Dl	**Dt**	**Dc**	**Dj**	**Dv**	**Ds**	**Dg**
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30		

DESEMBRE						
Dl	**Dt**	**Dc**	**Dj**	**Dv**	**Ds**	**Dg**
					1	**2**
3	**4**	**5**	**6**	**7**	**8**	**9**
10	**11**	**12**	**13**	**14**	**15**	**16**
17	**18**	**19**	**20**	**21**	**22**	**23**
24	**25**	**26**	**27**	**28**	**29**	**30**
31						

GENER						
Dl	Dt	Dc	Dj	Dv	Ds	Dg
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30	31			

FEBRER						
Dl	Dt	Dc	Dj	Dv	Ds	Dg
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28			

MARÇ						
Dl	Dt	Dc	Dj	Dv	Ds	Dg
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	31

ABRIL						
Dl	Dt	Dc	Dj	Dv	Ds	Dg
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30					

MAIG						
Dl	Dt	Dc	Dj	Dv	Ds	Dg
		1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30	31		

JULIOL						
Dl	Dt	Dc	Dj	Dv	Ds	Dg
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29[10]	30	31				

AGOST						
Dl	Dt	Dc	Dj	Dv	Ds	Dg
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30	31	

SETEMBRE						
Dl	Dt	Dc	Dj	Dv	Ds	Dg
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29

5.7.2 Pla de treball

Per una bona planificació del pressupost i el pla de finançament, abans hem d'elaborar el pla de producció (on s'inclou la preproducció i la postproducció) del que serà el nostre documental, afegint una previsió del temps que dedicarem a totes les parts del projecte. La planificació següent és una aproximació donat que no realitzarem el documental en la seva totalitat i dependrà de la disponibilitat de les protagonistes del nostre projecte.
El calendari comprèn des del mes d'octubre de 2018 que va ser quan vam presentar la idea del projecte als mesos de 2019 que necessitarem per formalitzar-lo. Plantegem els mesos que hem necessitat per la preproducció, producció i postproducció, tenint en compte que les dues últimes es duran a terme després de l'entrega de la preproducció que és tota la feina prèvia que hem realitzat per contextualitzar i idear el documental final.

Per elaborar el pla de treball hem decidit utilitzar el Diagrama de Gantt, perquè així sigui més visual i quedin ben definides les tasques i la calendarització d'aquestes.

Pla de preproducció, producció i postproducció

PREPRODUCCIÓ | PRODUCCIÓ | POSTPRODUCCIÓ | Realització de la tasca

TASQUES	INICI DE LA TASCA	DURACIÓ DE LA TASCA	15/10/18 - 19/10/18	22/10/18 - 26/10/18	29/10/18 - 02/11/18	05/11/18 - 9/11/18	12/11/18 - 16/11/18	19/11/18 - 23/11/18	26/11/18 - 30/11/18	03/12/18 - 07/12/18	10/12/18 - 14/12/18	17/12/18 - 21/12/18	24/12/18 - 28/12/18	02/01/19 - 04/01/19	07/01/19 - 11/01/18	14/01/19 - 18/01/19	21/01/19 - 25/01/19	28/01/19 - 01/02/19	04/02/19 - 08/02/19	11/02/19 - 15/02/19	18/02/19 - 22/02/19	25/02/19 - 01/03/19	04/03/19 - 08/03/19	11/03/19 - 15/03/19	18/03/19 - 22/03/19	25/03/19 - 29/03/19	01/04/19 - 05/04/19	08/04/19 - 12/04/19	15/04/19 - 19/04/19	22/04/19 - 26/04/19	29/04/19 - 03/05/19	06/05/19 - 10/05/19	13/05/19 - 17/05/19	20/05/19 - 24/05/19	27/05/19 - 31/05/19	01/07/19 - 07/07/19	08/07/19 - 14/07/19	15/07/19 - 21/07/19	22/07/19 - 28/07/19	29/07/19 - 02/08/19	05/08/19 - 09/08/19	12/08/19 - 16/08/19	19/08/19 - 23/08/19	26/08/19 - 30/08/19	02/09/19 - 06/09/19	9 - 13/09/19	9 - 20/09/201
			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45
Elecció del tema	1	4																																													
Elecció de la modalitat del documental i índex	4	5																																													
Documentació, determinació personatges	7	9																																												
Preparació material. Pressupost i pla finançament	16	9																																												
Escaleta i determinació de localitzacions	25	9																																												
Entrevista Antoniette T. Soler	34	1																																												
Entrevista Arabi Jaiteh	35	1																																												
Entrevista Ami Hankó	36	1																																											
Entrevista Patricia Tena	37	1																																											
Taula rodona	38	2																																											
Ingesta de material i primera edició	38	3																																											
Grafisme	39	2																																											
Etalonatge	39	2																																											
Edició final	41	3																																											
Sonorització	44	2																																											

5.7.3. Drets d'imatge i permisos de gravació

Totes les protagonistes del nostre documental han d'autoritzar els drets d'imatge com a requisit per poder ser gravades i participar al nostre documental. Per això cadascuna ha firmat tres documents facilitats per la Universitat Autònoma de Barcelona que consten a l'Annex número 5, els tres són: Model per la cessió dels drets d'imatge i d'explotació d'obra audiovisual i fotografia; Document de cessió de drets d'explotació i Model de cessió de drets d'explotació. Són similars però dos són en català i un en castellà i considerem important la seva signatura per no tenir problemes legals més endavant.

En general les gravacions es duran a terme a casa de les entrevistades, però en el cas de la taula rodona que volem dur a terme durant un dia en l'última setmana del mes de juliol, gravarem als exteriors de la Universitat Autònoma de Barcelona. En aquest cas haurem de demanar un permís de gravació a la mateixa universitat a l'Àrea de Comunicació i Promoció. Prèviament a la gravació a: a.comunicacio.promocio@uab.cat. Segons les tarifes de lloguer del 2017, la filmació de metratges en un espai exterior de la universitat durant un dia sencer té un cost de **1.016,00€.**

També necessitarem un permís per gravar a Barcelona, Blanes, a Saragossa, a Santa Coloma de Gramanet i a Cabrils per no tenir problemes de producció.

A Barcelona ho farem a través de Barcelona Film Commision que actua d'intermediària entre els productors del documental i els departaments de l'Administració Pública per tramitar els permisos de rodatge. L'Oficina d'Informació i Tràmits de la Guàrdia Urbana és qui tramita aquests permisos, que n'hi ha de diferents. Nosaltres demanarem l'Autorització bàsica d'ocupació de l'espai públic (permís general) per filmacions que és **gratuït** i:

- Autoritza a gravar lliurement per tota la via pública de la ciutat de Barcelona (amb un equip reduït de màxim 10 persones)
- L'horari de cobertura és entre les 8h i les 22h

- Es pot sol·licitar per diferents dies seguits, màxim 30
- El permís s'ha d'auto tramitar a través del portat de tràmits de l'Ajuntament de Barcelona i es pot fer amb 24h d'antelació. Un cop omplert s'imprimeix i s'ha de dur a sobre durant els dies de rodatge

A Saragossa per demanar la llicència es fa a través de la pàgina web de l'Ajuntament a l'apartat de tràmits i serveis: *Rodajes y Grabaciones en vía pública.* S'ha de presentar amb una antelació mínima de 20 dies abans de realitzar la gravació. Primer s'ha d'omplir l'instancia general on es descriu els dies, llocs, horaris, mitjans materials, necessitats municipals, descripció de l'activitat i número de telèfon de contacte d'un responsable de l'activitat. Després amb el DNI electrònic es fa el tràmit online a través d'una carpeta on s'incorpora la sol·licitud i la documentació addicional necessària i s'ha de firmar.

A Blanes l'Ajuntament facilita un document de les ordenances fiscals (2014) on s'exposen les taxes per "Rodatge cinematogràfic i espots publicitaris, per dia - fins a 250 m2. d'ocupació" amb un cost de **1.255,31€** i s'ha de tramitar a través de l'Ajuntament.

A Cabrils no hem trobat el document per internet, però hem trucat a l'ajuntament i existeix l'ordenança fiscal 24 que reflexa el que nosaltres necessitaríem. Segons aquesta ordenança i com reflexa l'article 6.5, per a un rodatge no publicitari el preu per dia és de **150€**. De totes maneres, quedem exempts de pagar tots aquells rodatges que siguin de caràcter educatiu o social, com seria el nostre cas.

A Santa Coloma de Gramenet, trobem a la web de l'ajuntament l'ordenança fiscal número 14, que especifica que la taxa per la gravació de pel·lícules o espots publicitaris és de **290'60€.**

De totes maneres, i com a conclusió final hem decidit que els ajuntaments surtin al nostre documental com a entitats col·laboradores, fet que normalment exclou a les productores a pagar tràmits per gravacions. A més a més, i per fer-ne ressò, s'inclourien als títols de crèdit del nostre documental els ajuntaments de Barcelona,

de Saragossa, de Blanes, de Cabrils i de Santa Coloma de Gramenet i la Universitat Autònoma com a entitats col·laboradores del documental. Precisament i a partir del que s'explica a l'ordenança de Cabrils, molts ajuntaments o institucions opten per no cobrar aquestes taxes depenent del tipus d'audiovisual que es rodi, i volem explotar aquesta possibilitat.

5.8. Pressupost

Per elaborar el nostre pressupost, primer de tot analitzarem d'on surt cada despesa per després ordenar-ho al pressupost per capítols. Per a la primera part del pressupost, punts 4.7.1. i 4.7.2 que són en referència a l'equip humà, hem utilitzat les taules salarials del BOE núm. 97 de dilluns 24 d'abril de 2017, annex I.3 i I.4. De totes maneres, la nostra intenció és contractar a personal autònom, així que el cost de cada un dels integrants del documental serà una mica més elevat del que reflecteixen les taules.

- **Equip de producció i direcció**

Segons les taules salarials del BOE, per a una producció de difusió primària per mitjà d'un sistema de televisió les directores ha de cobrar uns 562'90 euros a la setmana i uns 1934'61 euros al mes. El cap de producció, per altra banda, cobraria uns 480'80 euros a la setmana, i al mes uns 1652'75. A més, l'ajudant de direcció cobraria a la setmana uns 419'30 euros i al mes 1441'35 euros.

Calcularem el total tenint en compte la cronologia del pla de treball i el preu per setmanes, ja que és el que més s'escau. Arrodonint-ho tenint en compte que seran autònoms, el cost total per setmanes seria el següent:

- Directores: **3.420€** x2= **6.840€**
- Cap de producció: **2.940€**
- Ajudant de producció: **2.580€**

A més, també hem de tenir en compte que la direcció del documental també ha fet la part de preproducció que contempla la planificació, documentació, entrevistes... Llavors, com que aquest punt no figurava a les taules salarials, i ha estat una feina també hem decidit calcular la despesa en referència al salari mínim estipulat al BOE del 27 de desembre de 2018, núm. 312. Segons això, i si tenim en compte la part de preproducció són uns **900€** per persona.

Tenim clar que la preproducció han estat molts mesos, però no hem treballat a jornada completa. Per això el càlcul estimat que hem fet és de 30 dies a jornada completa i segons el criteri del BOE i el salari mínim interprofessional.

- **Equip tècnic humà**

Seguint el criteri de les taules salarials del BOE calcularem el sou de l'operador de càmera, de l'operador especialista de càmera, del cap de so, de l'ajudant del cap de so, del muntador, de l'ajudant del muntador, dels guionistes i del *script*. Hem decidit calcular-ho tot per setmanes ja realment no treballarem per mes, sinó setmana a setmana.

L'operador de càmera cobra **316'81** euros a la setmana; en canvi, el de *steadycam* cobra més per la complexitat que té, i puja a uns **378'30** euros setmanals. De cara al so, el cap cobra **419'30** euros, mentre que l'ajudant en cobra **257'01**. De cara al muntatge, el cap cobra **419'30** euros, i el seu ajudant que també és editor de vídeo en cobra **378'30**. Per acabar, contem amb dues guionistes que som nosaltres.

A l'hora de mirar els preus per guionistes i per script, són preus únics, i per això són més elevats. Per redactar un guió amb el pressupost final que tenim es cobren **2.003'89** euros cadascuna, mentre que el coordinador en cobra **3.283'46**.

En total, i tenint en compte que arrodonim a l'alça perquè no seran contractats, sinó externs (autònoms) quedaria així:

- Operador de càmera: **1.980€**

- Operador especialista de càmera: **2.340€**
- Cap de so: **2.580€**
- Ajudant tècnic de so: **1.620€**
- Cap de muntatge: **5.160€**
- Ajudant editor de vídeo: **4.680€**
- Guionistes: **4.020€**
- Coordinador de guions o *script*: **3.190€**

A part d'aquest equip humà, s'ha de tenir en compte també el treball de documentació i planificació del documental que s'ha fet prèviament.

- **Material tècnic: imatge, so**

El material tècnic, com ja hem especificat, el llogarem a l'empresa barcelonina Avisual Pro. Hem mirat llavors els preus especificats a la seva pàgina, on s'especifiquen per setmana, i el càlcul és el següent:

- Trípode Manfrotto Befree Live: 58'50€ per setmana. Cost total: **351€**.
- 2 càmeres Sony PXW-Z90 4K: 624€ per setmana[11]. Cost total: **3.744€**.
- Perxa de fibra de carboni Rycote G3: 39€ per setmana. Cost total: **234€**.
- Micròfon RODE NTG-4+: 78€ per setmana. Cost total: **468€**.
- Auriculars Sennheiser: 19'50€ per setmana. Cost total: **117€**.
- Suport Varizoom Traveler: 97'50€ per setmana. Cost total: **585€**.
- Reflector Lastolite 5 de 175cm: 14'70€ per setmana. Cost total: **88'2€**.

- **Material tècnic: muntatge**

Com que lloguem la sala a Videolab Audiovisual, empresa de Barcelona, i aquest ens proporcionen tant el software com el hardware, només ens hem de preocupar per llogar l'espai.

[11] Preu per ambdues càmeres.

Com bé reflecteix el pla de treball, el muntatge té una duració de 12 setmanes, que seran 60 dies laborables. Si tenim en compte que el lloguer de la sala té un preu de 11€ l'hora i que la jornada dels muntadors serà de 7 hores, el cost serà de 77€ al dia. El total assoleix **4.620€**.

- **Banda sonora**

El nostre documental no té una presència musical molt grossa ja que valorem els silencis i el so sincrònic dels plans, així com les veus en off de les protagonistes. Per això només hi ha 5 minuts de música al final com a tancament. És per això que per escollir la banda sonora ho farem a través de música amb llicència Creative Commons, concretament la de Reconeixement.

Aquesta llicència, CC BY, ens permet l'ús comercial de la música només reconeixent l'autoria de la creació original. A més es permet distribuir, barrejar, ajustar i construir a partir de la peça original. Aquesta llicència es recomana per a una màxima difusió.

- **Subtitulació**

Volem que la nostra producció sigui bilingüe i que les entrevistades parlin en la llengua que es sentin més còmodes. Per això necessitem una subtitulació en castellà.

Per aquesta part de la postproducció contractarem l'empresa Sublime, experts en subtitulació. Tenen diferents preus, però nosaltres ens hem decantat per la tarifa de 6'99€ el minut. Si tenim en compte que el nostre documental dura 55 minuts, el preu total serà de **384'45€.**

- **Transport**

La furgoneta més assequible que hem trobat per a nosaltres a Barcelona, d'estil Citröen Jumper, comparant els preus de diferents empreses (*Expertcar, Kayak, RentalCars, Avis, Sixt...)* és de **47€/ dia**, un total de **1.786€** del dia 1 de juliol 2019 al 9 d'agost.

A aquest cost li hem d'afegir el de la gasolina: calculem que només per anar a Saragossa amb peatges serà d'uns **120€.** Calculem un cost de **300€** en gasolina aproximat en total.

- **Dietes i allotjament**

Segons el BOE del 2017 les despeses de dietes per persona al dia és de:

-Dinar: 12,85€

-Sopar: 14,99€

-Allotjament i esmorzar: 47,08€

-Despeses de butxaca: 8,56€

Tenint en compte que la proposta és passar una setmana amb cada entrevistada i que l'equip humà estarà format per 9 persones, estimem un pressupost de **30€** per persona al dia amb dietes. Un total de **210€** a la setmana per persona que ascendeix a **1.260** euros per les 6 setmanes de rodatge per persona.

L'import total de les dietes durant el mes de producció serà de **11.340€**. En el cas de l'allotjament només serà necessari pel desplaçament a Saragossa, donat que els altres llocs són propers a la nostra localització d'origen. Llavors, calculem uns **50€** al dia per persona, uns **350€** a la setmana. En total, per nou persones, llavors serien **3.150€**.

- **Assegurança de responsabilitat civil**

Com empresa i durant el nostre exercici laboral que és el de realitzar un projecte documental es poden produir danys a tercers que s'hauran d'indemnitzar segons el cas. L'assegurança de responsabilitat civil és la que necessitem per cobrir el nostre equip humà en cas d'incident, a més segons el cas és obligatori tenir-la. L'art. 1902 del Codi civil diu: "Qui per acció o omissió causi un dany a un altre, amb la intervenció de culpa o negligència, està obligat a reparar el dany causat".

L'assegurança que hem triat després de comparar diverses és la de RiskMedia Group vinculat amb AXA Seguros, que a més és una assegurança de responsabilitat civil audiovisual específica per el nostre àmbit i té un cost de **318,45€**.

- **A tenir en compte en relació al pressupost**

Com es veu reflectit a l'escaleta, utilitzarem la veu en off. Les encarregades de posar la veu en off seran les nostres protagonistes, per la qual cosa no contem en que tingui un cost afegit.

A més, com que les imatges d'arxiu que utilitzem són pròpies (s'ha contemplat l'ús d'imatges de Gàmbia) tampoc tindran cost afegit.

5.9. Pressupost per capítols

PREPRODUCCIÓ				
Concepte	**Dies**	**Núm. de persones**	**Import diari**	**Import**
Preparació i documentació del documental	**30**	**2**	**30€**	**1.800€**
Subtotal				**1.800€**

PRODUCCIÓ Equip humà				
Concepte	**Setmanes**	**Núm. de persones**	**Sou per setmana**	**Import**
Director	**6**	**2**	**570€**	**6.840€**
Cap de producció	**6**	**1**	**490€**	**2.940€**
Ajudant de producció	**6**	**1**	**430€**	**2.580€**
Operador especialista de càmera	**6**	**1**	**390€**	**2.340€**
Operador de càmera	**6**	**1**	**330€**	**1.980€**
Cap de so	**6**	**1**	**430€**	**2.580€**
Tècnic de so	**6**	**1**	**270€**	**1.620€**
Guionistes	**6**	**2**	**670€**	**4.020€**
SCRIPT	**6**	**1**	**531,67**	**3.190€**
Subtotal				**28.090€**

PRODUCCIÓ Equip tècnic (material)				
Concepte	**Setmanes**	**Unitats**	**Preu per setmana**	**Import**
Trípode	**6**	**1**	**58’50€**	**351€**
Càmeres	**6**	**2**	**624€**	**3.744€**
Perxa	**6**	**1**	**39€**	**234€**
Micròfon	**6**	**1**	**78€**	**468€**
Auriculars	**6**	**1**	**19’50€**	**117€**
Suport d’espatlla per càmera	**6**	**1**	**97’50€**	**585€**
Reflector	**6**	**1**	**14’70€**	**88’20€**
Subtotal				**5.587’20€**

PRODUCCIÓ Transport, dietes i assegurança de responsabilitat civil				
Concepte	**Setmanes**	**Unitats**	**Preu per dia**	**Import**
Transport	**6**	**1**	**47€**	**1.786€**
Peatges	**-**	**-**	**-**	**120€**
Gasolina	**-**	**-**	**-**	**300€**
Dietes	**-**	**9 persones**	**30€/p**	**11.340€**
Allotjament	**1**	**9 persones**	**50€/p**	**3.150€**
Assegurança	**-**	**-**	**-**	**318’45€**
Subtotal				**17.014’45€**

POSTPRODUCCIÓ Muntatge i subtitulació				
Concepte	**Setmanes**	**Unitats**	**Preu per setmana**	**Import**
Lloguer sala muntatge	**12**	**1**	**385€**	**4.620€**
Cap de muntatge	**12**	**1**	**860€**	**5.160€**

Ajudant editor de vídeo	**12**	**1**	**780€**	**4.780€**
Servei de subtitulació	**-**	**-**	**-**	**384’45€**
Subtotal				**14.944’45€**

RESUM DEL PRESSUPOST		
Concepte	**Capítols**	**Import**
Preproducció	**-**	**1.800€**
Producció	**Equip humà**	**50.691’65€**
	Equipament tècnic	
	Transport, dietes i assegurança	
Postproducció	**Muntatge i subtitulació**	**14.944’45€**
Subtotal		**67.436’1€**
Pressupost de despeses imprevistes		**1.000€**
TOTAL COST PRESSUPOST		**68.436’1€**

5.10. Pla de finançament

Un cop desenvolupat el pressupost necessari, hem de definir quin és el nostre pla de finançament. A tot això s'ha de tenir en compte que és una imatge aproximada ja que no és un projecte finalitzat en sí, però el que dibuixem a continuació seria l'ideal per a nosaltres. A més, s'ha de tenir en compte que al no ser una productora nosaltres no podríem presentar-nos a les subvencions de l'ICEC, sinó que ho faríem a través de la productora Bat a Bat.

Les opcions que estudiem són les següents exposades a la taula i descrites a continuació:

CONCEPTE	ENTITAT	IMPORT
Crowfunding	Verkami	**30.000€**
Inversió productora	Bat a Bat	**7.000€**
Subvenció	Institut Català de les Empreses Culturals (ICEC)	**6.600€**
Cooproducció	TV3	**25.000€**

TOTAL PRESSUPOST	**68.436'1€**
TOTAL FINANÇAT	38.600€
TOTAL APORTACIÓ PRÒPIA	30.000€

5.10.1. Campanya de micromecenatge

Faríem gran part del nostre finançament a través d'una campanya de microfinançament, mitjançant Verkami que té una taxa d'èxit del 72%. A Verkami cada projecte té un objectiu de finançament, decidit pels creadors, i 40 dies per aconseguir-lo. La nostra campanya seria de **30.000€**

5.10.2. Inversió productora

És molt difícil aconseguir finançament si no som dins del circuit d'ajuda i del sistema de finançament. Per això contemplem la possibilitat més real que és el de realitzar el nostre projecte a través d'una productora i presentar-lo a TV3 per que el coprodueixi. Així tenim dret a demanar una subvenció al ICEC.

La productora que plantegem és BataBat que seria l'encarregada de fer les gestions amb TV3 i l'ICEC. Hem triat BataBat perquè ha estat una productora recomanada per professionals i és una productora catalana amb seu a Barcelona que fan diferents tipus de projectes i produeixen documentals treballant amb cadenes de televisió nacionals i internacionals.

La inversió de la productora serà de **7.000€.**

5.10.3. Subvenció ICEC

L'Institut Català de les Empreses Culturals dóna subvencions per a la realització de documentals destinats a ser emesos per televisió. Per poder obtenir aquesta subvenció s'han de complir uns requisits que s'especifiquen a la seva pàgina web, a més d'emplenar i enviar la documentació relacionada que es demana. Segons les seves bases que apareixen a la normativa, l'import de l'ajut sol ser un percentatge o fracció de l'import total del projecte que no pot superar el 50% del seu cost.

Per tal de demanar l'ajut s'ha de presentar la sol·licitud emplenada d'acord amb el formulari corresponent per cada convocatòria i s'ha d'adjuntar el projecte d'activitat incloent les dades d'inici i finalització previstes i el lloc de realització del projecte. A més del pressupost complet i detallat del projecte on figurin totes les despeses i els ingressos previstos, la quantia de l'ajut que se sol·licitat i el detall de les fonts de finançament.

Segons la resolució de la convocatòria de subvencions a l'audiovisual per obres destinades a ser emeses per televisió (2018) per un projecte com el nostre rebríem uns **6.600€** en tres pagaments un durant el 2019 i els altres dos durant el 2020.

5.10.4. Co-producció amb TV3

Per fer la coproducció amb TV3 hem de fer la sol·licitud a l'apartat de presentació de projectes audiovisuals en règim de coproducció. I en l'apartat de projectes de documentals les bases descrites per fer la sol·licitud són les següents:

1. S'han de presentar en el format següent dins el termini de presentació de projectes corresponent:

- Dossier imprès en format DIN-A4 enquadernat amb el formulari de registre com a portada, que s'ha de fer arribar per correu, missatger o en persona.
- Dossier en format electrònic amb dos fitxers: un amb el projecte i un altre amb el formulari de registre, en "Word" o "pdf". Es pot enviar per correu electrònic (coproduccions-documentals_TVC@ccma.cat) o adjuntant un CD al dossier imprès.

2. Segons la web les dades i documentació que s'hi ha d'incloure són:

- Formulari de registre degudament omplert (Annexos)
- Story line (4 ratlles)
- Tema: descripció com més concreta millor de la idea / contingut
- Personatges amb els perfils dels protagonistes principals (anònims, rellevant, experts...)
- Tractament: com es pensa convertir la idea en un audiovisual, criteris de realització, estil i tipus de documental (informació per poder visualitzar amb criteris objectius el treball final)
- Preguió / escaleta

- Currículums dels principals membres de l'equip: realització, guió, producció i d'altres que es considerin significativament rellevants (direcció de fotografia, so, muntatge, assessoria de continguts ...)
- Historial de la productora (per a la qual presenten projectes per primera vegada)
- Pressupost aproximatiu desglossat per partides
- Pla de finançament: detallar els imports de les aportacions previstes i/o sol·licitades, a qui se sol·licita i en quin concepte (coproducció, prebendes / drets d'antena, ajut / subvenció, col·laboració, patrocini ...)
- Imatges d'arxiu de TV3: si se'n preveu l'ús dins el documental / llarg i els minuts previstos
- Pla de treball
- No és imprescindible, però pot ser molt útil adjuntar-hi un "teaser" (DVD) il·lustratiu

L'import sol·licitat no pot superar el 45% del pressupost, per tant sol·licitarem **25.000€**

6

BIBLIOGRAFIA I WEBGRAFIA

6. Bibliografia i webgrafia

6.1. Bibliografia

- BARROSO, Jaime. (1994). *Técnicas de realización de reportajes y documentales para televisión*. Instituto Oficial de Radio Televisión Española.

- BELA-LOBEDDE, Desirée (2018). *Ser mujer negra en España*. Barcelona: Penguin Random House Grupo Editorial

- BELA-LOBEDDE, Desirée (2019). Xerrada “Ciberactivisme estètic. Xarxes socials i moviment Go Natural.” Barcelona

- Davis, Angela (2016). Autobiografía Angela Davis. Barcelona: Capitán Swing

- DESPENTES, Virginie (2018). *Teoria King Kong.* Barcelona: l’altra editorial 2018

- Dones+Àfriques (2010). Africana. *Aportacions per a la descolonització del feminisme*. Barcelona: oozebap

- EKOKA, Deborah (2019). Metamba Miago. *Relatos y saberes de mujeres afroespañolas*. Valencia: United Minds

- FREEDMAN, Jane (2004). *Feminismo: ¿unidad o conflicto?* Madrid: Narcea.

- GABARRA, Princess (2017). *Una historia del Afro.* Afroféminas. Recuperat: 20/01/2019 Web: https://afrofeminas.com/2017/03/16/una-historia-del-afro/

- HOOKS, bell; BRAH, Avatar; BHAVNANI, Kum-Kum; COULSON, Margaret (2004). *Otras inapropiables. Feminismos desde las fronteras*. Madrid: Traficantes de Sueños
- HOOKS, bell (2017). *El feminismo es para todo el mundo.* Madrid: Traficantes de Sueños

- LÓPEZ VARELA, Diana (2016). *No es país para coños.* Barcelona: Ediciones Península Atalaya 2018

- MORET, Karo (2018). Xerrada "Les Altres. Feministes racialitzades". Barcelona

- Movimiento para la Identidad de la Mujer Negra. (1996) *Racismo en los medios de comunicación: memoria seminario taller*. Santo Domingo, Rep. Dominicana: Editora Buho.

- Nichols, Bill (2001). *Introduction to documentary*. Indiana: Indiana University Press.

- Nichols, Bill (1997). *La representación de la realidad*. Buenos Aires: Paidós.

- NGOZI ADICHE, Chimamanda (2015). *Todos deberíamos ser feministas.* Barcelona: Penguin Random House Grupo Editorial

- SIPI, Remei (2018). *Mujeres africanas. Más allá del tópico de la jovialidad*. Barcelona: Ediciones Wanáfrica S.L

- SMITH, Barbara (1982). «Racism and Womens studies», en Gloria T. Hull, Patricia Bell Scott y Barbara Smith (eds.), All Women Are White, All the Blacks Are Men, But Some of Us Are Brave, Nueva York, Feminist Press. Citado por BHAVNANI, Kum-Kum; COULSON, Margaret (2004). *Otras inapropiables. Feminismos desde las fronteras*. Madrid: Traficantes de Sueños

- SOLER, T. Antoniette (2018). *Viviendo en modo Afroféminas*. Barcelona: La Tija Edicions

- TRUTH, Sojourner; WELLS, Ida; HILL COLLINS, Patricia; DAVIS, Angela; STACK, Carol; CARBY, Hazel; PARMAR, Pratibha; IFEKWUNIGWE, Jayne; ANG-LYGATE, Magdalene (2012). *Feminismos negros. Una antologia.* Madrid: Traficantes de Sueños

- VARELA, Nuria (2013). *Feminismo para principiantes*. Barcelona: Ediciones B, S.A

- Varela, Nuria (2017). *Cansadas. Una reacción feminista frente a la nueva misoginia*. Barcelona: Ediciones B, S.A

6.2.Webgrafia

- Afroféminas. (2017). *Por qué Afroféminas no se suma a la Huelga Feminista*. 25/11/2018, del blog *Afroféminas*. Recuperat de: https://afrofeminas.com/2018/03/05/porque-afrofeminas-no-se-suma-a-la-huelga-feminista/

- AIMC (2019). *Web oficial de la Asociación para la Investigación de Medios de comunicación.* Consultat el: 8/04/2019. Web: https://www.aimc.es/descargas/descargas-gratuitas/

- Ajuntament de Santa Coloma de Gramanet (2019). *Ordenança fiscal número 14: reguladora de la taxa per ocupació i aprofitament de la via pública*. Consultat el: 21/4/2019. Recuperat de: https://www.gramenet.cat/fileadmin/Files/Ajuntament/normativa/ordenances/14_Ocupacio_via_publica.pdf

- Audiencia general de medios AIMC (2019). *Web oficial de la Asociación para la Investigación de Medios de comunicación.* Consultat el: 8/04/2019. Web: http://reporting.aimc.es/index.html#/main/cockpit

- Atzur Produccions (2018). *Web oficial d'Atzur Produccions*. Consultat el 15/12/2018. Web: https://atzurproduccions.cat/nosaltres/

- Avisual Pro (2018). *Pàgina web de l'empresa de lloguer de material Avisual Pro.* Consultat el 18/2/2019. Web: https://www.avisualpro.es/contacto/

- Barcelona Film Commission (2018). *Pàgina web de la Barcelona Film Commission.* Solicitudes de permisos para grabar en la vía pública. Consultat el 25/2/2019. Web: http://www.bcncatfilmcommission.com/es/roda-amb-nosaltres/formularios

- Bat a Bat Productora (2018). *Web oficial de la productora Bat a Bat.* Consultat el 4/3/2019 Web: http://batabat.cat/cont/

- Boletín oficial del Estado (2017). *Tablas salariales del 2017 del convenio colectivo del sector de la industria de producción audiovisual*. Consultat el 18/2/2019 Web: https://www.boe.es/boe/dias/2017/04/24/pdfs/BOE-A-2017-4475.pdf

- Boletín oficial del Estado (2018). *Real Decreto 1462/2018, de 21 de diciembre, por el que se fija el salario mínimo interprofesional para 2019.* Consultat el 15/52019. Recuperat de: https://www.boe.es/boe/dias/2018/12/27/pdfs/BOE-A-2018-17773.pdf

- CCMA (2018). *Web oficial de la Corporació Catalana de Mitjans audiovisuals*. Presentació de projectes audiovisuals en règim de coproducció. Consultat 19/2/2019. Web: https://www.ccma.cat/presentacio-projectes/coproduccions/

- Cock, Alejandro. (2006). *Retórica en el documental: propuesta para el análisis de los principales elementos retóricos del cine de no-ficción*, de UAB. Recuperat el 16/12/2018. Web: http://metamentaldoc.com/Clasificaci%F3n_Bill_Nichols.pdf

- CLAVERA, Oriol (2018). *«El feminisme blanc no ha fet res per les dones negres, no li importen».* Diari Jornada. Recuperat: 18/01/2019. Web: https://www.diarijornada.coop/mon/20180518/feminisme-blanc-no-ha-fet-res-dones-negres-no-li-importen

- CLAVO, María Josefina. (2010). *Chandra Talpade Mohanty y su crítica al pensamiento feminista occidental*. Universidad de Rioja. Recuperat el 21/01/2019. Web: https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=3391655

- CUSTODIO, Sorilenny (2018). *Pelo natural, peinados y discriminación.* Afroféminas. Recuperat: 17/01/2019. Web: https://afrofeminas.com/2018/03/10/pelo-natural-peinados-y-discriminacion/

- Departament de Cultura. *Web official del Department de Cultura de la Generalitat.* Ajuts, bequest i subvencions. Consultat el 20/2/2019. Web: http://cultura.gencat.cat/ca/tramits/tramits-temes/?filtreResp=t&tipusSel=7763719a-a82c-11e3-a972-000c29052e2c

- DE MIGUEL, Ana. (2000). *Los feminismos a través de la historia*. Publicat a *Diez palabras clave sobre mujer,* de Celia Amorós. Recuperat el 16/01/2019. Web: http://acoca2.blogs.uv.es/files/2013/12/Los-feminismos.pdf

- Docs Barcelona (2019). *Web official de Docs Barcelona*. Consultat el 9/04/2019 Web: http://www.docsbarcelona.com/es/

- DUODU, Beatrice. (2018). *On son les dones negres? Feminisme africà i la representació de les dones africanes a la premsa catalana*. Universitat Autònoma de Barcelona. Recuperat el 18/01/2019. Web: https://ddd.uab.cat/pub/tfg/2018/196386/TFG_Duodu_Beatrice.pdf

- EDOC. *Web oficial Encuentros del otro cine*. Festival Internacional de Cine Documental. Consultat el 9/04/2019. Web: http://festivaledoc.org

- Equip tècnic de l'Observatori de les Dones als Mitjans de Comunicació. (2018). *Les dones als mitjans de comunicació: invisibles o estereotipades?*. Observatori de les Dones en els Mitjans de Comunicació. Recuperat el 13/01/2019. Web: https://www.observatoridelesdones.org/wp-content/uploads/2018/09/les_dones_als_mitjans_de_comunicacio_invisibles_i_estereotipades_0.pdf

- EsCineEspañol (2019). *Web oficial de cine español*. Consultat el 7/04/2019. Web: http://www.culturaydeporte.gob.es/cultura-mecd/areas-cultura/cine/promocion/educacion-audiovisual/educacion-audiovisual-festivales.html

- Evaluation methodological approach (2015). *Análisis DAFO (Debilidades, Amenazas, Fortalezas, Oportunidades.* Consultat el 30/03/2019. Web: https://europa.eu/capacity4dev/evaluation_guidelines/minisite/es-bases-metodológicas-y-enfoque/herramientas-de-evaluación/análisis-dafo-debilidades-amena

- Festival de Cine Africano (2019). *Web oficial Festival de Cine Africano*. Consultat el 9/04/2019 Web: https://www.fcat.es

- FICCI (2019). *Web oficial de Festival Internacional de cine de Cartagena de Indias*. Consultat el 9/04/2019. Web: http://ficcifestival.com/index.php

- FIDBA. *Web oficial Festival Internacional de Cine Documental de Buenos Aires*. Consultat el 9/04/2019. Web: http://www.fidba.com.ar/2018/

- Filmaffinity (2018). *Web de Filmaffinity*. Consultat el 21/12/2018. https://www.filmaffinity.com/es/film419532.html

- Filmin (2019). *Web oficial de Filmin.* Consultat el 2/05/2019. Web: https://www.filmin.es/suscribete#plan-form

- GABBARA, Princess. *Una historia del afro.* Afroféminas. Consultat el 16/01/2019 Web: https://afrofeminas.com/2017/03/16/una-historia-del-afro/

- GAMBA, Susana. *Feminismo: historia y corrientes*. Mujeres en red. Recuperat el 16/01/2019. Web: http://www.mujeresenred.net/spip.php?article1397

- Helfer, Michael (2015*). Semejanzas y diferencias entre documental y reportaje audiovisual,* de Universidad Privada del Norte. Recuperat el 13/12/2018. http://blogs.upn.edu.pe/comunicaciones/2015/04/29/semejanzas-y-diferencias-entre-documental-y-reportaje-audiovisual/

- ICEC (2018). *Web official de l'Institut Català de les Empreses Culturals.* Subvencions a la producció de sèries audiovisuals de ficció. Consultat el 22/2/2019. Web: http://icec.gencat.cat/ca/tramits/tramits-temes/Subvencions-a-la-produccio-de-series-audiovisuals-de-ficcio?category=73da721c-a82c-11e3-a972-000c29052e2c

- IDESCAT (2019). *Web official de l'Institut d'Estadística de Catalunya.* Consultat: 7/04/2019 Web: https://www.idescat.cat/pub/?id=aec&n=774&lang=es

- IMDB (2018). *Web IMDB*. Consultat el 20/12/2018. https://www.imdb.com/title/tt7214762/

- INE. Cultura y ocio. *PDF del Anuario Estadístico de España 2018*. Consultat el 10/04/2019. Web: https://www.ine.es/prodyser/pubweb/anuario18/anu18_04cultu.pdf

- Instituto de la Cinematografía y de las Artes Audiovisuales. *PDF Boletín Informativo 2016*. Consultat el 10/04/2019. Web: http://www.culturaydeporte.gob.es/dam/jcr:dfcc01df-65b2-4a55-a3cc-74aa4ecd23f0/03-balance-produccion.pdf

- KHONDLO, Khanya (2018). *La radical historia del turbante*. Afroféminas. Recuperat: 18/01/2019. Web: https://afrofeminas.com/2019/01/20/la-radical-historia-del-turbante/

- KILALE, Josephine (2018). *Amor propio y pelo afro*. Afroféminas. Recuperat: 17/01/2019. Web: https://afrofeminas.com/2018/07/20/amor-propio-y-pelo-afro

- LaBonne (2018). *Web oficial del Centre Cultural de Dones Francesca Bonnemaison*. Consultat el 15/12/2018. http://labonne.org/about/

- MAGNET, Camila (2018*). Sobre el uso del turbante africano y la apropiación cultural.* Radio JGM. Recuperat: 18/02/2019. Web: https://radiojgm.uchile.cl/sobre-el-uso-del-turbante-africano-y-la-apropiacion-cultural/

- Márgenes. *Web oficial Festival Márgenes*. Consultat el 9/04/2019. Web: https://www.margenes.org

- Mariño, Henrique. (2017). *Luisa Capetillo, la anarcofeminista que se enfrentó a la Justicia por usar pantalones*. 25/11/2018, de Diario Público. Recuperat de: https://www.publico.es/sociedad/luisa-capetillo-feminista-pantalones.html

- Martínez, Gabriela. (2018). *Cuando la moda mercantiliza el feminismo*. 24/11/2018, de El País. Recuperat de: https://elpais.com/elpais/2018/07/02/mujeres/1530541734_440847.html

- MBOMÍO, Lucía (2018). *Queremos hacer de nosotres, no de lo que somos para vosotres.* Pikara Magazine. Recuperat: 17/01/2019. Web: https://www.pikaramagazine.com/2018/03/racismo-ficcion/

- Metromuster (2014). *Web oficial del documental Ciutat Morta*. Consultat el 23/12/2018. https://ciutatmorta.wordpress.com/

- Minoria absoluta (2018). *Web oficial de Minoria absoluta*. Consultat el 15/12/2018. http://www.minoriaabsoluta.com/documentals/

- Mostra internacional de film de dones. *Web oficial Mostra internacional de film de dones*. Consultat el 9/04/2019. Web: https://www.mostrafilmsdones.cat

- M. Prieto (2018). *Netflix ya suma 8 millones de usuarios en España.* Web oficial del diari Expansión. Consultat el 10/04/2019. Web: http://www.expansion.com/economia-digital/companias/2018/12/06/5c0793c4ca4741dd118b45e2.html
- Netflix (2018). *Web oficial de Netflix*. Consultat el 15/12/2018. http://www.netflix.com/browse

- Observatori del discurs d'odi als mitjans de comunicació. (2017). *El prejudici fet notícia.* Mèdia.cat. Recuperat el 22/01/2019. Web: http://www.media.cat/discursodimitjans/wp-content/uploads/2017/02/Estudi_2016-2017_00.pdf

- Real Academia Española (2014). *Diccionario de la lengua española* (23ª edició). Recuperat el 19/12/2018. http://dle.rae.es/srv/search?m=30&w=documental

- Redacció del diari El Comercio (2018). *Productos para blanquear la piel, una moda peligrosa en África*. El Comercio. Recuperat el 21/01/2019. Web: https://elcomercio.pe/mundo/productos-blanquear-piel-moda-peligrosa-africa-fotos-noticia-545767

- Riskmedia Group. (2018). *Pàgina web de Riskmedia Group. Assegurança de responsabilitat civil.* Consultat el 15/3/2019. Web: http://www.riskmediagroup.com/new/responsabilidad_civil_audiovisual.php

- SÁNCHEZ, Leticia (2018). *Mi primera década con el pelo natural y la primera película que trata este tema.* Afroféminas, Recuperat: 17/01/2019. Web: https://afrofeminas.com/2018/10/10/mi-primera-decada-con-el-pelo-natural-y-la-primera-pelicula-que-trata-este-tema

- SAN NARCISO, Maria (2017). *¿Ets racista i no ho saps?* El Periódico. Recuperat: 17/01/2019. Web: https://www.elperiodico.cat/ca/mes-periodico/20170909/no-es-pais-per-a-negres-6273832

- SWARTCH, Elvira (2018). *Mi pelo afro es radical.* Afroféminas. Recuperat: 17/01/2019. Web: https://afrofeminas.com/2018/01/15/mi-pelo-afro-es-radical-2/

- SWARTCH, Elvira (2018). *Salud e identidad en el pelo de las mujeres negras.* Afroféminas. Recuperat: 18/01/2019. Web: https://afrofeminas.com/2018/01/07/salud-e-identidad-en-el-pelo-de-las-mujeres-negras-2/

- Tribuna Feminista (2016). *Sojourner Truth: "¿No soy yo una mujer?".* Tribuna Feminista. Consultat el 15/3/2019. Web: https://tribunafeminista.elplural.com/2016/07/sojourner-truth-no-soy-yo-una-mujer/

- VALOYES, Sandra. (2017). *Mujeres afro en los medios: resistiendo a los estereotipos.* Red Colombiana de Periodistas con Visión de Género. Recuperat el 20/01/2019. Web: http://www.redperiodistasgenero.org/mujeres-afro-en-los-medios-resistiendo-a-los-estereotipos/

- VÁSQUEZ, Patricia (2017). *Good Hair Movie*. Afroféminas. Recuperat: 24/01/2019. Web: https://afrofeminas.com/2014/04/25/good-hair-movie/

- VENTAS, Leire. (2016). *Los peligros de usar los cada vez más Populares blanqueadores de piel*. BBC Mundo. Recuperat el 22/01/2019. Web: https://www.bbc.com/mundo/noticias-36481994

- VERKAMI. *Web official de Verkami.* Consultat: 19/2/2019. Web: https://www.verkami.com

- Zavala, Daniela (2010). *Documental Televisivo: La transformación del género documenta*l, de Universidad de las Américas Puebla. Recuperat el 10/12/2018. http://catarina.udlap.mx/u_dl_a/tales/documentos/lco/zavala_c_d/capitulo3.pdf
- Zinebi. *Web oficial Festival internacional de cine documental y cortometraje de Bilbao*. Consultat el 9/04/2019. Web: https://zinebi.com

7

ANNEXOS

ANNEX 1
ENTREVISTA PATRICIA TENA

¿Has vivido alguna vez una situación de opresión o discriminación por ser mujer? ¿Y por ser negra?

Trabajo en un sector en donde casi siempre trabajan hombres así que sufro como dos partes de discriminación: por una parte siempre te quieren ayudar, no te dejan hacer algunas cosas, y por otra parte por el simple hecho de ser mujer pues te hacen sentir como que no vales. Por ser negra además, me hacían los típicos comentarios.

¿En alguna relación amorosa has vivido situaciones machistas?

Con los chicos con los que he estado no, pero por parte de las familias sí. Por ejemplo, con la de mi pareja actual, que llevamos trece años juntos, lo primero que le dijo la vecina fue: “vigila porque esta viene a quedarse con tu casa, a que le des papeles…”. Son cosas que se dicen por desconocimiento, y ahí mi suegra saltó y le dijo “pues ella tiene más papeles que mi marido”.

¿Cómo crees que ha forjado tu carácter el hecho de ser negra?

Mi historia es un poco… Todavía estoy en proceso, y ya voy para los cuarenta. Yo nunca he vivido con personas negras. Mi madre es blanca y me he criado con mi familia materna. No conozco a mi padre, entonces era como si me faltara algo y mi entorno siempre ha querido protegerme, me han aislado un poco a la hora de conocer un poco más. Empecé a relacionarme con gente negra por el pelo, pero nunca antes.

¿En qué momento decidiste empezarte a relacionar con gente racializada?

Fue a partir de que empecé a investigar por el tema del pelo. Era una cosa que me traía mal desde pequeña, entonces fui contactando con gente que padecía los mismos problemas de cabello. Ahora es gente que ha pasado a formar parte de mi familia.

¿Cómo llevabas tener el pelo afro de pequeña? ¿Pasaste por algún período de transición?

De pequeña el pelo para mí era una tortura. Yo tenía la autoestima muy baja, ni mi madre ni mi abuela sabían cómo peinarme y en casa tampoco se gastaban mucho dinero en productos porque ellas tenían el pelo liso y con un champú y acondicionador ya bastaba para ellas. Yo nunca me he sentido mal por ser negra, pero sí por mi cabello. Además de pequeña se metían mucho conmigo por eso. El día que tenían que lavarme la cabeza y desenredarme para mí era horrible. A veces, hasta cogía unas tijeras y me lo cortaba a mí misma.

Cuando tenía nudos a veces mi madre y mi abuela me desenredaban con un tenedor porque no sabían cómo hacerlo. Para mí son malos recuerdos y a los quince años ya me compré mi primer desrizante, que me quedó hecho una chapuza: tenía partes lisas, partes rizadas, partes texturizadas… Claro yo veía mujeres negras por la televisión con el cabello liso, como si fuera el de una blanca, así que seguí con este proceso durante unos años, aunque tampoco era algo constante. Nadie me explicó cómo debía llevar el pelo, ni cómo cuidármelo y en parte ha sido sobretodo porque a mi alrededor no había gente negra. Y llegó un momento en el que dije que no podía seguir así.

¿Y en qué punto decides dejarte el pelo afro y dejar todos estos tratamientos?

Yo me dejé el pelo natural hasta los quince años aunque siempre lo llevaba recogido porque no me gustaba nada. Fue a raíz de venir aquí, a Barcelona, que mi pareja me preguntó que por qué no me lo dejaba al natural. Al principio sólo me venían recuerdos de la tortura que era para mí dejarme el pelo afro, pero poco a poco empecé a investigar por internet y vi que en Francia y en Estados Unidos la gente hablaba del cabello natural. Un día, ya por dejadez, cuando me tocaba hacerme el desrizado lo fui dejando, empecé a leer y decidí probar. Tampoco estaba nada convencida, y decidí que si en unos meses mi pelo no me gustaba o como veía en las fotos por internet me lo volvería a alisar. Al final me enganché, fui aprendiendo más, conociendo a más gente de otros países y de España y veía que mi situación era muy similar a la suya. Hasta la gente que se había criado y crecido con su familia negra tenían los mismos problemas que yo.

¿El blog de Afrohair que empezaste fue a raíz de no encontrar referentes?

Yo realmente empecé con un foro porque era la época y fue mientras hacía un curso de diseño web porque estaba en el paro, y en el curso nos pidieron que hiciéramos una web. Entonces cuando empecé a investigar me metía sobretodo en foros americanos y creé un foro porque era lo que estaba de moda y te permitía interactuar más con la gente. Al poco tiempo conocí lo que era un blog, así que lo creé para así enseñar a otras chicas lo que iba aprendiendo y me iban enseñando, a base también de ir traduciendo los materiales de otras páginas web en inglés.

¿Sigue funcionando?

Ahora mismo lo tengo parado por diversos temas personales. Actualmente no escribo mucho pero parece que vuelve a llegar un buen momento para continuarlo, ya que esa es la intención.

¿Qué opinas del activismo estético y del movimiento Go Natural? Lo que tú haces sería activismo estético, entendemos.

Comparto la intención que tienen. Yo lo hago por lo mismo por lo que empecé, que es sentirme cómoda así como soy, tal cual. Creo que es necesario para darnos a conocer así como somos, alejándonos de según que cánones de belleza. Acabar con lo de "pelo bueno" al pelo liso, con el querer ser blanca… Veo importante el activismo estético para romper con eso, el que no encajamos en unos estereotipos "correctos". Es una lucha, el aceptar como somos con normalidad.

¿Qué piensas del movimiento afrofeminista?

Lo comparto. Ahora mismo estoy sobretodo aprendiendo lo que significa y lo que es. Desde el poco contacto con la gente negra que he tenido, desde un inicio yo me he centrado en el pelo, pero a medida que vas conociendo más e investigando te das cuenta del sentido y de la historia detrás de todo. No sólo el pelo, sino el significado que hay más allá de todo.

¿Participaste en la huelga del 8M?

A medias. Pude hacer el parón de dos horas, pero no pude ir a la manifestación por temas personales. En el trabajo nos ofrecieron hacer el parón de dos horas o nada, porque en la empresa en la cual trabajo no se nos informan de estos temas. Además soy la única mujer en mi departamento y trabajo con 25 hombres. Sí que hay mujeres en la empresa que trabajan como administrativas, pero como operaria yo soy la única.

¿De pequeña tenías referentes negras? ¿Qué leías, que veías en la televisión? ¿Y ahora?

Prácticamente nada, *La hora de Bill Cosby* en televisión y poco más. De hecho hace unos años en Zaragoza tampoco había casi nadie negro, entonces tampoco había gente que viera y yo dijera "se parece a mí o es como yo". Y ahora estoy empezando a formarme, así que tampoco sé muchos nombres ni tengo tantas referentes.

¿Te has sentido más oprimida por ser mujer o por ser negra?

Yo creo que por el hecho de ser mujer y negra. Hay cosas que me oprimen como mujer, pero puede que no tantas como las que me oprimen por ser negra. Por ejemplo yo he trabajado siempre con hombres y mira, pero a la hora de ser negra sí que me afecta más. Piensas que ahora vendrán una serie de comentarios y preguntas que para mí son tonterías que no tendrían que darse, pero se dan.

¿Has tenido que justificar en exceso tu CV o algo parecido?

No, y no son cosas tan concretas, pero muchas veces me pregunto qué hago aquí. Además a veces no se creen que soy de Zaragoza. La primera impresión cuenta mucho, y la gente me hace comentarios como "ahora que te hemos conocido más ya está, pero primero…", como que les choca lo que hago aquí. A mí que haya más hombres en el trabajo me da igual, yo voy a currar y ya está, pero a veces noto que se me prejuzga.

¿Has sentido discriminación por parte de mujeres?

Sí. Sobre todo por la primera impresión a nivel físico. Muchas veces se sorprenden de que haya estudiado, y al conocerme hasta me han llegado a hacer el vacío.

¿Qué tópicos o impresiones has recibido al salir de fiesta?

Al salir de fiesta me he encontrado con muchos tópicos a nivel sexual. Por el hecho de ser negra te dicen que eres caliente y fácil. Además me hace sentir muy incómoda, porque sí que a veces al salir de fiesta te puedes fijar en alguien que te gusta por sus ojos o algún rasgo, pero a veces me pasaba de salir y sentirme el centro de todas las miradas y no sabes ni porqué. Ahora no salgo tanto y al ser más adulta creo que no le doy tanta importancia ni estoy tan pendiente, pero de más joven me pasaba y lo encontraba bastante desagradable.

¿Cómo te has sentido al criarte y crecer entre blancos?

A mi piel nunca le he dado mucha importancia. Es decir, a veces me he limitado a hacer según qué cosas como entrar en algunas tiendas por cómo me van a mirar o me voy a sentir. Eso sí, con el tema del pelo he notado más la diferencia con la otra gente. Por el hecho de ser negra, como hay chicas blancas que hasta son más morenas que yo pues no tanto. A veces he deseado tener el pelo como las chicas blancas, y sobre todo hasta los veinte más o menos, porque pensaba que me sentiría mejor conmigo misma al tener otro pelo.

¿Has recibido muchos comentarios por tu pelo des de pequeña? ¿Y de más adulta?

Sí. En la primaria mis compañeros eran unos salvajes, por así decirlo, así que me hacían muchos tipos de comentarios como “tu pelo pica”, o “tu pelo huele mal”, o si hacíamos una fila “es que no me quiero poner detrás de ti por tu pelo”. Me molestaba bastante, la verdad. Nadie se solía querer poner conmigo, y cuando me asignaban un compañero pues me tiraban del pelo por si era de verdad. Son cosas de niños, sí, pero empezamos mal. De mayor no es que te tiren del pelo, pero te lo tocan sin permiso. No me molesta que me toquen el pelo, pero gente por la calle y sin permiso para mí es como si me tocaran un pecho. De adulta también he recibido comentarios en el trabajo, como “hoy no te has peinado”, cuando realmente es todo lo contrario u otras bromas como “has metido los dedos en el enchufe, eh”.

¿Cómo definirías el pelo afro?

Para mi es libertad y sentirme bien conmigo misma. Ha sido un trabajo sentirme bien con mi pelo y me ha subido la autoestima, porque he estado muchos años en constante lucha con esto. Todavía no lo gestiono del todo bien, ya que según como comentes mi pelo puedo reaccionar a la defensiva porque me duele y estoy en proceso, son diez años, pero es que estuve veinticinco años con un conflicto diario con una parte de mi cuerpo. Afrohair fue mi terapia en ese sentido. Fue aprender, compartir e interactuar. Yo aprendía e iba compartiendo, pero además la gente también me aportaba mucho, también des de otros países y hasta de otros continentes. Yo no conocía a gente con la misma situación que yo y yo sentía que mi pelo era “malo”.

¿Por qué antes en internet eras Thris y no Patrícia?

Cuando empezamos en la era virtual era la época del boom de los blogs y de los foros, así que todo el mundo usaba apodos. También me daba vergüenza salir en los medios y vas viendo que la gente te para por la calle o ha visto tus fotos y tus publicaciones. Llegó un punto ya en el que ya había hecho quedadas y era como “si te tienen que conocer, ya te conocen”. Incluso la gente de mi colegio, mis antiguos “haters” ahora hasta me siguen. No podía ocultarme más detrás de un pseudónimo, tenía que dar la cara.

¿Por qué crees que el tópico de la mujer negra o mujer africana es pasiva y lo acepta todo?

La verdad es que todo y haber tenido contacto con gente de otros sitios, no conozco muy bien cómo está este tema en África. Creo que la gente se queda estancada en cómo eran las cosas antes y no va a descubrir más allá. Todavía hay países en donde hay mucho machismo, pero hay muchos otros que no. Por el blog tampoco he tenido mucho contacto con gente africana y no he tenido la oportunidad.

Decías que has crecido con gente blanca, que no has conocido a tu padre y no has tenido referentes negros en tu familia. ¿Sientes una necesidad de buscar esta parte negra que forma parte de ti para conocerte mejor?

A mi padre la verdad es que no quiero buscarle, nunca lo he tenido así que tampoco me hace falta alguna. Pero sí que me gustaría conocer de dónde viene mi familia y mis orígenes porque me siento muy perdida, hay cosas que no… Yo a través del blog he buscado a mi familia. Además, por otra parte, siento que si me pongo a investigar a lo mejor puedo hacerle daño a mi madre, así que es como un conflicto y no sé cómo se lo tomaría ella.

A parte de tu blog, ¿qué espacios de terapia o de conocimiento has encontrado?

Yo hacía quedadas con gente para hablar sobre todo del tema del pelo pero muchas veces acabábamos hablando de otras cosas, por ejemplo de cómo nos sentíamos aquí, y a la vez podíamos hablar de cualquier tontería con otras mujeres negras, ya que al fin y al cabo todas mis amigas casi siempre habían sido blancas. Luego también a través de conocer otros blogs y otras páginas todas las autoras de Barcelona al final nos conocemos. Es como una pequeña familia, y cada una ha aportado algo de lo suyo. De hecho, vivir en Barcelona me ha ayudado mucho en ese aspecto: multiculturalidad a tope, no me he sentido tan prejuzgada como en Zaragoza años atrás… Además que desde mi familia tampoco se llevaba muy bien, mi abuela hasta me trataba de ocultar, porque tener una nieta negra en aquellos tiempos no era normal. Me sentía muy cuestionada.

Hablamos con otra chica con un padre negro y una madre blanca que decía que solía intentar diferenciarse de otras personas negras de su alrededor, como si "no fuera como ellos". ¿Te has sentido nunca así?

En parte sí, pero creo que era más una medida de protección de mi familia. Si hubiera tenido algún contacto con gente de mi edad cuando era pequeña hubiera sido diferente, pero tampoco lo sé. Si nos cruzábamos con un negro, y digo negro porque en Zaragoza casi no veías a mujeres negras, o si se acercaba a mí entonces a mi familia no le gustaba o me intentaban alejarme de ellos. Ahora a veces mi madre me

pregunta cosas como que “por qué tengo tantas amigas negras”, y no lo dice a mal, pero le choca mucho porque para mí no era lo habitual.

¿Cómo te definirías?

Soy una persona muy tímida y me está costando mucho esta entrevista. (Ríe). No sé si es por mi personalidad, por algunos temas de mi pasado, por mi desconocimiento de mi parte negra. Para muchas cosas soy muy lanzada, pero para otras soy más reservada. Me gusta mucho leer, me gusta mucho escribir, enterarme de las cosas y del “por qué”, de buscarle los tres pies al gato, pero todavía hay cosas en las que debo avanzar. Me considero buena persona, por ahora. (Ríe).

ANNEX 2
ENTREVISTA ANTONIETTE T. SOLER

Cuéntanos un poco el proyecto de la página web y blog de Afroféminas y de cómo está ahora.

La verdad es que ahora mismo estamos en una batalla para encontrar fondos para mantener el trabajo. Afroféminas ya tiene cinco años y tiene unos niveles de visitas muy altos: la media de visitas ahora mismo está en unas cinco mil personas diarias, esto sin ningún tipo de financiación. A nivel de trabajo sí que es verdad que tenemos muy buenas redes y hay gente a la que le gusta colaborar: publicar, escribir y que su palabra pueda salir en la web. Realmente pero, mi intención es tener una redacción, lograr a ser un medio de comunicación en donde pueda contratar a gente racializada y avanzar un poco más.

Ahora mismo tenemos un grupo de WhatsApp con las ponentes, que normalmente son las chicas que suelen dar las conferencias. Anteriormente las hacía yo, pero está claro que ahora mismo mi salud se está viendo afectada por todo un poco, porque los talleres son muy testimoniales y eso lleva una carga emocional muy grande. Por eso ahora lo que hago es dejar a manos de estas chicas los talleres. Además son mujeres muy formadas, así que les dejo a ellas hacerlo, porque así también se comparte el trabajo. A veces son psicólogas, a veces doctoradas… y están en paro. Son gente con unos niveles de formación altísimos, universitarias, gente con máster, pero que estamos en una situación de precariedad laboral.

Es verdad que Afroféminas tiene un perfil muy activista: llegó primero como una necesidad personal, un espacio de empoderamiento y de comprensión en donde entender que mis experiencias eran muy similares a las de otras mujeres negras: no es tan diferente la vida de una mujer negra en Barcelona que la de una en Canadá, en Madrid o en Cádiz. Afroféminas es una manera de mostrar cómo estas opresiones que sufrimos forman parte de un sistema a nivel del testimonio.

Cuando se lee mi libro se entiende esto, ya que explico cómo es el inicio de Afroféminas y porqué decidí ir por esta vía: hablar de feminismo negro des de puntos en los cuales normalmente no hablamos de feminismo, por ejemplo des de la educación. Ahora empezamos a hablar de que tenemos que ir al colegio y de lo necesario que es esto para la comunidad afrodescendiente porque hay mucha precariedad, mucha vulnerabilidad. La educación es el camino para encontrar oportunidades, y al hacer talleres con adolescentes me di cuenta de el camino de ellos se ve truncado por el sistema racista que está impuesto en la educación en toda España.

Hicimos un audiovisual con chicos adolescentes delante de sus profesores en Zaragoza. Ahí algunos chicos adolescentes hablan de cómo hasta se les sugiere que no vayan a la universidad, que terminen rápido y vayan a hacer una FP para que puedan ayudar a su familia. Por suerte, la mayoría de chicos que me cuentan estas cosas son personas que sí que han podido seguir estudiando e ir a la universidad, pero que reconocen ese momento en el cual el propio sistema educativo deja de creer en ellos. Si sus padres están sirviendo y a ellos les margina el sistema educativo, entonces ellos serán una nueva generación de sirvientes. Esa es la realidad.

Afroféminas lucha contra un sistema de vulnerabilidad que no permite la posibilidad y la capacidad de oportunidad para el otro. Todas las organizaciones, sea SOS Racismo, Plataforma contra el rumor… todas tienen una mirada paternalista hacia el otro. El sistema siempre plantea “vamos a ayudar al otro” pero con migajas: es un no vamos a permitir que los otros se desarrollen, que logren tener las mismas posibilidades que merece todo el mundo. Este es el planteamiento.

¿Cómo crees que tiene que cambiar el feminismo blanco para que deje de ser así, para ser más transversal?

Yo ahora misma estoy en la etapa en la que me da igual si el feminismo blanco cambia o no. Mi planteamiento es que no voy a esperar que un grupo de personas cambien para que yo viva, para que yo exista, y ese es el problema. Muchas personas racializadas no acaban de entender este planteamiento: tu vida y tu existencia no

puede depender de alguien, no puede depender de un grupo y tú tienes que ser capaz de salir adelante porque sino seguiremos viviendo en esta dicotomía. Y la respuesta a esto es buscar una estrategia y sé que en España no la tengo. Sé perfectamente que las organizaciones que existen no van a ayudar a una organización de afrodescendientes como esta.

Ahora mismo estamos organizando un congreso de afrodescendientes en Zaragoza con un planteamiento internacional, y quien realmente ha dado el paso para dar salas, para abrir espacios y otros medios ha sido el Instituto Francés, quien además se ha preocupado para traer a activistas de Francia. El interés y la importancia de algo como esto, que además es un evento no mixto, lo vio Francia a pesar de los problemas del país, pero ¿España? Todo lo contrario, respondió que eso era un problema de negros y que lo resuelvan ellos. Básicamente eso es lo que se está diciendo.

En cuanto al feminismo, éste tiene que dar respuesta a muchas cosas ahora mismo y tiene que resolver muchas cosas, pero insisto: nosotras debemos buscar nuestro propio camino. Por ejemplo, en el último sitio donde fui a presentar mi libro fue en una cafetería de Valladolid regentada por dos amigas, una musulmana y una blanca. La gente que solía asistir a la librería (gente de izquierdas, progre, con un perfil muy cercano a entender este tipo de situaciones) confundían a la chica musulmana con la empleada, y cuando nos presentamos me lo explicó, cuando ella realmente es socia. Entonces hablamos de un lugar en donde esperamos que la gente que va ahí tenga esa sensibilidad para no presuponer ciertas cosas y que no hubiera necesidad de explicarlo. Yo ya sé que el de derechas no va a entenderlo, pero espero que la gente de izquierdas tenga esa sensibilidad y en cambio nos encontramos con una resistencia profundísima a que estas cosas se resuelvan, y esto es lo más peligroso: la izquierda no te defiende, y ya sabes que la derecha no lo va a hacer, entonces, ¿qué hago?

Por eso no podemos estar ni meternos en los discursos *mainstream*, porque nosotras no tenemos vida ahí, no encontramos a gente que hable de las mujeres racializadas. ¿Quién está hablando de las mujeres racializadas en televisión? ¿Quién explica la situación en la que nos encontramos ahora mismo? Si tú vas por Zaragoza no

encontrarás a ninguna mujer negra de cara al público, en ningún sitio. Además, cuando empiezas a rascar un poco y vas a una reunión de afrodescendientes te encuentras a la abogada por ejemplo, a gente muy formada, y esto no es posible. Y la gente negra que trabaja está detrás, está haciendo una labor de abogada pero está detrás. Se sigue pensando que la negritud quita valor. ¿Dónde está el planteamiento? No existe, entonces claro, cuando tú te das cuenta de que tus problemas no están sobre la mesa hay que buscar estrategias. Precisamente esto es lo que hablábamos con esta chica de la librería: hay que buscar fondos internacionales, hay que conectar con la gente negra de Estados Unidos, con los ingleses, con los holandeses… Hay que buscar estrategias para coger fuerza.

La fuerza de los afrodescendientes, al menos des de Afroféminas, no es para machacar a nadie, es para crear oportunidades para un grupo de personas que no interesan al estado. Digo oportunidades porque la inmigración forma parte de todo país que sufrió la colonización: si esas historias no se entienden, no se comprende el desequilibrio que crea la colonización como momento histórico. La historia de España no empezó con Franco, hay más allá. Mi apellido es Torres Soler, es catalán. En algún momento hay que entender que la historia no empezó con Franco, sino antes. Muchos países han creado políticas de discriminación positiva como resultado de la colonización. Pero España, ¿qué ha hecho para eso?

¿Quién es el personal medio en SOS Racismo? Son blancos, como los creadores de casas de cultura, además de ONG. Y no sólo son blancos, son blancos y de clase media. Esa es la realidad.

Leímos a Remei Sipi sobre el tópico de la jovialidad. ¿Por qué crees que se da esa imagen de que la mujer negra es pasiva y lo acepta todo cuando no es real? Eso es un prejuicio de la colonización: la mujer negra que vive con el machismo. Yo defiendo y digo que con la primera opresión que tengo que luchar es el racismo y no el machismo, por más que me intenten convencer, no es así. El racismo también lo recibo de mujeres. Yo he ido a una conferencia y que una mujer me diga: “ah, no sabía que eras negra” cuando a ninguna chica blanca se le diría “no sabía que eras blanca”,

y esto en una universidad. Es como que si eres blanca tienes capacidad y si eres negra estás de casualidad. Y eso es un problema, porque es algo que pasa en el siglo XXI y en España.

Todos eso son prejuicios y esas cargas y construcciones también pasan con el machismo cuando se le asignan ciertas debilidades a las mujeres, y ¿des de cuando se está luchando por el feminismo? Des del siglo XVIII, que el feminismo blanco se planteó unas determinadas metas, pero que a día de hoy seguimos hablado de lo mismo. Entonces si sabemos que todas estas cosas no están resueltas, ¿por qué decimos que el racismo sí? Yo no lo entiendo, si es un fenómeno tan antiguo como el otro. ¿Dónde está el discurso? Lo que pasa es que siempre se da por hecho que eres menos, por esa visión paternalista y *buenista*. Te quieren para entretener, te quieren para cantar, te quieren para la foto del 8M, pero no te quieren para pensar porque a partir de ahí supones un problema.

Tampoco es un no voy a la huelga y ya está, es un “no voy y he hecho esto”, acciones reales que nos ayuden en el afrofeminismo. Otra cosa está clara, y es que toda lucha legítima en algún momento debe encontrarse, aunque este no sea ahora.

De la misma manera que un hombre cosifica a una mujer, hay mujeres que me cosifican a mí. Ese proceso se repite. Si un feminismo quiere crecer debe mirarse a sí mismo. Ningún colectivo se puede sentir que puede arreglar el mundo sin mirarse a sí mismo, porque el peligro de reproducir opresiones es una realidad que forma parte de la condición humana.

En Afroféminas tenemos muchos planteamientos. Por ejemplo, la comunidad afrodescendiente aquí dice mucho que quiere que se les considere españoles, pero cuidado: eso suena muy parecido a los negros americanos, que no son considerados los mismos negros que los haitianos, o a los latinos. Si eso ya ha pasado y está escrito, ¿cómo puede ser que no nos demos cuenta?

Debemos tener ojo crítico, y lo dice una madre que tiene una hija que nació aquí, afroespañola. Hay que tener en cuenta el privilegio des de todos los sentidos, y debemos ser las primeras en decir que aquí estoy luchando con un privilegio, aunque mi lucha va más allá. Hay mucha gente que tiene otros problemas. Precisamente tardé tanto en hacer el libro porque había un punto clasista en mí, ya que siempre hablaba de mujeres racializadas que habían estudiado, pero es que también hay mujeres iletradas como mi abuela que fueron las que decidieron que sus hijos irían a la universidad y esa historia tiene que estar contada también. Mujeres como esa en España hay un montón: mujeres que están limpiando, mujeres que las pasan tremendas y tienen a la hija estudiando psicología, niñas marginadas en la escuela y en la universidad pero es que detrás encontramos una decisión y una lucha de decir: "yo no quiero que mi hija sea como yo".

¿Qué posición va a tener Afroféminas para la huelga del 8 de marzo?

No vamos. No tiene ningún sentido y ahora me doy cuenta. La decisión de no ir el año pasado fue mía y todo el que quiso sumarse bien, y sino también, ya que todo el mundo es dueño de tomar sus decisiones y lo que yo pienso no es una religión sino una posición determinada.

Claro, es que ¿cómo voy a estar cinco años hablando de ciertos temas en Afroféminas y luego voy a sumarme a esta huelga? No tiene ningún sentido para mí porque no hay crecimiento de las mujeres negras ahí. Que haya igualdad salarial no va con nosotras, que haya igualdad de oportunidades tampoco. Todas esas reivindicaciones no hablan por nosotras. De ahí el tema de que no tenga ningún sentido. Más que una situación para crear polarización lo que creo es que cada colectivo tiene unas prioridades, y las de las mujeres negras no se resuelven con ir a una huelga.

Cuando tú haces una acción tiene que haber algo que se te devuelva, una ventaja. Para las mujeres negras no sería así básicamente porque la opresión del racismo no está considerada una opresión de la cual se tenga que discutir a día de hoy, el racismo que vivimos hoy en día. No el racismo de los nazis, ése es muy fácil, sino el racismo de la izquierda con su mirada para otro lado, el que permite que se perpetúen las

desigualdades. No se avanza: siempre digo que se lucha para algo, no para perder el tiempo.

Podemos decir “estamos todas aquí”, sí, pero ¿para qué? En ese sentido, no sé si porque soy cubana y nací en La Habana o porque soy muy pragmática, pero yo no me voy a meter veinte años hablando de lo mismo. Yo aspiro que de aquí a diez años pueda decir que Afroféminas hemos logrado algo concreto y por eso yo lucho.

Des de que creé Afroféminas han aparecido libros, artículos… una autoconciencia que hace cinco años no existía. Ahora hay un autoconocimiento de tu lucha y de tu autoestima como colectivo que hace cinco años no existía, y no fuimos las primeras tampoco, ni mucho menos, aquí se está luchando des de hace mucho tiempo como los Panafricanistas.

¿Creaste tú sola la página web de Afroféminas?

Ahora somos un grupo. Nació de mí al yo buscar un espacio en donde pudiera fortalecerme. Yo daba clases de Teoría Estética en una Universidad, ya que yo me gradué en filosofía. Cuando me vine para aquí, me casé y ahí me di cuenta de la diferencia de percepción. A mí se me confundía con una señora que limpiaba o como una empleada de bar, que no es malo. Lo que pasa es que yo voy en un autobús y yo soy incapaz de decir “esa señora trabaja en un bar y esa es médico”. Si yo soy incapaz de darme cuenta, ¿cómo puede ser que alguien lo sepa de mí? No es que yo sea clasista, sino que la gente es racista ya que se racializa un trabajo.

Me di cuenta de eso, y al cabo de seis años fui madre, así que también me empecé a dar cuenta de los problemas de racismo con los niños. A mí me echaron de un parque un domingo a las cuatro de la tarde: “sois negros y os tenéis que ir de aquí porque los negros apestan”. Y eso me pasó en un parque de Zaragoza y fue como la gota que colmó el vaso. No es tanto la situación que viví, con mi hija de once meses, que fue muy dura. A partir de ahí me aterré, pensando en qué pasaría al llevarla al colegio, era miedo. Estás en un país que no es el tuyo, tienes a tu familia lejos, a tus conocidos.

Yo no me lo esperaba y me preguntaba que qué iba a pasar. Entonces ahí creé Afroféminas.

Al principio éramos dos chicas y yo. Una de ellas era de Guinea Ecuatorial y tenía muchas conexiones con la clase media de ahí, pero se fue rápido porque estaba embarazada y estudiando en Houston. La otra sí que me ayudó e hizo el blog: yo le daba los contenidos y ella los subía. Al inicio yo los hacía con un teléfono viejo que tenía porque no tenía ordenador, y así empezó. Después cuando la chica que hizo el blog se fue me quedé sola, así que se propuso que la gente mandara textos y así creció. Escribir yo sola era escribir una sola vivencia, además que yo crecí en Cuba y no hice el blog para hacer patria. La idea era que hubiese muchas mujeres negras, y así es.

En ese momento existían muchos blogs de este tipo en inglés y en francés, pero no en castellano: un ente aglutinador, no sólo en España, sino también de Latinoamérica y de otros países europeos. Realmente hay mucha colaboración con esta red de mujeres pero a la vez hay un grupo más comprometido con el proyecto que son las ponentes y las que dan la cara y hablan en nombre de Afroféminas.

¿Qué criterio utilizáis para que un texto sea apto para estar en el blog de Afroféminas?

Lo primero es que es una web para escribir sobre mujeres negras y las situaciones estas viven. Hay mujeres blancas que han escrito en la página, pero escritos para hablar por ejemplo sobre su privilegio sobre las trenzas. Esta mujer escribía que tenía un buen trabajo muy clase media y era blanca y llevaba trenzas, pero ella se dio cuenta de que si hubiera sido negra la situación hubiera sido muy diferente. No eran ni siquiera trenzas de origen africano, sino que eran *dreadlocks*, rastas que las llaman aquí. Han escrito también mujeres gitanas ya que nos gusta conectar con otras mujeres des de la diversidad.

Los criterios son básicamente esos: que se hable y discuta sobre la mujer negra. Ahora mismo la mayoría de textos, un 90 por ciento, están escritos por mujeres

negras. También ha escrito algún hombre, por ejemplo sobre afrodescendientes latinoamericanos en países en donde se niega su existencia como México y Argentina. A día de hoy, si bien es cierto que escriben muchas mujeres negras, las lectoras son muy variadas: mujeres negras, mujeres blancas, gente de matrimonios mixtos, estudiantes racializados árabes… y que de alguna manera llegan a la página para complementar el conocimiento. El problema con el conocimiento en Europa y en el mundo occidental es que el conocimiento siempre queda en segundo plano: lo testimonial es efímero y casual, es una opinión. Si nosotras no somos capaces de dar nuestra versión testimonial lo que está escrito no tendrá nuestro punto de vista, entonces es importante construir desde lo testimonial.

En la cultura africana lo testimonial es importante, y hay muchas construcciones que se han hecho a través de la oralidad: hay una tradición oral muy importante y no por ello es menos respetable, es una manera válida de construir conocimiento.

¿Qué relación tiene el activismo estético dentro del afrofeminismo?

Cuando llega Afroféminas se diferencia de otros contenidos. Antes existían blogs de cabellos y de belleza, como por ejemplo Negraflor. Como yo venía de la filosofía yo quería crear un espacio de reflexión sobre todo lo nuestro: el pelo, la vivencia, la percepción… sobre todo. El pelo es un punto más de opresión, una de las tantas contradicciones con las que se encuentran las mujeres negras al mirarse.

También el pelo influye en cómo te miran por la calle, además de los insultos que se reciben. Yo he pasado por ese proceso: me desrizaba, me puse extensiones… Una de las cosas que me hizo tomar la decisión, de dejarme el pelo natural, fue el hecho de ser madre porque mi hija es mestiza, mi marido es blanco, y no quería “lavar” la parte negra de mi hija porque eso es algo que pasa con las personas mestizas y eso se llama colorismo.

También soy muy exigente con mi hija, porque quiero que se gane las cosas porque se las merezca, no porque sea guapa y eso es algo que pasa mucho en la televisión. Eso pasa en el feminismo negro: que las personas mestizas al tener parte blanca

tienen más valor, cuando no es así. Por eso las imágenes que colgamos suelen ser de mujeres muy negras y en contextos muy normalizados ya que en medios de comunicación o en medios generalistas no pasa. Te sitúan como cantante, o pidiendo en la calle, y eso influye en la deshumanización: si eres mujer negra sirves para una cosa u otra, pero no para ser científica por ejemplo. Una de las primeras entrevistas que se publicó en Afroféminas fue a tres científicas negras, dos de ellas residentes en España.

En eso consiste también la página web: en hablar de contextos más normalizados y de la complejidad de las diferentes mujeres negras y no sólo para gente blanca, sino también para nosotras mismas. Des de que somos niñas nos enseñan a ver una manera de vernos que nos creemos. Por eso mucha gente negra cree que hay música negra y música no negra: el mundo no es sólo tuyo en una parte, el mundo es tuyo completamente.

¿Qué referentes negras tienes o has tenido?

La primera, mi madre. Yo vengo de un medio matriarcal. Mi madre era psicóloga y mi abuela paterna, que tendrá unos 90 años, un día organizó una fiesta. Mi madre estaba embarazada de mí, eso me explica, y le dijo a mi padre que quería ir a casa porque estaba cansada a lo que mi abuela, que era muy de meterse, dijo que las mujeres debían seguir al hombre, así que mi madre se levantó y se fue. Mi madre, que ya no vive, siempre fue muy rebelde y nunca sintió que tuviera que depender de nadie. Se divorció muy pronto y tiró sola para adelante y ella puede estar ahora muy orgullosa de mí y de mi hermano. Él y yo somos personas ideológicamente muy dispares, él se hizo abogado y se fue a Estados Unidos, pero a pesar de tener diferencias somos hermanos.

Lo cierto es que ella puede sentirse así de orgullosa porque hemos hecho lo que ella quería para nosotros, y para ella la realización laboral era muy importante. Mi hija ahora me imita cuando estoy en conferencias, igual que también imita a su padre. La independencia es algo que siempre lo he tenido y no he tenido que leer algo sobre feminismo, sino que había un feminismo “natural” en mi casa, y eso nos vino de mi

abuela. Mi abuela materna era iletrada y también se separó, ella era peluquera, pero tomó la decisión de que sus hijos irían a la universidad.

A parte de en mi familia, es verdad que la falta de referentes es una realidad. Lo que hacemos mi marido y yo para que vea otras realidades son diferentes cosas, como por ejemplo tirar de Netflix porque ahí hay una serie infantil con canciones de Michael Jackson cuando él era un niño negro. Ahora mismo es verdad que vivimos en España pero yo puedo escoger que contenido veo o le muestro a mi hija, aunque estamos en un país en donde hay ese problema des de hace mucho tiempo. A ella le enseñamos contenido diferente porque nos lo curramos, básicamente.

También cuando hacemos un evento o una jornada pues mi hija está, entre un montón de gente diversa, de gente negra. Hay madres adoptantes que me piden que sus hijos negros me vean, porque cuando están en el parque son incapaces de dejar que sus niños jueguen con los niños africanos que hay y eso al final también es cosificación. Cuando llego al parque me doy cuenta de que existen divisiones entre unos y otros, aunque nadie lo diga.

A mi hija no le enseño que es un niño musulmán, o un niño gitano, ella sólo sabe lo que son los niños, y eso hace que ella juegue con todo el patio. Esas barreras las ponemos los adultos. Por ejemplo, a veces voy a un supermercado de al lado de casa y niños pequeños que van con su ropa de colegio privado, cuando yo paso por su lado se apartan: es la negrofobia que se enseña no verbalmente, sino también a nivel gestual.

A nivel de comunicación no verbal se nos enseña a interactuar con gente que es diferente a nosotros. Si tú con esa persona que es diferente a ti hablas de cualquier cosa como de lo mal que está el tiempo tu hijo lo verá, igual que también ve si te apartas de la persona negra: será una relación de igual a igual, y eso es algo que en España no se sabe tener. En España toda relación pasa por la raza y por la clase siempre aunque se diga que no.

Tú puedes estar teniendo una conversación larga con una persona durante mucho tiempo, y al final siempre te suelta un comentario: no es que te estuviese viendo como a una persona, sino como a una persona negra.

¿Pasaste por alguna transición con tu pelo al dejártelo al natural?

No, yo me quedé embarazada y simplemente dije “hasta aquí”. Al principio tenía el pelo desigual, pero lo aguanté y ya está. Es verdad que hay gente que pasa por un proceso no sólo físico sino también mental, porque desde niñas te enseñan a creerte de que estás imperfecta, de que tus facciones son toscas, de que tu pelo es malo… Básicamente te dicen que te falta algo y es el pensamiento que hay detrás de estas frases.

La parte de transición como tal no la pasé. Además, mi hija no ha visto nada más que no sea un afro: no ha visto nunca que me alise, ni desrizarme. Una vez cuando ella era pequeña la llevé a Cuba y los comentarios que nos hacían eran que qué suerte que hubiera salido a su padre, que menos mal, y eso es un problema. Yo no quiero tener que convencer a mi hija de que ser negra no es algo malo, yo quiero que sea consciente de todo ello desde pequeña.

Yo hay una cosa que tengo muy clara: molesta mucho ver a una mujer negra con autoestima. Esa consciencia, esa autoestima del colectivo, el saber que valgo tanto molesta. Eso es lo que le quiero transmitir a mi hija desde pequeña, no sólo por raza sino también por género. El año pasado ella me vino un día y me dijo que no quería llevar vestido al colegio porque los niños le miraban las braguitas. ¿Con cinco años le van a quitar a mi hija la alegría de cómo tiene que vestir? De eso nada, porque enseñan a los niños que son cosas de niños, y enseñan a las niñas que ellas tienen que cuidarse. Por eso le dije a mi hija que ella tenía que ir como le diera la gana y que si volvía a pasar algo así que le dijera a los niños: “los cuerpos de las niñas se respetan o se lo digo a mi mamá”. Eso es una frase resolutiva y fácil, así además desarrollas su capacidad de respuesta. Si ya es complicado tener una respuesta para una situación en la vida adulta necesitamos que las niñas sepan gestionar desde pequeñas estas situaciones.

Estas situaciones no se arreglan diciendo que todos y todas somos iguales. Hay que buscar esta autoestima: somos iguales. Al ser madre he aprendido a gestionar lo del pelo y sus referentes desde pequeña, que se acerque a personas diferentes creando circunstancias naturales.

¿Cómo te definirías?

Soy una mujer negra y feminista. Esto es lo que soy. No soy mi carrera y ni mi máster, y no lo digo porque no sea parte de mi esfuerzo, sino porque como mujeres negras a veces tenemos que justificar mucho nuestro currículum. Yo estoy aquí por algo y no debo explicaciones a nadie. Cuando me presentan, me introducen como una feminista negra, nada más.

ANNEX 3
ENTREVISTA AMINATA HANKÖ

Com ha forjat el teu caràcter el fet de ser negra?

Jo crec que la majoria de nens i nenes que som negres quan som petits no ho sabem, no notem aquesta diferència que la resta veu. Fins que no hi ha algú altre que de sobta et crida “negra!” no te n’adones. Llavors de cop penses: ui, m’estan veient d’una manera diferent, que és el que em passa? Que és el que tinc? En el meu cas me’n vaig adonar amb 4 anys que va ser el primer cop que algú hem va cridar negra, negrita o les cançons del ColaCao. I van començar tot un seguit d’actituds cap a mi que jo no entenia, no sabia com agafar-les i suposo que això al llarg de la infància i adolescència ha marcat molt el fet de voler-me sentir integrada o sentir-me part de la resta. Jo em sentia d’aquí, havia nascut aquí, parlava català, però sempre hi havia hagut com aquest punt de “no sóc d’aquí”.

A mi em va marcar molt aquesta pressió constant d’encaixar, fins al punt que el que sents és que has de renunciar a una part de tu, que no saps el que és, no saps perquè està malament, perquè la gent ho veu malament, però sents que has de renunciar. Això a l’adolescència em va marcar molt perquè no volia saber res de tot el que tingués a veure amb persones negres. La meva mare és blanca i el meu pare és negre i he crescut sense una figura negra. El fet d’estar envoltada sempre de blancs i ser la única negra em feia rebutjar tot el que tingués a veure amb la negritud fins al punt de canviar tot el que és l’estètica i que no se’m relacionés amb qualsevol persona negra que hi hagués al carrer.

A vegades anàvem a Mataró, que hi ha més immigració, i veies grups de noies negres que sortien i feien la seva vida i jo quan anava amb els meus amics feia el possible perquè no se’m relacionés, marcava que “jo no sóc com aquesta resta que vosaltres veieu”... Són molts anys de castigar-me fins que arriba a un punt que la meva identitat hem va explotar a la cara: “que està passant? Qui ets?” El fet d’entendre tots aquests anys com tot ha influït en la manera en com sóc i en la manera de relacionar-me amb

la resta. Ara ja és com donar-li la volta i ara tinc orgull d'aquesta part, d'aquesta negritud i hi haurà gent que hem dirà "tu no ets negre", però "si, tu el que veus en mi diferent és la meva negritud"; ara m'ho agafo com una part molt important.

Quin és el factor o el moment que et fa voler saber quina era la teva identitat?
Jo vaig venir a Barcelona per la universitat tot i que seguia sense veure a la gent negra, a vegades ho penso molt, que jo mateixa vaig invisibilitzar les persones negres. Directament si veia una persona racialitzada pensava: són turistes, estan de visita... no era capaç de pensar o de creure'm que aquella persona era d'aquí igual que jo. El fet d'anar a Barcelona em va fer començar a moure'm en espais i veure més gent com jo. El canvi, que sempre em marcarà, va ser quan va venir l'Angela Davis a Barcelona, va ser una casualitat que hi pogués anar. El fet d'entrar al CCCB i veure tantes persones, noies negres... va ser com: on estaven? Existeixen, hi ha més noies com jo. El fet de créixer en un món totalment blanc sense referents et fa sentir com una cosa molt única però en el mal sentit de ser l'estranya.

Ara que parles de referents, creus que de petita et senties així perquè no en tenies?
Totalment. Part del perquè jo rebutja tot el que tingués a veure amb ser negre, era perquè tots els imputs que rebia dels mitjans eren negatius i jo no volia que hem relacionessin amb allò. Potser en el moment no era conscient, però ara mirant enrere me n'adono que quan era petita si que buscava referents sense ser-ne conscient del que buscava. Tenia una fixació de la cultura negra d'Estats Units perquè era l'únic que arribava realment aquí. Crec que era l'únic lloc on veia persones semblants a mi.

T'identifiques amb l'afrofeminisme?
Si

De quina manera hi participes i perquè creus que és necessari?
Des de que vaig començar a reconstruir-me vaig interessar-me per veure que hi havia a Barcelona perquè em vaig adonar que realment hi ha molts espais i moltes iniciatives i hi ha persones que s'estan movent. Em vaig dedicar molt a moure'm i a conèixer la

gent que hi ha al darrera i al davant perquè crec que la finalitat que busquem és la mateixa. Crec que l'afrofeminisme és molt necessari i sobretot aquests temes que estem parlant perquè són experiències que no són úniques i perquè al final som una part d'aquesta població i estem totalment invisibilitzades. Fa entendre que hi ha realitats diferents al feminisme hegemònic i opressions diferents a les que pot patir una dona blanca.

Com creus que ha de canviar el feminisme blanc?

Crec que per una part és molt important ser conscient que des de la teva posició com a subjecte pots oprimir a altres col•lectius i comunitats, no pel fet de ser oprimit deixes de ser un subjecte opressor. Amb el que dèiem abans de la importància de l'afrofeminisme, també crec que és important el feminisme gitano, el musulmà, etc tot és important perquè aporta aquesta part de les realitats que s'estan deixant de banda. Ara també hi ha la tendència, des de la dreta també, de seguir la corrent del feminisme i reconduir-lo per on es vol.

Quina posició vas tenir tu durant el 8M?

Tenia molts dubtes de si anar o no anar perquè l'any passat hi vaig anar però amb companyes blanques totes i em vaig sentir una mica exclosa, hi havia alguna cosa que m'estava faltant. Totes les meves companyes racialitzades i negres vam tenir molts dubtes i al final vam decidir anar, però amb la intenció d'anar-hi una mica en bloc i fer-nos sentir. El que va passar és que a l'hora de la manifestació no es va respectar per res. La sensació va ser molt de que ningú entenia que fèiem allà, quan intentàvem cridar alguna cosa per seguir a la capçalera migrant les mirades eren de: "no sé que esteu dient. Per què esteu aquí? Per què esteu parlant d'antiracisme aquí?" Vam trobar moltes males reaccions. Nosaltres no vam patir grans altercats, però les companyes de Madrid si que van patir agressions.

Si haguessis de posar una balança, entenent que és molt complicat, et sents més oprimida per ser dona racialitzada o per ser dona?

Per ser dona racialitzada. No és una competició, però són coses que sumen i jo perquè sóc de classe mitjana, però si fos pobre seria una altra suma. És tot un cúmul de

coses, són realitats diferents. Jo també tinc uns privilegis: tinc companyes i companys racialitzats que no tenen papers i jo si que en tinc perquè he nascut aquí. No es tracta de veure qui està més oprimit però s'han de tenir en compte totes aquestes realitats a l'hora de construir un discurs creïble que ens tingui en compte a totes per realment fer un canvi.

En l'àmbit laboral has sentit mai una discriminació?

(Riu). Si, perquè crec que mai he treballat amb ningú que no fos blanc o blanca. Des de que vaig canviar el meu estil de cabell és quasi una fixació que es parli molt del meu cabell o de l'estètica i que me'l toquin entre companyes, però fins i tot també en reunions de treball amb clients i clientes. He viscut situacions en les que he entrat en un espai on hi havia vàries persones i he d'aguantar comentaris durant els primers minuts, sobre el meu cabell i la meva estètica quan jo estic allà treballant Ara perquè tinc una foto al correu, però abans quan no la tenia hi quedava amb algú notava que li xocava que fos negre i portés el cabell afro. Algun cop m'han dit: "Ai, no sabia que eres negra." Quan és totalment irrellevant. També he viscut la sensació de desconfiança per part d'altres, com si no creguessin que he de fer bé la feina.
Típics comentaris de: " que bé que parles el català", etc.

Parles de l'estètica. Fora de l'àmbit laboral en quines situacions se t'ha fetitxat? L'erotisme de ser afro. T'has trobat en aquestes situacions?

Si, igual que a la feina també m'ho he trobat al carrer i evidentment tot el que és l'erotització. Comentaris molt sexistes d'estereotips negatius que no sé d'on els treuen, en qüestions de sexe com per exemple que som més calentes o sortides. El fetitxisme de tenir relacions amb una dona afro. Jo abans m'allisava el cabell i algun cop que havia tingut relacions amb algun noi hem feia el comentari de: "l'únic que et falta és tenir el cabell afro així a lo loco". Això és perquè ja estan buscant aquest prototip i és un constant.

Ara que parlaves de que t'allisaves el cabell, en quin moment vas decidir deixar-te'l afro i per què?

Mmm...Jo me'l vaig començar a allisar a l'adolescència, tota la meva infància vaig portar el cabell recollit perquè el meu cabell era molt gran i hem deien coses. Quan vaig descobrir l'allisat me'l vaig començar a allisar. Els primers anys d'universitat vaig portar una temporada el cabell afro, però era molt discret, sense buscar volum.

Però des de fa dos anys vaig decidir deixar-me de planxar el cabell i que surtis realment com era, ja busco fins i tot l'exuberància. El cabell afro sobretot per les dones és resistència i és dir estem aquí i així som nosaltres. Per mi, no m'agrada dir la paraula empoderada, però empodera molt, perquè és una cosa molt visible del que és la teva negritud i la gent ho veu de seguida, que el fet de portar-ho és com "aquí estic"

Crec que no ho has explicat molt... hi va haver algun factor que et va fer decidir o va ser un dia de cop?

No, crec que és perquè estava com entrant ja en aquest procés d'abraçar més la meva identitat i el que són els meus orígens i el que significa ser negra. No va ser d'un dia per l'altre, però si que era anar abraçant aquestes parts: igual que és el cabell, és el to de la pell, el meu nom fins i tot. Llavors poc a poc vaig anar canviant i vaig decidir que em tocava el cabell i voler que fos el més gran possible.

Quants tipus de pentinats has portat? Quan de temps vas estar-te allisant el cabell?

De petita el portava recollit, per sort tenia una mare que m'intentava fer veure que el meu cabell era bonic i l'havia d'acceptar, però no hi havia manera jo no ho volia acceptar i volia encaixar. Llavors a l'adolescència, crec que als 14 me'l vaig allisar per primer cop i fins a la universitat, que me'l vaig deixar afro en algun moment però me'l tornava a allisar perquè no em sentia segura i després ja me'l vaig deixar.

Què penses de l'activisme estètic? I del moviment Go Natural? Perquè creus que és necessari?

Una mica per tot això que he anat comentant. Perquè és abraçar aquestes parts de tu, del que són la teva negritud. Per algú pot semblar una tonteria, però darrera d'això hi ha tot de vivències, experiències i traumes. A mi el fet de veure a més noies em va portar a decidir deixar-me el cabell natural i per això penso que és important, per tenir referents i veure noies com tu que també deixen anar la seva essència.

Actualment, quins referents tens? Ens troben que moltes dones no tenen referents negres a la lectura. Què llegies abans i què llegeixes ara?

De petita llegia els llibres de l'escola i de l'institut i altres tipus de lectures però en les que tots eren blancs. Ara he trobat referents que no són nous, ja hi eren però no arribaven o no coneixia: Angela Davis, Chimamanda, Audre Lorde, Maya Angelou... no totes necessàriament parlen de temes polítics sinó que també fan poemes i literatura. Et canvia la perspectiva perquè també entens millor el seu relat i t'identifiques. Van molt bé per ajudar-te a construir el missatge i explicar les teves vivències i la teva negritud. A vegades hi ha moltes coses que tinc per dins, però no les ser endreçar, no sé com explicar-les en paraules i el fet de llegir altres dones que parlen d'això t'ajuda.

Tu ets economista però també participes en alguns projectes com a model. Com els tries i quan vas començar?

Com que sóc ultra altra, era com una cosa que va venir de l'exterior que hem recomanaven fer de model. Potser vaig començar a provar-ho amb 15 o 16 anys i estava en una agència. El que m'havia trobat era que des de les agències locals dirigides per persones blanques amb el cabell llis encaixava molt millor i era molt més acceptada. Algun cop m'arribava algun càstig en el que no s'especificava els papers i segurament molts no m'haguessin arribat perquè no especifiquen que ha de ser una noia negra. Si diuen una noia moltes agències no t'ho envien.

Quan especifiquen una noia afro molts cops va lligat a l'estereotip: una dona negra que balli, no pot ser la protagonista, etc. El tema del modelatge no m'agrada massa

per coses que vaig veure i estan relacionades al consumisme i les grans marques i els efectes negatius que tenen sobre el medi ambient i les persones esclavitzades, em fan allunyar-me d'aquests sector. Tot i així amb el temps m'he anat trobant amb persones que tenen projectes més singulars i personals i amb el que m'arribava sóc bastant selectiva. Sempre estic oberta a participar amb homes i dones afro.

En el correu que et vam enviar dèiem que "us volíem donar veu" i tu vas contestar dient que no es tracta de donar-nos veu perquè ja en teniu, sinó d'escoltar-vos. Ens va agradar molt, ho pots explicar?

És una cosa que es veu molt des del feminisme hegemònic, aquest paternalisme sobre la resta de comunitats que no siguin blanques i altres cultures i es veu molt clar amb les dones que porten hihab, des del feminisme hegemònic hi ha la mirada que estan obligades i se les han de salvar; directament això fa que et separis de voler entendre aquella cultura i voler escoltar-les perquè tu ja estàs pressuposant que no tenen veu, que no estan ni pensant. El feminisme hegemònic parla d'aquest paternalisme quan parla de masclisme, però és incapaç d'acceptar-ho quan parla de feminisme que inclogui altres col•lectius o comunitats. És un fet que les dones racialitzades reivindiquem molt i no estem aquí perquè se'ns passi un micròfon i donar les gràcies, estem aquí cridant fa molt de temps, fa segles. Si no se'ns ha escoltat és perquè no se'ns ha volgut escoltar, no perquè estiguem callades.

Com et definiries?

És una pregunta difícil... Una persona molt reservada que tinc la meva pròpia percepció del món, però he arribat al punt que estic acceptant més la meva percepció i no el pensar que tot ha de ser com el vegin els altres.

Ja ho has dit una mica abans, però has sentit mai que en un espai de debat no et deixessin opinar?

Jo de per si, als debats que vaig hi vaig molt a escoltar, em costa molt parlar en públic i donar la meva opinió, però si que és una cosa que he vist d'altres companyes sobretot si és un debat que es parla de feminisme i només hi ha dones blanques i cis i probablement heterosexuals, sempre hi ha alguna companya que intenta increpar i

donar un toc d'atenció. I sovint la resposta ha estat de: aquí no estem parlant d'això. La meva experiència ha estat potser més d'adolescent intentar buscar moviments d'esquerres juvenils i molts cops eren espais en els que em sentia exclosa; en el moment que jo intentava fer alguna aportació cap a una lluita antiracista no se m'estava escoltant, havia de ser una altra persona que parlés d'això, no podia ser jo.

Que els hi diries a les generacions de noies que estan començant amb el moviment feminista?

Crec que és molt important i necessari i també perquè és un procés que intento fer jo, conèixer altres realitats; de dones som moltes i cadascuna té la seva vida. És molt important que totes fem l'esforç de conèixer aquestes realitats que jo no visc. No ens quedem només en el que vivim nosaltres, entendre, conèixer i escoltar pel que passen altres dones, perquè hi han espais i persones que parlen i estan al peu del canó per donar a conèixer aquests temes i si no t'arriben és perquè no ho estàs buscant. Crec que les noies que ara s'estan obrint i estan en procés de construcció d'elles mateixes en termes de masclisme i patriarcat, també han de fer aquesta construcció en termes de racisme.

ANNEX 4
ENTREVISTA ARABI JAITEH

Com ha forjat el teu caràcter el fet de ser negra?

Cada vegada ha anat a pitjor, quan veig situacions al carrer o així en les que hem miren malament. Et miren de dalt a baix com si una negra no pogués tenir targeta de crèdit, cotxe o no pogués fer la seva vida com un blanc.

En situacions amoroses mai he viscut racisme. No n'he viscut gaires en general i puc estar orgullosa, sempre m'he sentit molt acollida i integrada, bé en general, no he patit gaire racisme.

Com és viure com una dona negra a Catalunya i com és viure a Gàmbia?

Aquí et veuen com una dona més, allà una dona és la que ha de treballar, ha de fer el menjar, cuidar els nens i encarregar-se de tot. Algunes potser tenen feines remunerades però perquè han de sobreviure i ho necessiten. Aquí si des de petita hi vius estudies i vas evolucionant.

Quan he estat allà era la que "venia de fora" i no estava adaptada a la seva vida d'allà. Jo me'n recordo de les primeres vegades que he estat allà que les dones feien coses que jo aquí mai havia vist. Aquí tenim moltes facilitats, quan rentava roba allà es reien de mi perquè no en sabia. Hem deien que tenia les mans molt blanques perquè no feia res aquí, no treballava. La perspectiva de vida és diferent.

Viuries allà un altre cop?

Si tingués una feina que pogués anar i tornar i estar un temps si però viure allà tota la vida amb una feina que sé que cobraré poc i no podré viure no. Tothom ha de viure i ha de tenir uns mínims per viure millor, tothom es mou per això. Jo ara tinc el cor dividit, hi aniria però necessito diners per viure-hi.

Has patit discriminació laboral?

No

Has portat mai el cabell afro?

No. Perquè em sento rara, he anat amb el cabell deixat anar però mai afro. Suposo que em sento rara, però no pel que dirà la gent sinó que ara te'l toquen i et diuen que sembla una esponja i sempre, sempre et pregunten com és el teu cabell? I és llarg? És curt? I no sé mai l'he portat afro però he portat les trenes com les porto ara i rapades que es diuen conrows. I ara porto el postís.

Te l'has allisat mai?

Me l'he allisat, mai he portat perruques i m'he fet extensions. Me l'allisava de dues maneres amb un producte que és especial pel nostre cabell (un tractament d'unes hores) però si encara el vull més llis m'ajudo amb la planxa.

Com és el procés de fer-se trenes?

Jo me'n recordo que quan era petita al meu pare no li agradava que anés amb el cabell deixat anar. No se perquè, suposo que per religió i no li agradava.

Ens desfem les trenes, seus al terra i te'n fan més. Hi ha milers tipus de trenes, no t'ho pots ni imaginar. I ara ha anat evolucionant perquè les dones no volen estar assegudes al terra tantes hores i ara per això s'ha posat més de moda les extensions i aquestes coses.

Perquè no et deixava portar el cabell deixat anar?

Per religió, ell creia que havia d'anar amb trenes, no amb mocador, mai m'ha obligat. Però amb les trenes potser perquè creia que el cabell deixat anar podia atraure els homes.

T'has plantejat mai deixar-te'l afro?

No, no m'ho he plantejat. Suelto si, però afro no, a més has de tenir un tractament especial i cuidar-lo.

Creus que si el portessis afro tindries problemes per treballar on treballes? Mai t'han dit com has d'anar?

No, segons a quins llocs de treball potser si, però jo mai m'he trobat en aquestes situacions de discriminació. Crec que si t'hi trobes ho has de denunciar perquè això és discriminació. Si quan fes l'entrevista hem diuen com m'he de vestir aquell lloc el descartaria.

Tu que has anat aquí a l'escola i els infants eren majoritàriament blancs, recordes voler ser diferent o patir alguna situació de discriminació?

Si, perquè com que estava entre blancs volia ser com ells i tenir el cabell com el tenien. Vius entre blancs i vols ser com ells. Al principi la societat et fa creure que has de ser com un blanc, per això crec que és bo viatjar perquè veus més món. I crec que l'anar a Gàmbia m'ha obert més els ulls i crec que hem d'estar orgullosos d'on venim i conèixer les nostres arrels. Me'n penedeixo de voler ser com un blanc perquè estar clar que no ho podem ser i hem d'acceptar-nos i tenir la nostra pròpia personalitat.

Pots explicar alguna d'aquestes situacions?

Principalment amb els cabells, el volia llarg. Jo tenia una amiga de petita que sempre portava el cabell molt llarg i jo anava li planxava els cabells i m'encantava. Per això em planxava els cabells perquè a més sempre m'ha agradat més el cabell llis que arrissat.

Creus que això de voler ser com una blanca és per falta de referents negres?

Si clar. Nosaltres a casa sempre miràvem la tele d'aquí, mai la d'allà. Quan anàvem a festes d'africans si que ens vestíem com allà i els meus pares m'ho ensenyaven però si que el conviure sempre amb blancs podria ser el que em feia voler ser com ells.

Et sentiries còmoda anant amb roba africana pel carrer?

Si, et sents intimidada perquè tothom et mira, però ja hi he anat i m'agrada. Però et sents rara perquè no és habitual i tothom et mira.

Per què creus que a Gàmbia les dones es solen posar pestanyes postisses i perruques per les celebracions?

Potser per la tele, per ser més maques... Una mica per assemblar-se al occidentalisme que veuen a la televisió... Encara que allà veuen pel·lícules de negres tot i que també en veuen de blancs. Aquí també passa amb les noies d'aquí, potser perquè no estan contentes amb "lo seu".

Creus que la negritud està considerada com una cosa lletja que relaciona els negres amb la criminalització i la pobresa?

Amb la pobresa si, però amb la criminalització crec que no. Pobresa perquè tothom pensa que Àfrica és pobra. Sempre diuen "Àfrica". Hem pregunten com hi vaig, si allà menjaré, etc. A la televisió ens ensenyen les sabanes, les girafes.. A mi sempre m'han preguntat que si a Gàmbia hi havia girafes i no n'hi han, a Kènia poder si. A la televisió sempre ensenyen la pobresa d'Àfrica i com si Àfrica fos només una massa homogènia.

A l'estiu ets encarregada del restaurant d'un càmping. T'han dit mai "per ser negra has arribat a aquí"?

No perquè com ja hi he estat treballant anteriorment i ja m'han conegut doncs no i a més no he informat a la gent que ve de tant en tant. La gent de cada dia ja ho sabia però la resta no.

A la feina on treballes t'han fet mai cap comentari racista o discriminatori?

No amb això puc estar orgullosa. Si que sempre et fan mirades i jo per això crec que a vegades m'he tornat més agressiva i també faig mirades i no m'agrada que hem mirin així només perquè sóc negra.

Exemple.

Fa unes nits vam sortir a una discoteca de Platja d'Aro i unes noies blanques feien cua igual que nosaltres que érem un grup de noies negres. Elles havien d'entrar i nosaltres també però elles consideraven que nosaltres no havíem d'entrar. I aquestes situacions em fa ràbia que elles pensin que elles tenen dret i nosaltres no simplement perquè som negres.

En aquestes situacions quina creus que seria la solució?

És la mirada i la mirada fa molt, a vegades no et diuen res però amb una mirada t'ho diuen tot. M'agradaria que no fossin racistes, però si són racistes jo què hi puc fer? Hi ha d'haver igualtat amb tot. Tu ets blanca i jo sóc negra, però si em rasco a la mà i tu també hi trobem carn, totes som iguals, només és el color de la pell. Tu tens nas i jo tinc nas, tu tens boca i jo tinc boca, al final l'única cosa que ens diferencia és el color de la pell.

Per què creus que segueix existint gent racista?

Doncs perquè no viatgen. Si tu viatges i veus món, no cal que sigui Àfrica, però que vegin que a vegades plorem per tonteries i a altres llocs estan pitjor. Hi ha llocs on amb qualsevol cosa són feliços i acabes valorant les necessitats. Si no viatges segueixes tancat en el bucle d'aquesta societat en la que vivim que només és Europa i a Europa tot és el mateix i no veuràs mai que és patir o no tenir un iPhone.

Tu que has viatjat en diferents llocs creus que Espanya és racista?

Hi ha països molt més racistes com Alemanya. Tot i que Espanya és gran i també deu ni do, potser vas al sud i allà hi ha molt més racisme i sobretot amb el nou partit VOX... si que n'hi ha sí. Cada vegada retallen més, posen més traves amb les lleis immigratòries, no faciliten res...

Tu estaves aquí escolaritzada, però no tens la nacionalitat. Per tornar de Gàmbia, et va costar la tramitació dins les lleis d'immigració? Com va ser?

Cada vegada com que els partits polítics no volen que hi hagi immigració cada vegada són mes estrictes. Jo he viscut aquí més de 10 anys i he estat escolaritzada, però encara no tinc la nacionalitat espanyola. No tinc ni uns drets mínims amb els que gairebé pugui ser espanyola després de tant de temps que porto aquí. Encara avui si vull viatjar segons a quins països no puc, he hagut de tornar a començar de zero perquè vaig tenir uns problemes de documentació, jo tenia un permís de residència abans i ara és com si mai hagués viscut aquí i tornés a començar de zero, he de tornar a estar aquí cinc anys seguits.... és com si hagués nascut de nou. No puc demostrar

de cap manera que he estat escolaritzada aquí, que he estat empadronada, que he viscut aquí... És com si no existís, com si s'hagués cremat.

Em fa sentir molt impotent perquè segons quines coses vull fer no puc fer-les o si vull anar de viatge a algun lloc a vegades no puc. Vaig estar d'Erasmus a Alemanya, vaig tenir problemes perquè tenia el NIE caducat i vaig haver d'anar fins a Madrid per demanar un visat i tornar a venir a que m'ho arreglessin tot per poder anar d'Erasmus.

Com va canviar la teva idea de Gàmbia, si és que va canviar, quan hi vas anar a viure?

Va ser un xoc molt fort al principi perquè vaig descobrir què era Gàmbia, quin era el dia a dia... m'avorria molt, cada dia era el mateix, una rutina continua: havies d'anar al mercat, comprar, cuinar, etc. Em vaig cansar perquè jo no estava acostumada i tenia la necessitat de treballar i veure una mica més de Gàmbia. Em va obrir els ulls i em va dividir, a més hi viu la meva mare i hi aniria un temps. És molt més familiar, he conegut part de la família que abans no coneixia.

D'on et sents?

Haver viscut allà fa que tingui ganes d'anar-hi i quan sóc allà tinc ganes d'estar aquí. Tinc amistats allà. No sé...no em sento ni d'aquí ni d'allà. Jo he passat tota la meva infància aquí, però he anat a viure allà i els meus pares són d'allà i tinc el cor dividit.

Creus que hi ha una estigmatització del que és Àfrica?

Pobresa n'hi ha. Allà no es guanyen bé la vida i està clar, però la imatge que donen a la televisió de nens desnodrits no és ben bé així. Àfrica és molt gran i hi ha de tot.

Creus que és necessària la lluita d'Afroféminas?

Si, tota lluita és bona. Cadascú ha de lluitar pel que creu que ha de lluitar, però de moment no estic involucrada en aquest moviment. I a vegades no estic del tot d'acord amb el que diuen o les paraules que fan servir. Jo respecto tot tipus de moviments però fins que no trobi un col•lectiu amb el que estigui 100% d'acord no m'involucraré.

Creus que no hi estàs d'acord perquè has tingut situacions de privilegi, per exemple deies que no has patit situacions racistes gairebé?

Si, segurament si hagués patit més racisme potser m'hagués tancat més, hagués sigut més racista amb els blancs i m'hagués interessat més en aquest moviment.

Creus que a la dona negra se l'ha veu com una dona passiva que ho accepta tot?

Depèn. Si has estat a l'Àfrica, coneixes la vida d'allà i com són les dones allà tens un pensament diferent. Hi ha dones que si estan tancades en el nucli familiar i no poden fer res si que acaben sent així, però moltes no. Si has estat allà pots dividir-ho i no englobar-les.

En alguna situació has hagut de tenir un caràcter més fort per fer-te valorar?

Si, a classe quan era petita hi havia molts comentaris i això et fa ser una mica més dura de caràcter, a part de que a casa ja som durs de caràcter a classe més. I sense voler fer mal a vegades m'han caigut coses que no m'havien de caure i que poder no eren culpa meva.

Has hagut de carregar amb coses que no et tocaven només per ser dona?

Si, a casa de petita: les feines de neteja, cuinar, etc. La meva mare va marxar molt aviat i jo amb 11 anys em vaig haver de fer càrrec dels meus germans. Però ja abans de que la meva mare marxés ens espavilàvem molt, no com aquí que tenen els nens sobre protegits i no poden anar sols pel carrer.

A la teva mare que venia d'Àfrica la van acollir bé?

Si, en aquest sentit crec que podem estar contents. El meu pare que potser és més tancat s'ha sentit que l'han tractat d'una manera diferent per ser negre.

Quines ofertes de feina els hi oferien per ser negres?

Home si no tens estudis i no tens res... en aquella època el meu pare sabia molt de construcció i estava allà i la meva mare de neteja i en un supermercat. La meva mare va fer català, però si no tens estudis ja en general trobes poca cosa.

Tu has pogut accedir a totes les opcions de feina que has volgut?

Realment no he buscat feina del meu àmbit fins ara, però de moment no he tingut cap problema.

Recordes si als teus pares van patir pressions per integrar-se?

No ho recordo i diria que no. Jo m'he educat entre les dos cultures; quan era la festa del xai o la del ramadà les hem celebrat i no anàvem a cole i el meu pare tampoc anava a treballar i ho respectaven.

Com et definiries?

Una dona lluitadora i independent perquè he patit molt. M'agrada molt ser independent, m'he hagut d'espavilar molt i he hagut de fer coses que noies de la meva edat no saben fer. Quan la meva mare va marxar ens vam haver d'espavilar molt, jo era la gran i feia de mami.

Vols remarcar alguna cosa?

La cultura africana és molt gran, hi ha moltes ètnies i dins de les ètnies hi ha els sarancules que són molt masclistes i la generació de fills que tenen ho han de canviar, seguits dels mandinkas. Ho han de canviar i lluitar per tenir més llibertat. Han d'estudiar per poder espavilar-se i les dones d'allà no ho tenen i és una arma poderosa per poder tirar endavant i no enrere.

I cap a la gent blanca racista?

Que viatgin perquè tots som iguals no hi ha d'haver racisme, estem al segle XXI i això hauria de canviar. No us venim a treure la feina, si vas a un camp a collir pomes no hi ha cap espanyol en un camp ajupit, que no es queixin tant! que només venim a contribuir, també cotitzem. Sempre hi ha algun espavilat i això ho hauria de controlar el govern, però no és culpa nostra. Si ets legal i fas les coses com has de fer tens els mateixos drets que un espanyol.

ANNEX 5

Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals, SA

COPRODUCCIONS: FORMULARI DE REGISTRE DE PROJECTES DOCUMENTALS

DADES DE LA PRODUCTORA :

Nom de l'empresa:		Aquest projecte ha estat presentat en anteriors comissions (si o no):	
Núm. inscripció REAC (Registres d'Empreses Audiovisuals de Catalunya):			
Adreça:		Municipi i codi postal:	
Persona de contacte:	Telèfon:	Adreça electrònica:	

TIPUS DE PRODUCCIÓ I PARTICIPACIÓ QUE SOL•LICITA A TVC:

DOCUMENTAL (60 minuts aprox.):

- ☐ Coproducció del documental
- ☐ Precompra drets d'antena únicament

LLARG DOCUMENTAL (90 minuts aprox.):

- ☐ Coproducció del llarg documental
- ☐ Precompra drets d'antena únicament

PRESSUPOST I PLA DE FINANÇAMENT:

Títol	Gènere	Durada

Pressupost:	Import sol·licitat a TVC:	Idioma versió original:	Imatges arxiu TVC (SI/NO i minuts)

Empreses coproductores (nom / nacionalitat / % titularitat) i/o d'altres subvencions / ajudes / col·laboracions previstes (ICEC, ICAA, MEDIA, Ajuntaments, prevendes,...), Conceptes aportació (Inversió Productora, Coproductor, Subvenció, Ajuda, Drets d'antena, Patrocini, etc.) :

Coproductors i fonts de finançament	Import (€)	%	Concepte aportació	Nacionalitat

EQUIP PROPOSAT:

Direcció:	Producció executiva:	Guió:
Realització :	Director de Fotografia :	Músic :

CALENDARI PRODUCCIÓ :

Preproducció:	Inici:	Fi:	Localitzacions:
Rodatge:	Inici:	Fi:	
Postproducció:	Inici:	Fi:	
Data lliurament Màster a TVC		**Data estrena sales(llargmetratges)**	

En compliment del que estableix la legislació de protecció de dades de caràcter personal i de comerç electrònic, la informació que ens facilites s'incorporarà en el fitxer Audiovisual de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals, SA amb la finalitat de gestionar el projecte de referència. Si no t'oposes, enviarem al correu electrònic que ens facilites informació dels nostres mitjans de comunicació i del món audiovisual i en qualsevol moment et podràs oposar a continuar rebent aquestes comunicacions.

Podràs exercir els teus dret d'accés, de rectificació, de cancel·lació i d'oposició que determina la Llei 15/1999, de 13 de desembre, enviant un correu electrònic a coproduccions-documentals_TVC@ccma.cat o per correu postal al Departament de Coproducció documentals, Carrer Jacint Verdaguer, s/n 08970 Sant Joan Despí. Més informació a http://www.ccma.cat/avis-legal/.

ANNEX 6

CVE-DOGC-A-18193052-2018

DISPOSICIONS

DEPARTAMENT DE CULTURA

INSTITUT CATALÀ DE LES EMPRESES CULTURALS

RESOLUCIÓ CLT/1645/2018, de 28 de juny, de convocatòria per a la concessió de subvencions, en règim de concurrència competitiva, per a la producció d'obres audiovisuals destinades a ser emeses per televisió (ref. BDNS 406237).

Vista la Resolució CLT/2818/2015, de 26 de novembre, per la qual es dona publicitat a l'Acord del Consell d'Administració de l'Institut Català de les Empreses Culturals, pel qual s'aproven les bases generals reguladores dels procediments per a la concessió d'ajuts en règim de concurrència, que han estat modificades per l'Acord publicat mitjançant la Resolució CLT/1816/2016, de 21 de juliol, per l'Acord publicat mitjançant la Resolució CLT/2143/2017, de 4 de setembre, i per l'Acord publicat mitjançant la Resolució CLT/138/2018, de 2 de febrer;

Vista la Resolució CLT/2088/2017, de 28 d'agost, per la qual es dona publicitat a l'Acord del Consell d'Administració de l'Institut Català de les Empreses Culturals, pel qual s'aproven les bases específiques que han de regir la concessió de subvencions per a la producció d'obres audiovisuals destinades a ser emeses per televisió, bases modificades per l'Acord publicat mitjançant la Resolució CLT/1317/20168 de 18 de juny;

D'acord amb el que disposen l'article 92.4 del Text refós de la Llei de finances públiques de Catalunya, aprovat mitjançant el Decret legislatiu 3/2002, de 24 de desembre, i l'article 6.3.a) de la Llei 20/2000, de 29 de desembre, de creació de l'Institut Català de les Indústries Culturals,

Resolc:

—1 Obrir convocatòria per a la concessió de subvencions, en règim de concurrència competitiva, per a la producció d'obres audiovisuals destinades a ser emeses per televisió.

—2 Les subvencions que preveu aquesta convocatòria es regeixen per:

a) Les bases generals reguladores dels procediments per a la concessió d'ajuts en règim de concurrència, que s'han publicat mitjançant la Resolució CLT/2818/2015, de 26 de novembre (DOGC núm. 7014, de 9.12.2015), i modificat per l'Acord publicat mitjançant la Resolució CLT/1816/2016, de 21 de juliol (DOGC núm. 7170, de 26.7.2016), per l'Acord publicat mitjançant la Resolució CLT/2143/2017, de 4 de setembre (DOGC núm. 7454, de 14.9.2017), i per l'Acord publicat mitjançant la Resolució CLT/138/2018, de 2 de febrer (DOGC núm. 7555, de 9.2.2018).

b) Les bases específiques que consten a l'annex de l'Acord del Consell d'Administració de l'ICEC de 19 de juliol de 2017, que s'han publicat mitjançant la Resolució CLT/2088/2017, de 28 d'agost (DOGC núm. 7446, d'1.9.2017), i modificat per l'Acord publicat mitjançant la Resolució CLT/1317/20168, de 18 de juny (DOGC núm. 7647, de 21.6.2018).

c) La normativa general de subvencions.

—3 Les sol·licituds de subvencions i altres tràmits associats al procediment de concessió, justificació, modificació i revocació d'aquestes subvencions s'han d'efectuar i trametre per mitjans telemàtics, d'acord amb l'Ordre CLT/4/2013, de 2 de gener, per la qual s'aprova la tramitació telemàtica obligatòria dels procediments de concessió, justificació, modificació i revocació d'ajuts de concurrència pública (DOGC núm. 6297 de 21.1.2013), a través del portal gencat.cat: Informació, tràmits i serveis de la Generalitat de Catalunya (http://web.gencat.cat/ca/tramits). Des de la finestreta única de subvencions del Departament de Cultura (http://cultura.gencat.cat/subvencions) es pot accedir a aquesta plataforma.

CVE-DOGC-A-18193052-2018

El formulari normalitzat de sol·licitud i els formularis del projecte d'activitat o d'actuació i el del pressupost complet i detallat es poden obtenir a la finestreta única de subvencions (http://cultura.gencat.cat/subvencions).

—4 La dotació màxima de les subvencions previstes en aquesta convocatòria és d'1.000.000,00 d'euros, distribuïts de la manera següent:

750.000,00 euros són per a les subvencions «per a la producció de llargmetratges i minisèries televisius de ficció», regulades a l'annex 1, distribuïts en les anualitats següents:

150.000,00 euros amb càrrec a la partida 470.0001 del pressupost de l'Institut Català de les Empreses Culturals per a l'any 2018.

412.500,00 euros amb càrrec a la partida 470.0001 del pressupost de l'Institut Català de les Empreses Culturals per a l'any 2019.

187.500,00 euros amb càrrec a la partida 470.0001 del pressupost de l'Institut Català de les Empreses Culturals per a l'any 2020.

250.000,00 euros són per a les subvencions «per a la realització de documentals destinats a ser emesos per televisió», regulades a l'annex 2, distribuïts en les anualitats següents:

50.000,00 euros amb càrrec a la partida 470.0001 del pressupost de l'Institut Català de les Empreses Culturals per a l'any 2018.

200.000,00 euros amb càrrec a la partida 470.0001 del pressupost de l'Institut Català de les Empreses Culturals per a l'any 2019.

La dotació màxima es pot ampliar depenent de les sol·licituds rebudes i de la disponibilitat pressupostària. En cas que es produeixin romanents en la dotació d'algun dels annexos d'aquesta convocatòria, l'import corresponent es pot aplicar a la dotació de l'altre annex depenent de les sol·licituds admeses.

—5 El període per presentar sol·licituds és del 3 al 20 de setembre de 2018, ambdós inclosos.

—6 L'òrgan instructor és l'Àrea de l'Audiovisual de l'Institut Català de les Empreses Culturals. La persona titular de la direcció de l'Institut elabora la proposta de resolució provisional, d'acord amb l'informe de la comissió de valoració corresponent, si escau, i l'eleva a la persona titular de la presidència del Consell d'Administració de l'Institut Català de les Empreses Culturals.

La persona titular de la direcció de l'Institut elabora la proposta de resolució definitiva, a la vista de la proposta provisional, dels documents presentats i de les comprovacions d'ofici fetes d'acord amb la base general 11, i l'eleva a la persona titular de la presidència del Consell d'Administració de l'Institut Català de les Empreses Culturals.

Prèviament a la concessió dels ajuts, la persona titular de la direcció de l'Institut Català de les Empreses Culturals resol sobre la inadmissió o el desistiment de les sol·licituds.

Correspon a la persona titular de la presidència del Consell d'Administració de l'Institut Català de les Empreses Culturals resoldre sobre la concessió o la denegació de les subvencions, a través d'una resolució que s'ha de dictar i publicar en el termini màxim de cinc mesos a comptar des de l'endemà de la data de publicació de la convocatòria.

Les propostes provisionals de concessió i les resolucions de les subvencions es publiquen al tauler electrònic de l'Administració de la Generalitat de Catalunya (https://seu.gencat.cat/ca/informacio-publica.html), sens perjudici que es puguin utilitzar addicionalment altres mitjans electrònics. Aquesta publicació substitueix la notificació individual i té els mateixos efectes.

A la publicació de la resolució ha de constar que aquesta no exhaureix la via administrativa i que es pot interposar recurs d'alçada davant la persona titular del Departament de Cultura en el termini d'un mes.

Transcorregut el termini màxim de cinc mesos sense que s'hagi dictat i publicat l'acord, les persones sol·licitants poden entendre desestimades les seves sol·licituds per silenci administratiu.

CVE-DOGC-A-18193052-2018

—7 Contra aquesta Resolució, que no exhaureix la via administrativa, es pot interposar recurs d'alçada davant la persona titular del Departament de Cultura en el termini d'un mes a partir de la publicació al *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya*.

Barcelona, 28 de juny de 2018

Maria Dolors Portús i Vinyeta

Presidenta del Consell d'Administració

(18.193.052)

ANNEX 7

MODELO DE CESIÓN DE DERECHOS DE IMAGEN Y DE EXPLOTACIÓN DE OBRA AUDIOVISUAL Y FOTOGRAFÍA

Yo, Antonette Torres Soler

Con DNI 73236265F

Hago constar:

- Que autorizo a que mi imagen pueda aparecer en imágenes y vídeos grabados por *Agnès Santos Julià y Núria Pascual Bosch* con motivo del documental con el titulo *Afrofeminisme: un documental sobre la dona negre i el feminisme.* Y consecuentemente, reconozco que la citada difusión no supone menosprecio a mi honor, prestigio, ni constituye intromisión ilegítima de mi intimidad de acuerdo con lo que establece la ley orgánica 1/1982, del 5 de mayo, de protección civil del derecho al honor, a la intimidad personal y familiar y a la propia imagen.

- Que, en caso de tener algún derecho de propiedad sobre los materiales que se puedan derivar de estas grabaciones, cedo a *Agnès Santos Julià con DNI 53296020Y y Núria Pascual Bosch con DNI 43235666J* todos los derechos de explotación sobre los mismos, con carácter de no exclusividad, en todas las modalidades de explotación, para todo el mundo y durante todo el tiempo de su duración.

- Que conozco que el documental con el titulo *Afrofeminisme: un documental sobre la dona negre i el feminisme* son susceptibles de comunicación pública a través del Depósito Digital de Documentos de la UAB (DDD) por lo que firmo este documento de conformidad con lo establecido en el Reglamento (UE) 2016/679 del Parlamento Europeo y del Consejo, de 27 de abril de 2016, relativo a la protección de las personas físicas en lo que respecta al tratamiento de datos personales y a la libre circulación de estos datos (RGPD) reconociendo que he estado debidamente informado por parte de la UAB que puedo ejercer mis derechos de acceso, rectificación, supresión, oposición, limitación del tratamiento y portabilidad respecto de mis datos enviando un escrito acompañando una fotocopia del DNI, dirigido a la Secretaría General, Edificio Rectorado, 08193 Bellaterra (Cerdanyola del Vallès).

Y para que así conste firmo la presente,

Zaragoza, 4 de marzo de 2019]

MODEL DE CESSIÓ DE DRETS D'EXPLOTACIÓ

Jo, Antoinette Torres Soler

Amb DNI, 73236265f

Faig constar:

- Que autoritzo que les meves opinions i consideracions recollides mitjançant entrevista cedida a: Agnès Santos Julià amb DNI 53296020Y i Núria Pascual Bosch amb DNI 43235666J i que té com a objectiu l'elaboració del Treball de Fi de Grau siguin reproduïdes parcialment o totalment en el treball.

- Que, en cas de tenir algun dret de propietat intel·lectual sobre l'entrevista pel documental "Afrofeminisme un documental sobre la dona negra i el feminisme", cedeixo a Agnès Santos Julià amb DNI 53296020Y i Núria Pascual Bosch amb DNI 43235666J tots els drets d'explotació sobre els mateixos, amb caràcter de no exclusivitat, en totes les modalitats d'explotació, per a tot el món i per tot el temps de la seva durada.

- Que conec que el Treball de Fi de Grau és susceptible de fer-se'n comunicació pública a través del Dipòsit Digital de Documents de la UAB (DDD) http://ddd.uab.cat o qualsevol altre mitjà que la UAB cregui adient.

I perquè així consti signo la present,

Saragossa, 4 de març de 2019

UAB

Universitat Autònoma de Barcelona

Document de cessió de drets d'explotació

Jo, Antoinette Torres Soler

Amb DNI 73236265F

Faig constar:

- Que com a titular dels drets explotació de la propietat intel·lectual de l'obra *[Afrofeminisme un documental sobre la dona negra i el feminisme: obra audiovisual]*, cedeixo a la Universitat Autònoma de Barcelona els drets de reproducció, transformació i comunicació pública amb motiu de *projecte documental* un acte acadèmic sense afany de lucre. La UAB es compromet al reconeixement de l'autoria original.

- Que, en cas de tenir algun dret de propietat intel·lectual sobre *Afrofeminisme un documental sobre la dona negra i el feminisme*, cedeixo a la Universitat Autònoma de Barcelona tots els drets d'explotació sobre els mateixos, amb caràcter de no exclusivitat, en totes les modalitats d'explotació, per a tot el món i per tot el temps de la seva durada.

- Que conec que la documentació generada per aquesta activitat és susceptible de fer-se'n comunicació pública a través del Dipòsit Digital de Documents de la UAB (DDD) http://ddd.uab.cat o qualsevol altre mitjà que la UAB cregui adient.

I perquè així consti signo la present,

Saragossa, 4 de març de 2019

Universitat Autònoma de Barcelona

Document de cessió de drets d'explotació

Jo, Patricia Tena Sardá

Amb DNI 47756877A

Faig constar:

- Que com a titular dels drets explotació de la propietat intel·lectual de l'obra *[Afrofeminisme un documental sobre la dona negra i el feminisme: obra audiovisual],* cedeixo a la Universitat Autònoma de Barcelona els drets de reproducció, transformació i comunicació pública amb motiu de *projecte documental* un acte acadèmic sense afany de lucre. La UAB es compromet al reconeixement de l'autoria original.

- Que, en cas de tenir algun dret de propietat intel·lectual sobre *Afrofeminisme un documental sobre la dona negra i el feminisme*, cedeixo a la Universitat Autònoma de Barcelona tots els drets d'explotació sobre els mateixos, amb caràcter de no exclusivitat, en totes les modalitats d'explotació, per a tot el món i per tot el temps de la seva durada.

- Que conec que la documentació generada per aquesta activitat és susceptible de fer-se'n comunicació pública a través del Dipòsit Digital de Documents de la UAB (DDD) http://ddd.uab.cat o qualsevol altre mitjà que la UAB cregui adient.

I perquè així consti signo la present,

Barcelona, 15 de març de 2019

MODELO DE CESIÓN DE DERECHOS DE IMAGEN Y DE EXPLOTACIÓN DE OBRA AUDIOVISUAL Y FOTOGRAFÍA

Yo, Patricia Tena Sardá

Con DNI 47756877A

Hago constar:

- Que autorizo a que mi imagen pueda aparecer en imágenes y vídeos grabados por *Agnès Santos Julià y Núria Pascual Bosch* con motivo del documental con el titulo *Afrofeminisme: un documental sobre la dona negre i el feminisme.* Y consecuentemente, reconozco que la citada difusión no supone menosprecio a mi honor, prestigio, ni constituye intromisión ilegítima de mi intimidad de acuerdo con lo que establece la ley orgánica 1/1982, del 5 de mayo, de protección civil del derecho al honor, a la intimidad personal y familiar y a la propia imagen.

- Que, en caso de tener algún derecho de propiedad sobre los materiales que se puedan derivar de estas grabaciones, cedo a *Agnès Santos Julià con DNI 53296020Y y Núria Pascual Bosch con DNI 43235666J* todos los derechos de explotación sobre los mismos, con carácter de no exclusividad, en todas las modalidades de explotación, para todo el mundo y durante todo el tiempo de su duración.

- Que conozco que el documental con el titulo *Afrofeminisme: un documental sobre la dona negre i el feminisme* son susceptibles de comunicación pública a través del Depósito Digital de Documentos de la UAB (DDD) por lo que firmo este documento de conformidad con lo establecido en el Reglamento (UE) 2016/679 del Parlamento Europeo y del Consejo, de 27 de abril de 2016, relativo a la protección de las personas físicas en lo que respecta al tratamiento de datos personales y a la libre circulación de estos datos (RGPD) reconociendo que he estado debidamente informado por parte de la UAB que puedo ejercer mis derechos de acceso, rectificación, supresión, oposición, limitación del tratamiento y portabilidad respecto de mis datos enviando un escrito acompañando una fotocopia del DNI, dirigido a la Secretaría General, Edificio Rectorado, 08193 Bellaterra (Cerdanyola del Vallès).

Y para que así conste firmo la presente,

Barcelona, 15 *de marzo de 2019*

MODEL DE CESSIÓ DE DRETS D'EXPLOTACIÓ

Jo, Patricia Tena Sardá

Amb DNI, 47756877A

Faig constar:

- *Que autoritzo que les meves opinions i consideracions recollides mitjançant entrevista cedida a: Agnès Santos Julià amb DNI 53296020Y i Núria Pascual Bosch amb DNI 43235666J i que té com a objectiu l'elaboració del Treball de Fi de Grau siguin reproduïdes parcialment o totalment en el treball.*

- *Que, en cas de tenir algun dret de propietat intel·lectual sobre l'entrevista pel documental "Afrofeminisme un documental sobre la dona negra i el feminisme", cedeixo a Agnès Santos Julià amb DNI 53296020Y i Núria Pascual Bosch amb DNI 43235666J tots els drets d'explotació sobre els mateixos, amb caràcter de no exclusivitat, en totes les modalitats d'explotació, per a tot el món i per tot el temps de la seva durada.*

- *Que conec que el Treball de Fi de Grau és susceptible de fer-se'n comunicació pública a través del Dipòsit Digital de Documents de la UAB (DDD) http://ddd.uab.cat o qualsevol altre mitjà que la UAB cregui adient.*

I perquè així consti signo la present,

Barcelona, 15 de març de 2019

MODELO DE CESIÓN DE DERECHOS DE IMAGEN Y DE EXPLOTACIÓN DE OBRA AUDIOVISUAL Y FOTOGRAFÍA

Yo, AMINATA HAMIDOU ADAMA

Con DNI 39412901-D

Hago constar:

- Que autorizo a que mi imagen pueda aparecer en imágenes y vídeos grabados por *Agnès Santos Julià y Núria Pascual Bosch* con motivo del documental con el titulo *Afrofeminisme: un documental sobre la dona negre i el feminisme.* Y consecuentemente, reconozco que la citada difusión no supone menosprecio a mi honor, prestigio, ni constituye intromisión ilegítima de mi intimidad de acuerdo con lo que establece la ley orgánica 1/1982, del 5 de mayo, de protección civil del derecho al honor, a la intimidad personal y familiar y a la propia imagen.

- Que, en caso de tener algún derecho de propiedad sobre los materiales que se puedan derivar de estas grabaciones, cedo a *Agnès Santos Julià con DNI 53296020Y y Núria Pascual Bosch con DNI 43235666J* todos los derechos de explotación sobre los mismos, con carácter de no exclusividad, en todas las modalidades de explotación, para todo el mundo y durante todo el tiempo de su duración.

- Que conozco que el documental con el titulo *Afrofeminisme: un documental sobre la dona negre i el feminisme* son susceptibles de comunicación pública a través del Depósito Digital de Documentos de la UAB (DDD) por lo que firmo este documento de conformidad con lo establecido en el Reglamento (UE) 2016/679 del Parlamento Europeo y del Consejo, de 27 de abril de 2016, relativo a la protección de las personas físicas en lo que respecta al tratamiento de datos personales y a la libre circulación de estos datos (RGPD) reconociendo que he estado debidamente informado por parte de la UAB que puedo ejercer mis derechos de acceso, rectificación, supresión, oposición, limitación del tratamiento y portabilidad respecto de mis datos enviando un escrito acompañando una fotocopia del DNI, dirigido a la Secretaría General, Edificio Rectorado, 08193 Bellaterra (Cerdanyola del Vallès).

Y para que así conste firmo la presente,

Barcelona, 14 *de marzo de 2019*

Universitat Autònoma de Barcelona

Document de cessió de drets d'explotació

Jo, AMINATA HAWCE ADAMA

Amb DNI 39412901-D

Faig constar:

- Que com a titular dels drets explotació de la propietat intel·lectual de l'obra *[Afrofeminisme un documental sobre la dona negra i el feminisme: obra audiovisual],* cedeixo a la Universitat Autònoma de Barcelona els drets de reproducció, transformació i comunicació pública amb motiu de *projecte documental* un acte acadèmic sense afany de lucre. La UAB es compromet al reconeixement de l'autoria original.

- Que, en cas de tenir algun dret de propietat intel·lectual sobre *Afrofeminisme un documental sobre la dona negra i el feminisme*, cedeixo a la Universitat Autònoma de Barcelona tots els drets d'explotació sobre els mateixos, amb caràcter de no exclusivitat, en totes les modalitats d'explotació, per a tot el món i per tot el temps de la seva durada.

- Que conec que la documentació generada per aquesta activitat és susceptible de fer-se'n comunicació pública a través del Dipòsit Digital de Documents de la UAB (DDD) http://ddd.uab.cat o qualsevol altre mitjà que la UAB cregui adient.

I perquè així consti signo la present,

Barcelona, 14 de març de 2019

MODEL DE CESSIÓ DE DRETS D'EXPLOTACIÓ

Jo, AMINATA HANKOE ADAMA

Amb DNI, 39412901-D

Faig constar:

- *Que autoritzo que les meves opinions i consideracions recollides mitjançant entrevista cedida a: Agnès Santos Julià amb DNI 53296020Y i Núria Pascual Bosch amb DNI 43235666J i que té com a objectiu l'elaboració del Treball de Fi de Grau siguin reproduïdes parcialment o totalment en el treball.*

- *Que, en cas de tenir algun dret de propietat intel·lectual sobre l'entrevista pel documental "Afrofeminisme un documental sobre la dona negra i el feminisme", cedeixo a Agnès Santos Julià amb DNI 53296020Y i Núria Pascual Bosch amb DNI 43235666J tots els drets d'explotació sobre els mateixos, amb caràcter de no exclusivitat, en totes les modalitats d'explotació, per a tot el món i per tot el temps de la seva durada.*

- *Que conec que el Treball de Fi de Grau és susceptible de fer-se'n comunicació pública a través del Dipòsit Digital de Documents de la UAB (DDD) http://ddd.uab.cat o qualsevol altre mitjà que la UAB cregui adient.*

I perquè així consti signo la present,

Barcelona, 14 *de març de 2019*

MODELO DE CESIÓN DE DERECHOS DE IMAGEN Y DE EXPLOTACIÓN DE OBRA AUDIOVISUAL Y FOTOGRAFÍA

Yo, ~~Aabi~~ Jaiteh

Con DNI X2198893R

Hago constar:

- Que autorizo a que mi imagen pueda aparecer en imágenes y vídeos grabados por *Agnès Santos Julià y Núria Pascual Bosch* con motivo del documental con el titulo *Afrofeminisme: un documental sobre la dona negre i el feminisme.* Y consecuentemente, reconozco que la citada difusión no supone menosprecio a mi honor, prestigio, ni constituye intromisión ilegítima de mi intimidad de acuerdo con lo que establece la ley orgánica 1/1982, del 5 de mayo, de protección civil del derecho al honor, a la intimidad personal y familiar y a la propia imagen.

- Que, en caso de tener algún derecho de propiedad sobre los materiales que se puedan derivar de estas grabaciones, cedo a *Agnès Santos Julià con DNI 53296020Y y Núria Pascual Bosch con DNI 43235666J* todos los derechos de explotación sobre los mismos, con carácter de no exclusividad, en todas las modalidades de explotación, para todo el mundo y durante todo el tiempo de su duración.

- Que conozco que el documental con el titulo *Afrofeminisme: un documental sobre la dona negre i el feminisme* son susceptibles de comunicación pública a través del Depósito Digital de Documentos de la UAB (DDD) por lo que firmo este documento de conformidad con lo establecido en el Reglamento (UE) 2016/679 del Parlamento Europeo y del Consejo, de 27 de abril de 2016, relativo a la protección de las personas físicas en lo que respecta al tratamiento de datos personales y a la libre circulación de estos datos (RGPD) reconociendo que he estado debidamente informado por parte de la UAB que puedo ejercer mis derechos de acceso, rectificación, supresión, oposición, limitación del tratamiento y portabilidad respecto de mis datos enviando un escrito acompañando una fotocopia del DNI, dirigido a la Secretaría General, Edificio Rectorado, 08193 Bellaterra (Cerdanyola del Vallès).

Y para que así conste firmo la presente,

Blanes, 9 *de marzo de 2019*

MODEL DE CESSIÓ DE DRETS D'EXPLOTACIÓ

Jo, Arabi Jaiteh

Amb DNI, X2198893R

Faig constar:

- *Que autoritzo que les meves opinions i consideracions recollides mitjançant entrevista cedida a: Agnès Santos Julià amb DNI 53296020Y i Núria Pascual Bosch amb DNI 43235666J i que té com a objectiu l'elaboració del Treball de Fi de Grau siguin reproduïdes parcialment o totalment en el treball.*

- *Que, en cas de tenir algun dret de propietat intel·lectual sobre l'entrevista pel documental "Afrofeminisme un documental sobre la dona negra i el feminisme", cedeixo a Agnès Santos Julià amb DNI 53296020Y i Núria Pascual Bosch amb DNI 43235666J tots els drets d'explotació sobre els mateixos, amb caràcter de no exclusivitat, en totes les modalitats d'explotació, per a tot el món i per tot el temps de la seva durada.*

- *Que conec que el Treball de Fi de Grau és susceptible de fer-se'n comunicació pública a través del Dipòsit Digital de Documents de la UAB (DDD) http://ddd.uab.cat o qualsevol altre mitjà que la UAB cregui adient.*

I perquè així consti signo la present,

Blanes, 9 de març de 2019

Universitat Autònoma de Barcelona

Document de cessió de drets d'explotació

Jo, Arabe Jaiteh

Amb DNI X-2198893R

Faig constar:

- Que com a titular dels drets explotació de la propietat intel·lectual de l'obra *[Afrofeminisme un documental sobre la dona negra i el feminisme: obra audiovisual],* cedeixo a la Universitat Autònoma de Barcelona els drets de reproducció, transformació i comunicació pública amb motiu de *projecte documental* un acte acadèmic sense afany de lucre. La UAB es compromet al reconeixement de l'autoria original.

- Que, en cas de tenir algun dret de propietat intel·lectual sobre *Afrofeminisme un documental sobre la dona negra i el feminisme*, cedeixo a la Universitat Autònoma de Barcelona tots els drets d'explotació sobre els mateixos, amb caràcter de no exclusivitat, en totes les modalitats d'explotació, per a tot el món i per tot el temps de la seva durada.

- Que conec que la documentació generada per aquesta activitat és susceptible de fer-se'n comunicació pública a través del Dipòsit Digital de Documents de la UAB (DDD) http://ddd.uab.cat o qualsevol altre mitjà que la UAB cregui adient.

I perquè així consti signo la present,

Blanes, 9 de març de 2019